

ἐν Βόλω

Τριμηνιαία Περιοδική Έκδοση Δήμου Βόλου ΤΕΥΧΟΣ 16ο ΤΙΜΗ 5 €

αφιέρωμα

ΑΘΑΝΑΣΑΚΕΙΟ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΒΟΛΟΥ

σημείωμα εκδόστη
ἐν Βόλῳ

Ο Το 16ο τεύχος του εν Βόλω είναι αφιερωμένο στο Αθηνασαϊκό Αρχαιολογικό Μουσείο Βόλου, σημαντικό χώρο πολιτισμού της πόλης, λίγους μήνες μετά την επέκταση και ανακαίνισή του. Είναι η πρώτη φορά που παρουσιάζεται στο ευρύ κοινό ο νέος τρόπος έκθεσης των μόνιμων συλλογών του με στόχο οι αναγνώστες του εν Βόλω να γνωρίσουν μέσα από τις υλικές μαρτυρίες την ιστορία και τον πολιτισμό της περιοχής. Με τη συνεργασία της ΙΓ' Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, και ιδιαίτερα της διευθύντριας της κ. Αδριάνη, επιδιώκεται όχι μόνο να παρουσιαστούν τα ενδιαφέροντα εκθέματά του, αλλά επιπλέον η διαδρομή του και η συμβολή της τοπικής Υπηρεσίας Αρχαιοτήτων και των ανθρώπων της στη διατήρηση της ιστορικής μνήμης.

Το αφιέρωμα διαρθρώνεται σε δύο μεγάλες ενότητες: η πρώτη περιλαμβάνει «στοιχεία από την ιστορία του», στην οποία καταγράφεται η περίπτωση του κτηρίου από το 1909 μέχρι σήμερα και η δράση των ανθρώπων που σκέλεψαν την ΙΓ' Εφορεία και αγωνίστηκαν για την ανάδειξη και έκθεση των αρχαιολογικών θησαυρών της περιοχής μας. Στη δεύτερη ενότητα εστιάζονται κοντινές στις αίθουσες του Μουσείου και, παράλληλα, παρουσιάζεται η φιλοσοφία του νέου τρόπου έκθεσης των μόνιμων συλλογών που έγινε με βάση σύγχρονες μουσειολογικές και μουσειολογικές ενδείξεις.

Εκτός αφιερώματος, το «Ενθύμιον» περιλαμβάνει παλιές φωτογραφίες από ανασκαφές στη Μαγνησία και η σελίδα «Πρώτους» είναι αφιερωμένη στον κορυφαίο αρχαιολόγο Γ. Χουρμούζιδη, εισηγητή της Νέας Αρχαιολογίας στην Ελλάδα, ο οποίος για πολλά χρόνια προσέφερε τις υπηρεσίες του στην τοπική αρχαιολογική υπηρεσία και την περιοχή.

Τέλος, στη σελίδα «Λογοτεχνία», οι πρώτοι δημοσιεύσει φιλοξενείται το διήγημα του Γιάννη Τσιγρά «Αναβριθσιό», ενώ στην «Αναζήτηση» καταγράφονται τα πολιτιστικά δράματα του φετινού χειμώνα.

Τ The 16th En Volo issue is dedicated to the Athanasakio Archaeological Museum of Volos, an ever important cultural part of the town, which was recently expanded and renovated. This is the first time the public is presented with the new way of exhibiting the museum's permanent collections, in the hope of familiarising our reading public with the area's history and culture, through a more "hands-on" approach. Through the cooperation of the 13th Board of prehistoric and classical antiquities, and especially its manager Ms. Adrini, we aim not only to present the museum's interesting exhibits, but also its course, and the contribution of the local archaeological service and its people in the preservation of our historical heritage.

The special is divided in two major entities: the first, titled "Moments in the Museum's History", includes the story surrounding the building and the struggle and actions of the people manning the 13th Board of Prehistoric and Classical Antiquities for the exhibition and promotion of the archaeological treasures of our area, from 1909 to date. In the second entity the reader is guided through the museum's areas and is presented with the rationale behind the new way of exhibiting the permanent collections, which is based on contemporary museological and educational views.

Exclusive of the special, the Memento column includes many old photographs from various excavations in Magnesia, while the Personalities column is dedicated to the top archaeologist G. Hourmouzidis, one of the first proponents of the New Archaeology school of thought in Greece, who provided with his services the local archaeological service for many years.

Lastly, in the Literature column, the reader will find the first publication of the narrative by Gianni Tsigras "Anavithisió", while in the Agenda column this winter's social and cultural events are recorded.

ἐν Βόλῳ

Εφημερίδα Θεσσαλίας, Έβδομο Έτηρο, Βόλος
Παρασκευή, 6 Μαΐου 2020 - Τεύχος 246
Καθημερινή έκδοση 5.127

Πολιτισμός

Έθνος Βόλος

Ελλάδα

Δημοτικό Κέντρο Ιστορίας & Τοπογραφίας Βόλου (ΔΗ.Κ.Ι.)

Υπεύθυνος έκδοσης

Γεώργιος Παπαδόπουλος

Υπεύθυνος Υλικού - Συντάκτης έκδοσης

Αγνή Δημητρίου

Επιμέλεια υλικού

Γεώργιος Κουτσός

Συντακτικό επιμέλεια

Νίκος Βασιλείδης, Βίλμο Βασαριάνης,

Αλέων Μουρατζούδης

Σχεδιασμός

Ελευθέριος Μήλιου

Γεώργιος Κουτσουκούδης

Φωτογραφικό επιμέλεια

Γεώργιος Κουτσουκούδης

Σελήνη

Ελευθέριος Μήλιου

Φωτογράφοι

Αλέων Μουρατζούδης

Μαυρίκιος Παπαδόπουλος

Μεταφράσεις

Γεώργιος Δουλιγιάννης

Υπεύθυνος οικονομικών

Γεώργιος Μαμαγιαννίδης

Υπεύθυνος συνδρομών

Αυδή Παλιούζου

Υπεύθυνος διακίνησης

Γεώργιος Βασιλείου

Έκδοση συνδρομή

Ετησίως: 20,00 €

Θρακιστικά - Εστραίες - Επισκευαστικές: 50,00 €

Ευρώπη: 60,00 €

Άλλες χώρες: 80,00 \$

Διανομή

"Βεσσαλίας Έλλάδος Α.Ε."

Κ' Ε.Π.Ε. Βόλου

Τηλ: 2421095751-3, Fax: 2421095750

Κεντρικό Διεύθυνση

ΔΗ.Κ.Ι., Μακρομάνη 83, κτίριο Σπέρση

Γ.Κ. 38333, Βόλος

Τηλ.: 2423039644, 2421021664, fax: 2423022827

e-mail: diki@dfb.gr

ISSN 1398-4393

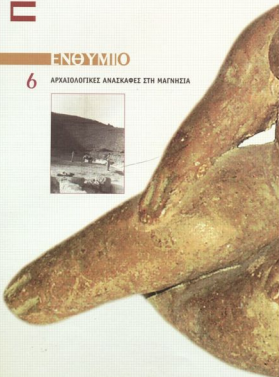
- Οι παραστάσεις των άρθρων είναι υποχρεωτικό για τις απόψεις τους.
- Η ανωνυμία διασφαλίζεται με διακριτικό και επαγγελματική μετοχολογία στα δημοσιογραφικά μέλη.
- Απαγορεύεται η αναδημοσίευση φωτογραφιών, κειμένων ή μέρους τους χωρίς την άδεια του εκδότη.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΝΘΥΜΙΟ

6

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΑΝΑΣΚΑΦΕΣ ΣΤΗ ΜΑΓΝΗΣΙΑ

ΑΔΙΕΡΩΜΙΑ

10 ΑΘΑΝΑΣΑΚΕΙΟ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΒΟΛΟΥ

Επιμέλεια οφειρμάτων: Βασιλική Αδρύμη - Σισμάνη

ΔΟΚΙΜΟΤΕΧΝΙΑ

64 ΑΝΑΒΑΘΜΟΙ
του Γιάννη Τσίγκρα

ΠΡΟΣΧΩΡΙΑ

66 ΓΙΩΡΓΟΣ ΧΟΥΡΜΟΥΣΙΑΔΗΣ
της Βασιλικής Αδρύμη - Σισμάνη

ΑΓΓΕΛΙΑ

72 ΕΝΤΕΛΕΙ - ΕΝΘΥΕΙ

ΕΝΤΑΧΕΙ

82 ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΟΥ ΕΠΟΜΕΝΟΥ ΤΕΥΧΟΥΣ

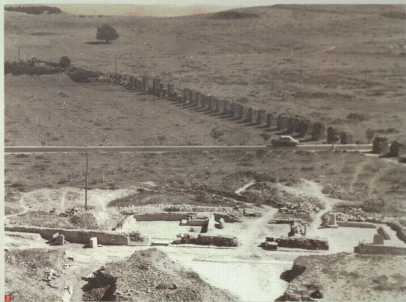
Για τις συνδρομές του περιοδικού επικοινωνήστε
με το Δημοτικό Κέντρο Ιστορίας και Τεχνιρίωσης Βόλου
τηλ: 2421039644, 2421021664
e-mail: diki@diki.gr

1. Σάλας: 1962.
ανασκαφές στον αρχαιολογικό χώρο.

Αρχαιολογικές ανασκαφές στη Μαγνησία

2, 3. Αρχαίο Ψαπρό Διμητριάδος,
έτος 1957, περίοδος ανασκαφής Δ. Ρ. Θεοκίρη.

4. Δελην, θαλασσίος τήροφ, Ανοικαφίς 1901 από τον Βαλέριο Σταν.

5. Από τις ανασκαφές Αρβανιτσόπουλου στην Αρσίοι Διμητριάδα το 1907-1908. Το διακοσμημένο της νότιας πλευράς των πυργών.

6. Από τις ανασκαφές Αρβανιτσόπουλου στην Αρσίοι Διμητριάδα. Άποψη της δυτικής πλευράς του εξωτερικού πυργού. Εναέρια της εξαγωγής των σιτηλών.

α φ ι έ ρ ω μ α

ΑΘΑΝΑΣΑΚΕΙΟ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΒΟΛΟΥ
στιγμές από την ιστορία του • νέα έκθεση αρχαιοτήτων από την Β. Αδρύμη - Σιομάνη

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

της Δρ. Βασιλικής Αδρύμη-Σουβίνη*

Μετά από προσπάθειες που κράτησαν περίπου έναν αιώνα, η επίκτηση του Μουσείου Βόλου, ένα έργο που αποτελούσε για χρόνια επιτακτικό αίτημα της πόλης του Βόλου, έγινε πραγματικότητα στις 3 Αυγούστου 2004.

Το Μουσείο του Βόλου παραμένει ακόμη μέχρι σήμερα το κεντρικό Αρχαιολογικό Μουσείο της Θεσσαλίας, βέβαια υπάρχουν ακόμη τα δύο μικρά τοπικά Μουσεία, το Μουσείο στο Τζαμί στη Λάρισα και το Μουσείο στον Αλυμό και σύντομα θα εγκαινιαστεί το νέο Μουσείο Καρδίτσας, που είναι έτοιμο ως κτήριο, και το Μουσείο Λάρισας που και αυτό ετοιμάζεται.

Το Αθνασάκειο Αρχαιολογικό Μουσείο Βόλου είναι ένα από τα παλαιότερα Μουσεία της χώρας, κτίστηκε το 1909 με δωρεά του Αθνασάκη για να στεγάσει τις επιτύμβιες γραπτές στήλες της Δημητριάδας, που είχαν έρθει τότε στο φως με τις ανασκαφές του Αρβαντάπουλου.

Σχεδόν αμέσως, ήδη από το 1913, είχε επισημανθεί ότι το κτήριο είναι ανεπαρκές για τον όγκο των αρχαιοτήτων που υπήρχαν, γι' αυτό ο Αθνασάκης προέκρινε σε νέα δωρεά και το 1914 δώρισε προφορικά το Μαιευτήριο για να χρησιμοποιηθεί ως επιγραφικό Μουσείο. Το Μαιευτήριο λειτουργεί για 4 χρόνια ως το 1918 ως παράρτημα του Αθνασάκειου Μουσείου, και ίσως να χρησιμοποιήθηκε και ως επιγραφικό Μουσείο, αλλά το 1918-1920 λόγω των εκτάκτων αναγκών του πολέμου χρησιμοποιήθηκε ως Στρατιωτικό Νοσοκομείο και οι αρχαιότητες συγκεντρώθηκαν όλες σε μία μόνο πτέρυγα του Μαιευτηρίου. Το 1920 το Μαιευτήριο δόθηκε στους πρόσφυγες της Μικράς Ασίας ως προσωρινό κατάλυμα και μόνο ένα μέρος του κτηρίου συνέχισε να χρησιμοποιεί ως αποθήκη αρχαιοτήτων. Όμως λόγω των επιτακτικών αναγκών του Νοσοκομείου και λόγω βέβαια της καταλληλότητας του Μαιευτηρίου για Μουσείο το 1921, όπως αναφέρεται σε μία επιστολή του Εφόρου Αρβαντάπουλου προς το Υπουργείο, έγινε προφορική συμφωνία μεταξύ των κληρονόμων του Αθνασάκη, του Εφόρου Α. Αρβαντάπου-

λου και του Δημάρχου Παγασών Σπύριττα να εξαγοράσει ο Δήμος Παγασών όλα τα εκθέματα γύρω από το Μουσείο και να τα διαμοιράσει στο Μουσείο, στο Νοσοκομείο και στο Μαιευτήριο προκειμένου το Μουσείο να αποκτήσει έκταση για να κτιστεί άμεσα μία νέα πτέρυγα. Δεν γνωρίζουμε τι έπραξε τότε ο Δήμος Παγασών, γιατί τα συμβόλαια υπογράφηκαν χωρίς την παρουσία του Εφόρου Αρχαιοτήτων, αλλά δυστυχώς από τότε πέρασαν πάρα πολλά χρόνια χωρίς να υλοποιηθεί το έργο και εν τω μεταξύ οι ανάγκες του Μουσείου ολο και αυξάνονταν.

Επί φθάνουμε στα 1956-57, όταν οι οικονομικοί κοσμήτορες το κτήριο ετοιμάστηκε, όπως και έρχεται ξανά επικρατικά το θέμα της επέκτασης του Μουσείου. Αλλά μόλις το 1962 εγκρίνεται μία οριστική μελέτη του αρχιτέκτονα Ρωζαννίδη, ύστερα από έντονες διαμαρτυρίες του Εφόρου Θεωκόστη, ο οποίος ζήτησε την επέκταση του Μουσείου επιστημονώντας την ασφαλιστική έλλειψη επαρκών εκθετικών χώρων και σποητικών. Η μελέτη αυτή δυστυχώς δεν υλοποιήθηκε ποτέ.

Το 1975 ο Γ. Χουρμουζιάδης προχώρησε στην οργάνωση νέας έκθεσης σε δύο αίθουσες του Μουσείου Βόλου: μία με θέμα το Νεοελληνικό πολιτισμό της Θεσσαλίας και μία με θέμα τα τοπικά έθιμα της Θεσσαλίας. Και οι δύο αυτές εκθέσεις οργανώθηκαν σύμφωνα με το νέο πνεύμα που διαμορφώθηκε μετά το 1970 στην Ευρώπη, σύμφωνα με το οποίο τα Μουσεία υποθέτουν λειτουργίες εκπαιδευτικού χαρακτήρα.

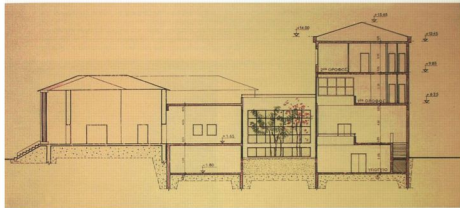
Το 1985 τα επιστημονικά προσωπικά της ΓΓ Ε.Π.Κ.Α. προχώρησε στην υποθέτηση του θεματικού των περιοδικών εκθέσεων και οργανώνει μία πρώτη περιοδική έκθεση στον προθάλαμο του Μουσείου, τον οποίο μετονομάζει σε "αίθουσα Θεωκόστη" με θέμα τις αρειότητες που είχαν έρθει στο φως με τις ανασκαφές της Εφορείας. Στο πλαίσιο αυτών των περιοδικών εκθέσεων οργανώθηκε αργότερα αφιέρωμα στο Λαογράφο Κίτσο Μακρή και το 1995 οργανώθηκε η έκθεση για τη σωληγή του Άγγελου Μήτσου, που εν τω μεταξύ διορίστηκε στο Μουσείο Βόλου.

Το 1997, ύστερα από πρόταση της ΓΓ Ε.Π.Κ.Α., ο Δήμαρχος Πιπύρης ανέλαβε την πρωτοβουλία να προχωρήσει το έργο της επέκτασης του Μουσείου Βόλου. Επεί το 1998 υπεγράφηκε μία Προγραμματική Σύμβαση του ΥΠ.Π.Θ. με το Δήμο Βόλου και οι τεχνικές υπηρεσίες του Δήμου Βόλου σε άμεση συνεργασία με την Εφορεία μας αλλά και με τις αρμόδιες υπηρεσίες του ΥΠ.Π.Θ. (Διεύθυνση Μελετών Μουσείων και Δημόσιας Εκτέλεσης) εκπόνησαν τη μελέτη της επέκτασης του Μουσείου πάνω σε σχέδια του Κώστα Αδαμάκη. Στη συνέχεια ο Δήμος Βόλου

Το Αθηνόκεντρο Αρχαιολογικό
Μουσείο Βόλου, 1971.
(Αρχείο Σπύριττα, ΔΗ.Κ.Ε.)

ανέλαβε με χρηματοδότηση του ΥΠ.Π.Ο. να κατασκευάσει το νέο κτήριο του Μουσείου, συνολικής έκτασης 3.000 τ.μ. Υστερά από διαγωνισμό, το έργο ανατέθηκε στον εργολάβο κ. Φ. Αβραά, ο οποίος και υλοποίησε την μελέτη έγκαιρα με χρηματοδότηση από το έργο "Ελλάδα 2004" και κάτω από τη συνική επίβλεψη της Τεχνικής Υπηρεσίας του Δήμου Βόλου και την προσωπική συμβολή της κ. Βιάννα και του κ. Γιώργου Σωτήρη. Έτσι ξεκίνησε το έργο με την υποστήριξη του πρώην Υπουργού κ. Ε. Βενιζέλου και ιδιαίτερα της πρώην Γενικής Γραμματέως του ΥΠ.Π.Ο. κ. Α. Μενδώνη και του πρώην Γενικού Γραμματέα του "Ελλάδα 2004" κ. Κ. Καρτάλη. Όπως τίποτε δε θα ήταν δυνατό να υλοποιηθεί έγκαιρα, αν δεν υπήρχε η άμεση υποστήριξη του σημερινού Υπουργού κ. Πέτρου Τατούλη, του Γενικού Γραμματέα κ. Χρ. Τσόκπουλου, του Γενικού Γραμματέα του "Ελλάδα 2004" κ. Σπ. Καπράλου και κυρίως του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας Θεσσαλίας κ. Γκούβα αλλά και των τοπικών αρχών, του κ. Νομάρη και του Δημάρχου κ. Μήτρου, που αγάπησαν το έργο και βοήθησαν να ξεπεραστούν οι οικονομικές δυσκολίες και να υλοποιηθεί το έργο έγκαιρα, ώστε να παραδοθεί προς χρήση μέσα στις προβλεπόμενες ημερομηνίες.

Έπισημη Μουσείου Βόλου, εκθέσι πλάγας τούτς νέου κτηρίου

Η νέα έκθεση των μόνιμων συλλογών του Μουσείου έγινε στον ανακαινισμένο χώρο του παλαιού νεοκλασσικού κτηρίου και μία πτέρυγα στο νέο κτήριο. Πάνω από το 50% των εκθεμάτων απελευθέρωθηκαν και εκτίθενται για πρώτη φορά, ενώ παράλληλα θα πρέπει να σημειωθεί ότι όλα τα εκθέματα που παρουσιάζονται αποτελούν μόνο το 10% του συνόλου των εκθέσιμων αρχαιολογικών ευρημάτων της Εφορείας μας. Εκτίθενται συνολικά 2880 ευρήματα από ολόκληρη την Θεσσαλία.

Η νέα έκθεση των μόνιμων συλλογών του Μουσείου περιλαμβάνει τις εξής ενότητες:

1) **Αίθουσα Νεολιθικού Πολιτισμού** στην οποία δώσαμε το όνομα του Γ. Κουρμούζου, ο οποίος είχε οργανώσει την έκθεση αυτή το 1975 και στην οποία εκτίθενται ευρήματα από ολόκληρη την Θεσσαλία αλλά κυρίως από τους παγκοσμίως γνωστούς νεολιθικούς οικισμούς του Ίσκιου και του Διμνίου.

2) **Αίθουσα αρχαίας Δημητριάδος** που είναι αφιερωμένη στη Δημητριάδα, μία πόλη που ιδρύθηκε το 294 π.Χ. και αποτέλεσε έδρα των Μακεδόνων Βασιλέων, στρατιωτική βάση και ναύσταθμο αλλά και μεγάλο διεθνές εμπορικό λιμάνι, όπου συγκεντρώθηκε πληθυσμός από όλη την Ελλάδα και την ανατολική Μεσόγειο, όπως αποδεικνύουν οι επιγραφές των επιταγών σιτηλών και τα νομίσματα κρηι τα άλλα ευρήματα που εκτίθενται στην αίθουσα αυτή.

3) **Κόγχες Θεάτρους** του Κάτω Κάσμου όπως η Παισικράτα Αφροδίτη, που το κέρ της ήταν στην αρχαία Δημητριάδα και η Φερραία θεά Εννοιά στο Βιλερτίνο. Η αίθουσα περιλαμβάνει ευρήματα που εκτίθενται για πρώτη φορά.

4) **Ανασκαφές Μεγάλων Έργων** που υλοποιήθηκαν τα τελευταία χρόνια στη Θεσσαλία στο πλαίσιο της ανάπτυξης του Νομού. Η διακλάμηση της εθνικής οδού, η οργάνωση του επαρχιακού σιδηροδρομικού δικτύου, η επανοδιαμορφώση του ταχυδρομείου της Άμφισσας και ο βιολογικός καθαρισμός της πόλης του Βόλου αποτελούν έργα μεγάλης κλίμακας, στο πλαίσιο των οποίων πραγματοποιήθηκαν πολυετείς ανασκαφικές έρευνες υστερικού χαρακτήρα, που έφεραν στο φως ένα σημαντικό αριθμό αρχαιολογικών χώρων, μερικοί από τους οποίους πρόκειται να οργανωθούν σε επισκεψίμους αρχαιολογικούς χώρους, όπως το τείκος της Άλφει, ο Μεσοελλαδικός οικισμός στον κόμβο Λαριναίοι, ο προϊστορικός οικισμός Μικροθητών, Βελαντινού, οι αρχαιότητες στην Κάρλα και σύνταγμα και στην περιφερειακή οδό του Βόλου με το Βολικό τάφο.

5) **Αίθουσα Τοπικών εθίμων** που περιλαμβάνει αυτούσιους τόφους και τάφους από όλη τη Θεσσαλία.

6) **Προϊστορική ούλλογή Αγγλ. Μπάζη** που περιλαμβάνει 500 αντικείμενα επιλεγμένα από τη συλλογή του δωρητή που είχε 2.500 ανασκίμενα.

Εκτός από την έκθεση των μόνιμων συλλογών του παλαιού νεοκλασικού κτιρίου, σ' ένα τμήμα της κεντρικής ενιαίας αίθουσας του ισόγειου του νέου κτιρίου οργανώθηκε η περιοδική

Έκθεση Λαμψροζιάδα (1975):
ο θάλαμος
του Νεοκλασικού Παλιόκτιριου

έκθεση με θέμα "Αγίνες και Αθλήματα στην Αρχαία Θεσσαλία", με αφορμή τη διεξαγωγή των Ολυμπιακών αγώνων στην πόλη μας. Στόχος της έκθεσης αυτής είναι να παρουσιάσει τη σχέση των αρχαίων Θεσσαλών με τον σπλητισμό αλλά ταυτόχρονα να αναδείξει και τους τοπικούς αθλητικούς αγώνες. Γιατί, πέρα από τους ανημενηθέντα λαμψρούς αγώνες που οργανωνόταν στα μεγάλα κέρη, όπως τα Ολύμπια στην Ολύμπια, τα Πύθια στους Δελφούς και τα Πανοθησιαία στην Αθήνα, στην αρχαιότητα διοργανωνόταν και άλλοι σπουδαίοι αθλητικοί αγώνες σε τοπικό κέρη, που ωστόσο παραμένουν άγνωστοι στο ευρύ κοινό.

Έτσι μελετήσαμε εξαιρετικές τους αθλητικούς αγώνες που οργανωνόταν στα τοπικά κέρη της Θεσσαλίας και οργανωσιμότητά τους την έκθεση, για την οποία εκδόθηκε Οδηγός-Κατάλογος από το Ταμείο Αρχαιολογικών Πόρων.

Στην έκθεση αυτή παρουσιάζονται όλες οι διεθσιμότητες πληροφορίες από τους πρώτους γνωστούς αγώνες που δεν είναι άλλοι από αυτούς των μυθικών Αργοναυτών μέχρι τους τελευταίους αγώνες των μοναχικών που τελούνταν στο τοπικό θέατρο της Λάρι-

σας, της Δημητριάδος και των Φθιωτικών θηρών, που μετατράπηκαν σε αγριές γι' αυτό το ακαθό.

Έτσι ξεκινήσαμε από την αρχή, από τους πρώτους αγώνες που οργανώθηκαν στη μυθική Ιωλκίδα, τα "Άθλα επί Πελοίο". Ο Άθλος, η μεγάλη επίσημη και επίσημη προσπάθεια που καταβάλλεται για να αποδοθεί η ύψιστη τιμή στους επηφορικούς νεκρούς, αποτελεί την αρχή των αγώνων. Και βέβαια αυτή η προσπάθεια επηρεάστηκε με το έθνος, την ανταμοιβή δολαφί του αθλήτη. Στα "Άθλα επί Πελοίο" παίρνουν μέρος φημισμένοι ήρωες από όλη την Ελλάδα. Κεντρικές αθλητικές είναι ο μυθικός ήρωας Ιάσων, ενώ στα γνωστά από τον Όμηρο "Άθλα επί Πατρικού" κεντρικός αθλητής είναι ο αρχηγός των Μυρμιδόνων, ο Αχιλλεύς. Δύο μυθικοί ήρωες της Θεσσαλίας που οργανώσαν τους πλέον γνωστούς αγώνες που ο Αριστοτέλης θεωρεί ότι αποτελούν την αρχή της ιστορίας των αγώνων στην Ελλάδα. Αργότερα, στους ιστορικούς χρόνους οι ιππικοί αγώνες με τις αρματοδρομίες και τις ιπποδρομίες, όπου συμμετείχαν αριστοκράτες και σημαντικές κτηνοτροφικές οικογένειες που κυβερνούσαν τη Θεσσαλία, αποτελούν τους σημαντικότερους αγώνες στα ταπικά θεσσαλικά ιερά. Στους αγώνες αυτούς που στην κυριαρχία ήταν αγώνες δεξιοτεχνίας, διακρίθηκαν ταπικά αθλητές που συμμετείχαν όμως και σε άλλες πανελλήνιες γιορτές όπως στα Πύθια, στα Νέμεα και βέβαια στα Ολύμπια, όπου και πέτυχαν πρώτες νίκες. Έτσι γνωρίζουμε τον περίφημο πολυκίχη αθλητή Πολυδάμανα από τη Σκοτούσα της Λάρισας, αλλά και την αριστοκρατική οικογένεια του Δαούκου από την Φθιώτιδα, τα αγάλματα της οποίας φιλοτέλεσε ο Λυσίππος για να ανυψωθούν στο ιερό των Δελφών. Όλα αυτά συνδέονται από τα αντικείμενα που συνδέονται με την προπόνηση, την άθληση και την βράβευση των αθλητών. Επίσης γίνεται αναφορά στην ειδική διατροφή των αθλητών που ακολουθούσαν εξειδικευμένο διαπαιθόλο για την ενδυνάμωση του σώματός τους όπως αυτό εφαρμόζονταν στα δρώση και ιδιωτικά γυμναστήρια.

Η νέα έκθεση των αρχαιοτήτων στο παλιό ανακαινισμένο Μουσείο αλλά και στη νέα επέκταση έγινε με βάση τις σύγχρονες μουσειολογικές και μουσειοπαδαγωγικές αντιλήψεις. Έτσι καταβάλλουμε κάθε προσπάθεια να καταστεί το Μουσείο μας σύγχρονο και αναδύο του μακροχρόνου ιστορικού παρελθόντος της περιοχής μας, η οποία υπήρξε η κοιτίδα της γέννησης πολλών μύθων. Εδώ οι βίαι του Ολύμπου πάλεψαν με τους Τιτάνες, οι Κένταυροι και οι Λαπίθες αναμέτρησαν τις δυνάμεις τους, ενώ από τη μυθική Ιωλκίδα ξεκίνησαν οι Αργοναύτες για την υπερέπαινα εκστρατεία τους. Επίσης στακεύσαμε κυρίως στο να αποτελέσει το Μουσείο μας όχι μόνο πηγή γνώσης του πλούσιου παρελθόντος μας, αλλά κυρίως να αποτελέσει μία ανεξάντηλη πηγή ευαισθησίας, φαντασίας, δημιουργικότητας αλλά και απόλαυσης. Γιατί είναι γνωστό σε όλους μας ότι ο πολιτισμός αποτελεί μια ζωογόνο δύναμη που μπορεί να δώσει διαφορετικές διαστάσεις στη ζωή μας. Έτσι πραγματοποιούμε όλοι οι συνάδελφοι που υπηρετούμε στη ΙΓ' Ε.Π.Κ.Α., αρχαιολόγοι, μηχανικοί, συντηρητές και τεχνίτες να φτιάχνουμε ένα σύγχρονο μορφοτικό και ψυχολογικό ίδρυμα, στο οποίο θα υπάρχει ενεργής συμμετοχή του πολίτη στα επιστημονικά του ανθρώπινου μόχθου και ως το παρουσιάζουμε. Βέβαια μέχρι να γίνει το Αρχαιολογικό Μουσείο Βόλου στην καθημερινή ζωή των συμπολιτών μας, ώστε να το αισθανθούν ως το "δικό τους" Μουσείο που θα τους προσφέρει γνώση και ψυχαγωγία, χρειάζεται να γίνουν ακόμη πολλά και ταμνηρά βήματα. Αξίζει όμως κάθε προσπάθεια ώστε να δώσουμε μία νέα προώθηση του πολιτισμού, όπου το κεντρικό σημείο αναφοράς θα είναι ο άνθρωπος που τον δημιουργεί.

**Η Δρ. Βασιλική Αβραμίου-Σαράνη είναι αρχαιολόγος, διευθύντρια της ΙΓ' Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων Φωτογραφίες: Μαρία Παράκουτσου*

Το κείμενο είναι πολύ μικρό και δύσκολο να διακρίνεται. Αποτελείται από πολλές γραμμές κειμένου που είναι σχεδόν ανεκτίμητες λόγω της χαμηλής ανάλυσης.

Το κείμενο είναι πολύ μικρό και δύσκολο να διακρίνεται. Αποτελείται από πολλές γραμμές κειμένου που είναι σχεδόν ανεκτίμητες λόγω της χαμηλής ανάλυσης.

Το κείμενο είναι πολύ μικρό και δύσκολο να διακρίνεται. Αποτελείται από πολλές γραμμές κειμένου που είναι σχεδόν ανεκτίμητες λόγω της χαμηλής ανάλυσης.

Το κείμενο είναι πολύ μικρό και δύσκολο να διακρίνεται. Αποτελείται από πολλές γραμμές κειμένου που είναι σχεδόν ανεκτίμητες λόγω της χαμηλής ανάλυσης.

Το κείμενο είναι πολύ μικρό και δύσκολο να διακρίνεται. Αποτελείται από πολλές γραμμές κειμένου που είναι σχεδόν ανεκτίμητες λόγω της χαμηλής ανάλυσης.

Το κείμενο είναι πολύ μικρό και δύσκολο να διακρίνεται. Αποτελείται από πολλές γραμμές κειμένου που είναι σχεδόν ανεκτίμητες λόγω της χαμηλής ανάλυσης.

Το κείμενο είναι πολύ μικρό και δύσκολο να διακρίνεται. Αποτελείται από πολλές γραμμές κειμένου που είναι σχεδόν ανεκτίμητες λόγω της χαμηλής ανάλυσης.

ΑΘΑΝΑΣΑΚΕΙΟ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΒΟΛΟΥ

Στιγμές από την ιστορία του

της Δρ. Βασιλικής Αβρίμ-Σταθού*

Το Αθηνάσκειο Αρχαιολογικό Μουσείο Βόλου, που είναι ένα από τα παλαιότερα Μουσεία της χώρας, χτίστηκε το 1909 με δωρεά του Πορταρίτη Αλ. Αθηνάσκη για να στεγάσει τις επιτύμβιες στήλες της αρχαίας Δημητριάδας που είχαν έρθει τότε στο φως με τις ανασκαφές του Αρβαντόπουλου.

Η προσπάθεια ανέυρεσης κτηρίου για τη στέγαση της αρχαιολογικής συλλογής της περιοχής ξεκινά ήδη από το 1899, όταν ο τότε έφορος αρχαιοτήτων Γ. Βυζαντινός έρχεται με εντο-

Πρόσψη του Αθηνάσκειου Μουσείου Βόλου

λή του υπουργού στο Βόλο με σκοπό να καταρτίσει αρχαιολογική συλλογή. Σύμφωνα με επιστολές του υπουργού προς τον τότε Δήμαρχο Βόλου και τον Γυμνασιάρχη, ζητείται η παραχώρηση αιθουσας κατάλληλης για να φιλοξενηθούν οι αρχαιότητες.

Ο Δήμος, με τη συνδρομία του Δημοτικού Συμβουλίου που έγινε στις 19 Ιουνίου 1902, παραχώρησε τον περιβάλλοντα του Ίου Δημοτικού Σχολείου αρρένιων προκειμένου να ιδρυθεί Αρχαιολογικό Μουσείο στο Βόλο.

Από τότε και για αρκετά ακόμα χρόνια, η αρχαιολογική συλλογή που καταρτίστηκε το 1899 στεγαζόταν «απο υπόγειο του Γυμνασίου και στον περιβάλλοντα του Διδασκαλείου», όπως αναφέρει ο τότε Υπουργός Εκκλησιαστικών και Δημοσίας Εκπαιδύσεως Κ. Καραπάνος σε επιστολή του στις 13 Ιανουαρίου 1905 προς την Αρχαιολογική Εταιρεία, με την οποία ζητά να ληφθεί υπόψη η σπουδαιότητα της συλλογής και να ληφθεί μέριμνα για την κατασκευή κατάλληλων Μουσείων, τόσο στο Βόλο όσο και στη Λάρισα.

Προσβίσεις για την εξεύρεση «επιτροπών», όπως το χαρακτηρίζει, οικημάτων για την αρχαιολογική συλλογή του Βόλου, καταβίβει και ο τότε έφορος αρχαιοτήτων Γ. Βυζαντινός, όπως φαίνεται από επιστολή του στις 18 Ιουλίου 1905 προς το Υπουργείο Εκκλησιαστικών και Δημοσίας Εκπαιδύσεως.

Στις 16 Οκτωβρίου 1909, στο συμβολαιογραφικό γραφείο του Απώσταλου Δ. Κουτσογιάννη επί της οδού Ίασονος, ο Αλ. Αθηνάσκης υπέγραψε τη δωρεά του Αθηνάσκειου Αρχαιολογικού Μουσείου προς το Δήμο. Το Μουσείο χτίστηκε με δαπάνες του Αλ. Αθηνάσκη και, όπως αναφέρεται στο δωρητήριο συμβόλαιο, όταν έγινε η δωρεά είχαν ήδη τελειωθεί τα εγκαίνια του Μουσείου, παρουσία του διαδόχου του ελληνικού θρόνου Κωνσταντίνου.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η πληροφορία ότι σε οικόπεδο μπροστά στο Μουσείο και σε ακτίνα μικρότερη των 300 μ. απ' αυτό, λειτουργούσαν τότε δυο ασβεστοκάμνες. Σύμφωνα με επιστολή του τότε έφορου αρχαιοτήτων Αρβαντόπουλου προς το Υπουργείο στις 14 Μαΐου 1912, ο κωνός από τις ασβεστοκάμνες εισαγόταν στις αιθουσες του Μουσείου και έβλαπτε οπωσδήποτε τις αρχαιότητες και ιδιαίτερα τις γραπτές επιτύμβιες στήλες της αρχαίας Δημητριάδας.

Η αστυνομική διεύθυνση Μαγνησίας και ο Εισαγγελέας φαίνεται ότι διατάζαν να προβούν στην διακοπή της λειτουργίας τους, καθώς οι ασβεστοκάμνες προμήτρων της ανέγερσης του Μουσείου.

Ήδη από το 1913 είχε εισηγηθεί ότι το κτήριο του Μουσείου ήταν ανεπαρκές για το πλήθος των αρχαιοτήτων που υπήρχαν, καθώς εκτός από τις γραπτές επιτύμβιες στήλες της αρχαίας Διμητριάδας και όλα τα μέχρι τότε ευρήματα της παρακής, με τα οποία καταρτίστηκε η αρχαιολογική συλλογή το 1899, συγκεντρώνονταν και το υλικό άλλων μικρών τοπικών σιδηρολιθικών, όπως του Τυρνάβου κ.λπ.

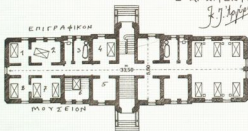
Χαρακτηριστική είναι η επιστολή του εφόρου αρχαιοτήτων Αρβανιτόπουλου στις 23 Ιουλίου 1915 προς το Υπουργείο, στην οποία προτείνει να ταφεί ο Αλ. Αθανασάκης στον περίβολο του Μουσείου και να αποδοθούν τιμές προς τον ευεργέτη, ώστε να φιλοτιμηθούν οι κληρονόμοι του να δωρίσουν το κύριο μπροστά από το Μουσείο που είχε αγοράσει από τον Αλ. Αθανασάκη έναντι 11.000 δραχμών.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΑΘΗΝΑΣΑΚΕΙΟΥ
ΜΟΥΣΕΙΟΥ
ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΩΝ ΒΟΛΩΝ
ΥΠΟ ΚΛΙΜΑΚΑΣ ΔΕΔΟΣ

ΕΙΣ ΒΑΣΕΩΣ ΤΗΣ 1 ΙΟΥΝΙΟΥ 1916
ΑΡΧΙΤΕΚΤΩΝ

J. J. K...

Σχέδιο του «Επιγραφικού και Μακεδονικών» Βόλου από τον αρχιτέκτονα Κ. Αρβέρη, 1906

Ο ίδιος ο Αλ. Αθανασάκης ένα χρόνο αργότερα, έχοντας επίγνωση της έλλειψης χώρου του Αθανασάκειου Αρχαιολογικού Μουσείου και επιθυμώντας, όπως ο ίδιος αναφέρει, να φανεί «έτα μέλλον χρήσιμος εις την Αρχαιολογικήν Υπηρεσίαν του κράτους και ευεργετικός εις την εστίμην της και εις της ιδεατικής μου πατρίδος», δηλώνει σε επιστολή του προς τον Εφορο Αρβανιτόπουλο στις 6 Ιουνίου 1916 ότι επιθυμεί να δωρίσει το κτήριο του «Βρεφοκομείου και Μαιευτηρίου» που βρισκόταν πίσω από το Αθανασάκειο Αρχαιολογικό Μουσείο.

Προκειμένου να εκτακτοποιηθεί η παραπάνω δωρεά, ο Αλ. Αθανασάκης έθετε τους παρακάτω όρους: 1) να κατασκευασθούν στο νέο κτήριο τα καλύτερα κυρίως αρχαία αντικείμενα της αρχαιολογικής συλλογής, 2) να επιστραφούν τα χρυσά, αργυρά και κίτρινα ευρήματα της Βεσσαλίας

που μεταφέρθηκαν στην Αθήνα, ενώ υπήρχε το Μουσείο του Βόλου, 3) να εκτελεσθεί η αποφοροδότηση απαλλοτριών των αθεσθακομικών που βρισκόνταν μπροστά από το Μουσείο και έβλεπαν τη θάλασσα, 4) να εξοφληθεί από την Αρχαιολογική Υπηρεσία ή από το Δήμο το τετράγωνο γήπεδο δίπλα στις αθεσθακομικούς, όπως όλοι τους αποφασιστεί από το Δημοτικό Συμβούλιο και 5) τα δύο παραπάνω να μετατραπούν σε κτή του Μουσείου, αφού δεν φοροεισπύονται και περτωσαστούν.

Σημειώνεται ότι το κτήριο του «Βρεφοκομείου και Μαιευτηρίου» ήταν τότε νεόδμητο, τριώροφο και είχε 17 δωμάτια στον πρώτο όροφο, 14 στον δεύτερο και 4 στον τρίτο. Ο εφόρος αρραίστως Αρβανιτόπουλος απευθύνθηκε προς το Υπουργείο προκειμένου να κηροδοτηθούν οι όροι του Αλ. Αθανασάκη και να συνταχθούν τα απαιτούμενα συμβόλαια, με επιστολή του στις 7 Ιανουαρίου 1916. Το Υπουργείο με τη σειρά του απευθύνθηκε στο νομαρχιακό Βόλου ζητώντας την αξία της δωρεωμένης οικίας, των αθεσθακομικών και των λοιπών κερών που έπρεπε να απαλλοτριωθούν. Η Υπηρεσία Δημοσίων Έργων Μαγνησίας-Αιτωλίου ενημέρωσε λίγο αργότερα το Υπουργείο για την αξία του κτηρίου, τις μετατροπές που έπρεπε να γίνουν ώστε να λειτουργήσει ως Μουσείο και πρότεινε οι αθεσθακομικοί και οι γύρω χώροι να εγγορωτούν από το Δήμο Παγασών.

Στη συνέχεια, το Υπουργείο έκανε δεκτά τη δωρεά, υιοθετώντας την πρόταση της απαλλοτρίωσης των αθεσθακομικών και των γύρω κήρων από το Δήμο και ο Αλ. Αθανασάκης έκανε δεκτός αυτούς τους όρους.

Το «Βρεφοκομείο και Μαιευτήριο» λειτουργούσε για τέσσερα χρόνια, ως το 1918, ως Παράρτημα του Αθανασάκειου Μουσείου και ίσως χρηματοδοτήθηκε και ως Εφημέριο Μουσείο, όπως υποδεικνύει επιστολή του εφόρου Αρβανιτόπουλου προς το Υπουργείο στις 17 Νοεμβρίου 1916, με την οποία ζητά την άρση του προϋπολογισμού για την εγκατάσταση των ετησίων στο Παράρτημα.

Για την τυπική υπογραφή, μάλιστα, της δωρεάς του κτηρίου του «Βρεφοκομείου και Μαιευτηρίου» στο Μουσείο, εκκρεμούσε η πληρωμή από το Δήμο Παγασών του ποσού της απαλλοτρίωσης των αθεσθακομικών και του γειτονίζοντος γηπέδου, ποσό το οποίο ο Αλ. Αθανασάκης μείωσε, ώστε να επιστραφεί η διαδοκίμα.

Οστόσο, το 1918-1920, λόγω των έκτακτων απαιτήσεων του πολέμου, το κτήριο του Παρρησίου χρησιμοποιήθηκε ως Στρατιωτικό Νοσοκομείο και οι αρχαιότητες σκελετωθήκαν όλες σε μια μόνο πτέρυγα του «Μαιευτηρίου». Το 1920 το κτήριο δόθηκε στους προσφυγές της Μικράς Ασίας ως προσωρινό κατάλυμα και μόνο ένα μέρος του κτηρίου συνέχισε να χρησιμοποιείται ως στέγη αρραίστων.

Όμως, λόγω των επιτακτικών αναγκών του Νοσοκομείου και λόγω βέβαια της απαλλοτρίωσης του «Μαιευτηρίου» για Μουσείο, το 1921, όπως αναφέρεται σε επιστολή του εφόρου Αρβανιτόπουλου προς το Υπουργείο, έγινε προσφορά συμφωνία μεταξύ των κληρονόμων του Αλ. Αθανασάκη, του εφόρου Αρβανιτόπουλου και του Προέδρου του Δημοτικού Συμβουλίου Παγασών Κωνσταντ. Γ. Καράλη να εξοφληθεί ο Δήμος όλα τα οικόπεδα γύρω από το Μουσείο και να τα διαμερίσει στο Μουσείο, στο Νοσοκομείο και στο Μαιευτήριο, προκειμένου το Μουσείο να αποκτήσει έκταση και να κτιστεί άμεσα νέα πτέρυγα.

ΙΩΑΝΝΗΣ Π. ΣΚΟΥΤΛΑΡΗΣ
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΟΣ
ΒΟΛΟΣ

ΚΑΛΟΓΡΑΦΙΑ
ΕΠΙΣΤΟΛΗ
ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΦΟΡΟΝ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΝ ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΒΟΛΟΥ
ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΥΠΟΥΡΓΟΝ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΑΘΗΝΑΙΣ
1916

ΕΠΙΣΤΟΛΗ
ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΦΟΡΟΝ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΝ ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΒΟΛΟΥ
ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΥΠΟΥΡΓΟΝ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΑΘΗΝΑΙΣ
1916

ΕΠΙΣΤΟΛΗ
ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΦΟΡΟΝ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΝ ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΒΟΛΟΥ
ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΥΠΟΥΡΓΟΝ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΑΘΗΝΑΙΣ
1916

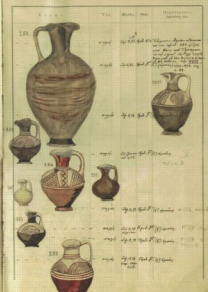
ΕΠΙΣΤΟΛΗ
ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΦΟΡΟΝ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΝ ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΒΟΛΟΥ
ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΥΠΟΥΡΓΟΝ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΑΘΗΝΑΙΣ
1916

ΕΠΙΣΤΟΛΗ
ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΦΟΡΟΝ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΝ ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΒΟΛΟΥ
ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΥΠΟΥΡΓΟΝ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΑΘΗΝΑΙΣ
1916

Η Πτέρυγα του Αρβανιτόπουλου
Μουσείου Βόλου από τα μέσα
του αιώνα του Γ. Καράλη, 1907

Αριθμός	Χρονιά	Περιγραφή (ανά περίπτωση ή κατά ομάδες)
ΑΝΕΛΑΒΑΙ ΤΗ ΤΗΝΟ ΠΡΟΪΟΥΚΑ ΚΑΙ ΤΗ ΤΑΜΠ ΠΡΟΪΟΥΚΑΦΕ THE LABOR EXPORT AFFAIRS OF ARCHAIC GREEK CERAMICS (A. Z. Wais and M. Thompson, p. 193)		
1	1938	Κύριοι γυάλινοι αγγεία (αγγείο με δύο χερούλια, αγγείο με ένα χερούλι, αγγείο με δύο χερούλια)
2	1938	Κύριοι γυάλινοι αγγεία (αγγείο με δύο χερούλια, αγγείο με ένα χερούλι, αγγείο με δύο χερούλια)
3	1938	Κύριοι γυάλινοι αγγεία (αγγείο με δύο χερούλια, αγγείο με ένα χερούλι, αγγείο με δύο χερούλια)
4	1938	Κύριοι γυάλινοι αγγεία (αγγείο με δύο χερούλια, αγγείο με ένα χερούλι, αγγείο με δύο χερούλια)
5	1938	Κύριοι γυάλινοι αγγεία (αγγείο με δύο χερούλια, αγγείο με ένα χερούλι, αγγείο με δύο χερούλια)
6	1938	Κύριοι γυάλινοι αγγεία (αγγείο με δύο χερούλια, αγγείο με ένα χερούλι, αγγείο με δύο χερούλια)
7	1938	Κύριοι γυάλινοι αγγεία (αγγείο με δύο χερούλια, αγγείο με ένα χερούλι, αγγείο με δύο χερούλια)
8	1938	Κύριοι γυάλινοι αγγεία (αγγείο με δύο χερούλια, αγγείο με ένα χερούλι, αγγείο με δύο χερούλια)
9	1938	Κύριοι γυάλινοι αγγεία (αγγείο με δύο χερούλια, αγγείο με ένα χερούλι, αγγείο με δύο χερούλια)

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΑΝΕΛΑΒΑΙ ΤΗ ΤΗΝΟ ΠΡΟΪΟΥΚΑ ΚΑΙ ΤΗ ΤΑΜΠ ΠΡΟΪΟΥΚΑΦΕ

Επιστολής του Δεκεμβρίου του 1938 προς τον Πρόεδρο της Ελληνικής Κυβερνήσεως Ιω. Μεταξά και τον αναστασιλή του Παρθένου αρχαιόφιλο Μπαλάνο, μαρτυρούν τις σχέσεις και τις κινήσεις της Ελληνικής Κυβερνήσεως για την προστασία των αρχαιοτήτων στην Ελλάδα εν γένει από ενδοκίμους βομβαρδισμούς, κατά το παράδειγμα των Γάλλων. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει «κατά της ταραχικής διαπραγματεύσεως Hitler - Chamberlain εις Βερσέλλης, η Γαλλική κυβέρνησις εν ρητή ορθολογική μετεκτίμησιν εκ ασφαλέως μέρους τα οπούριζοντα τα Λουίνε, κερμήνι ήνα τούτο προφιλολογία εκ του βομβαρδισμού».

Μετά τη λήξη του πολέμου και του εμφύλιου, με την εγκατάσταση στο θώκο του εφόρου αρχαιοτήτων Ν. Βερδέλης, λαμβάνεται μέριμνα ώστε να γίνουν εργασίες στο κτίριο του Αθηνόσκαιου Μουσείου, προκειμένου να αποσυμφωνηθεί από την πλήθυνα των ανασκαμμένων και να γίνει πιο λειτουργικό, ενώ γίνονται και προληπτικές μελέτες για την προστασία των αρχαιοτήτων σε περίπτωση άλλου πολέμου.

Ο έφορος Ν. Βερδέλης, με έγγραφο του στις 17 Ιουνίου 1951 προς το Υπουργείο, αναφέρει διάφορα έργα που πρέπει να γίνουν στο Μουσείο: τη μεταφορά του γραφείου του εφόρου σε χώρο με λιγότερη υγρασία, την επισκευή του ξύλινου δαπέδου της αιθουσας που καταρρέει κατά τη διάρκεια της γερμανικής κατοχής από το βόρος της άμμου που τοποθετήθηκε στην προστασία των αρχαίων, την κατασκευή σπαστικής στην πίσω αυλή του Μουσείου για να τοποθετηθούν οι επιμνηστικές στήλες που δεν ήταν προς έλκεση και ως τότε σπάζονταν στις αιθουσας του Μουσείου, την κατασκευή μικρού διαμερίσματος για κατοικία του εφόρου και, τέλος, την κατασκευή καταφυγίου για την αποθήκη των αρχαιοτήτων στην περίπτωση πολεμικών γεγονότων. Με το ίδιο φερετόν, προστίθεται και η τοποθέτηση οδών με άμμο σε απόσταση 0,10 μ. από τους εσωτερικούς τοίχους των αιθουσών του Μουσείου για την προ-

Ανασκαμμένα καταφύγιο του Ν. Γουνοπούλου

και κατατίει σε αυτό οικοδόμη που θα ζήμιανε την εμφάνιση του Μουσείου, εξακολουθούσε να δημιουργεί προβλήματα στις σχέσεις του Δήμου με το Μουσείο.

Όπως αναφέρει ο έφορος Ν. Βερβελής σε επιστολή του προς το Υπουργείο στις 8 Οκτωβρίου 1952, κατά το έτος 1951 ο Δήμος είχε αποφασίσει να εγκαταστήσει στο ακιπέδιο νυκτερινό κέντρο, κάτι που τελικά αποφεύχθηκε μετά από τις έντονες διαμαρτυρίες του έφορου και την εκλογή στη συνέχεια άλλου δημάρχου. Κατά το έτος 1952, σύμφωνα πάντα με την ίδια επιστολή και τα δημοσιεύματα του τύπου, ο Δήμος αποφάσισε να περιφράξει το ακιπέδιο και να εγκαταστήσει σε αυτό τρία ζαρκάδια, τα οποία του είχε δωρίσει το Υπουργείο Γεωργίας. Φαίνεται ότι αρχικά τα ζαρκάδια επρόκειτο να τοποθετηθούν στο πάρκο της πλατείας του Γεωργίου του Α', όταν όμως η Λιμενική Επιτροπή απαγόρευσε να γίνει κάτι τέτοιο, επιλέχθηκε από το Δήμο για το ακιπέδιο αυτό ο κήπος του Μουσείου. Μετά της έντονες διαμαρτυρίες του έφορου αρχιστόχου Ν. Βερβελή, τα ζαρκάδια φιλοξενήθηκαν προσωρινά σε ένα μικρό τμήμα του κήπου, ώστε να παραμείνει ελεύθερη η είσοδος του Μουσείου από την παραθαλάσσια οδό. Μετά το περσιτικό αυτό, ο Ν. Μ. Βερβελής πρότεινε την αναγκαστική απαλλοτρίωση ή τη δωρεάν παραχώρηση του ακιπέδιου από το Δήμο στην Αρχαιολογική Υπηρεσία, ώστε να αποφευχθούν παρόμοια περσιτικά στο μέλλον. Ούτως, φαίνεται ότι παρόμοια περσιτικά συνέτασαν να συμβαίνουν, καθώς ένα δημοσίευμα της εφημερίδας «Βεσσαλία» στις 19 Δεκεμβρίου 1952 αναφέρει ότι δημοτικός υπάλληλος, εν αγνοία του δημάρχου, παραχώρησε σε ιδιώτη τμήμα του κήπου του Μουσείου για να το αργώσει και να σπείρει σιτά.

Το 1956-1957, όταν οι ορισμοί κατέτασαν το κτήριο του Μουσείου ετοιμόρροπο, ήρθε ξανά στην επιφάνεια επιστολικά το θέμα της επέκτασής του. Αλλά, μόλις το 1962 εγκρίθηκε

προς έκθεση Κομμουνιστή (1975):
η αίθουσα του θεάτρου Βολώνης
ήταν δημοσίως της εφημερίδας
«Η Βεσσαλία» 8/10/1952

Δ' Έπειτα η Λιμενική Επιτροπή απαγόρευσε να τοποθετηθούν τα ζαρκάδια εις το πάρκο της πλατείας Γεωργίου του Α', όπου θα ήτα το πρώτο κατάλληλο μέρος γι' αυτή την δουλειά, ο Δήμος με την άσκηση προτεραιότητα ευνοούν του των χαρακτηρισμού, δοσε την ευκαιρία να δώσει εις το ζήτημα αυτό την χειριστήρια δύναμη Αθήναι. Με την διακοπή αυτή το πρώτο της παραλίαν τμήμα της αίθουσας του 'Αρχαιολογικού Μουσείου δώθηκε εις τον Δήμο, αγοράσαν τον 'επιθύμιον του διαθέτου ότι' αυτό διά να αλη περιλήθη εις χρήση θέατρου και κτισθή εκεί οικοδομή προς μεγάλαν ζημίαν της εμφάνισής του Μουσείου, έτασε την μηχανικών υπηρεσίαν να το εστιά και να το διαρρυθμίσει κατάλληλως διά την εγκατάστασιν των ζαρκαδιών. Έτσι το Μουσείον ου τελικά το άνοση σύστημα αυτό διαπραχθή, θα γίνε την κυρίαν επί της παρούσης είδησής του και οι έπισκεπταί θα το επαινεύονται του λαικού από την πλείον είσοδον της υπηρεσίας, Βεσσαλίας διά δύναι τον κήπον να χολώνεται το αρχαιολογικό μας Μουσείο γρά να εγκαταστήσεται πρό αυτού ζωολογικών κήπου, υπό την προϋπόθεσιν ότι εις αυτόν θα έκταλιντο και οι στήσεις της λαμπράς θέσου της θέρσεως του.

Έκθεση Γ. Χουρμουζιάδη (1975)
η αίθουσα των ταφικών εθίμων

με αραιή μελέτη του αρχαιότερου Ραφινιδι, ύστερα από έντονες διαμαρτυρίες του εφόρου αρχαιολόγων Δ. Ρ. Θεοδώρου, ο οποίος ζήτησε την επέκταση του Μουσείου εποσημάνοντας την ασφυκτική έλλειψη επαρκών εκθετικών χώρων και αποθήκων. Η μελέτη αυτή, δυστυχώς, δεν υλοποιήθηκε ποτέ.

Το 1975, ο Γ. Χουρμουζιάδης προκήρυξε στην οργάνωση νέας έκθεσης σε δυο αίθουσες του Μουσείου Βόλου, μια έκθεση με θέμα το Νεολιθικό Πολιτισμό της Θεσσαλίας και μια άλλη με θέμα τα ταφικά έθιμα της Θεσσαλίας. Και οι δύο αυτές εκθέσεις οργανώθηκαν με το πνεύμα που διαγομφώθηκε μετά το 1970 στην Ευρώπη, σύμφωνα με το οποίο τα Μουσεία υιοθετούν λειτουργίες εκπαιδευτικού χαρακτήρα.

Το 1985, το επιστημονικό προσωπικό της ΙΓ' Ε.Π.Κ.Α. προκήρυξε στην υιοθέτηση του θεματού των περιοδικών εκθέσεων και οργανώνει μια πρώτη περιοδική έκθεση στον προθάλαμο του Μουσείου, τον οποίο μετανομάζει σε «αίθουσα θεαμάτων», με θέμα τις αρχαιότητες που είχαν έρθει στο φως με τις ανακατακρίσεις της Εφορείας. Στα πλαίσια αυτών των περιοδικών εκθέσεων οργανώθηκε αργότερα αφιέρωμα στο λογογράφο Κίτσο Μακρή και το 1995 οργανώθηκε η έκθεση για τη συλλογή του Αγγελου Μπάσση, που δωρήθηκε στο Μουσείο.

Το 1997, ύστερα από πρόταση της ΙΓ' Ε.Π.Κ.Α., ο Δήμαρχος Πιπασώρης ανέλαβε την πρωτοβουλία να προκηρύξει το έργο επέκτασης του Μουσείου Βόλου. Έτσι, το 1998, υπογράφηκε μια Προγραμματική Σύμβαση του ΥΠ.Π.Ο. με το Δήμο Βόλου και οι τεχνικές υπηρεσίες του

Περιοδική έκθεση (1985) στον προθάλαμο του Μουσείου (αίθουσα θεαμάτων)

Φωτογραφίες από την παλιά έκθεση του Δ. Ρ. Βασιλείου

Δήμου Βόλου, σε άμεση συνεργασία με την ΙΓ' Ε.Π.Κ.Α. αλλά και με τις αρμόδιες υπηρεσίες του ΥΠ.Π.Θ., εκπόνησαν τη μελέτη της επέκτασης του Μουσείου πάνω σε σχέδια του Κύπριου Αδαμάνη. Στη συνέχεια ο Δήμος Βόλου ανέλαβε με χρηματοδότηση του ΥΠ.Π.Θ. να κατασκευάσει το νέο κτήριο, συνολικής έκτασης 3.000 τ.μ. Υστερα από διαγωνισμό, το έργο ανατέθηκε στον εργολάβη κ. Φ. Αδράνη, ο οποίος και υλοποίησε τη μελέτη έγκαιρα με χρηματοδότηση από το έργο «Πολιτισμός 2004» και κάτω από τη συνεχή επίβλεψη της Τεχνικής Υπηρεσίας του Δήμου Βόλου.

Με την άριστη συνεργασία όλων των εμπλεκόμενων ατόμων που αγάπησαν το έργο και βοήθησαν να ξεπεραστούν οι οικονομικές δυσκολίες και να υλοποιηθεί έγκαιρα, στις 3 Αυγούστου 2004 εγκαινιάστηκε η νέα έκθεση των μνημύων συλλογών του Μουσείου Βόλου στον ανακαινισμένο χώρο του παλαιού νεοκλασικού κτηρίου και σε μια πτέρυγα στο νέο κτήριο.

"Ο Δρ. Βασίλειος Αδράνης-Σταμόνι είναι αρχαιολόγος, διευθυντής της ΙΓ' Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων Φωτογραφίες: Μαρία Παρασκευαστούλα

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΒΟΛΟΥ
ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗΣ ΜΟΥΣΕΙΟΥ

ΓΕΝΙΚΟΣ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ - ΟΡΓΑΝΩΣΗ

Δρ. Βασιλική Αδρήμη - Σισμάνη, Διευθύντρια ΙΓ' Εφορείας
Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων

ΜΟΥΣΕΙΟΛΟΓΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ - ΕΦΑΡΜΟΓΗ

Δρ. Βασιλική Αδρήμη - Σισμάνη, Διευθύντρια ΙΓ' Εφορείας
Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων
Δρ. Ανθή Μπούζου Ευσταθίου, Αρχαιολόγος
Δρ. Αργυροπέδη Γινζισοπούλου, Διευθύντρια
Αρχαιολογικού Ινστιτούτου Θεσσαλίας
Χαράλαμπος Γινζισοπούλος, Αρχαιολόγος
Ζωή - Δήμητρο Μαλακασσιώτη, Αρχαιολόγος
Πολυξένη Αραχωβίτη, Αρχαιολόγος
Ευαγγελία Σκαφιά, Αρχαιολόγος
Βασιλική Ροντήρη, Αρχαιολόγος
Ελισάβετ Νικολάου, Αρχαιολόγος
Κωνσταντίνος Βοτζαζήκης, Αρχαιολόγος
Θάλεα Μακρή Σκοτινιώτη, Τοπογράφος Μηχανικός
Γιάννης Πάνου, Αρχιτέκτων

ΜΟΥΣΕΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ

Θάλεα Μακρή Σκοτινιώτη, Τοπογράφος Μηχανικός
Δρ. Βασιλική Αδρήμη - Σισμάνη, Διευθύντρια ΙΓ' Εφορείας
Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων
Δρ. Ανθή Μπούζου Ευσταθίου, Αρχαιολόγος

ΣΥΝΕΡΓΑΤΗΣ ΜΟΥΣΕΙΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

Γιάννης Πάνου, Αρχιτέκτων

ΚΛΑΙΤΕΧΝΙΚΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ

Θάλεα Μακρή Σκοτινιώτη, Τοπογράφος Μηχανικός
Δρ. Βασιλική Αδρήμη - Σισμάνη, Διευθύντρια ΙΓ' Εφορείας
Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΠΟΠΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ

Δρ. Βασιλική Αδρήμη - Σισμάνη,
Διευθύντρια ΙΓ' Εφορείας
Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων
Δρ. Ανθή Μπούζου Ευσταθίου, Αρχαιολόγος
Βελουδία Πάνου, Αρχαιολόγος

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ

ΕΠΟΠΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ

PRINTALL
Αθηνά Ιακωβίδου, Γραφίστρια
Αντώνης Τσιόντας, Γραφίστας

ΠΟΛΥΜΕΣΑ

Κωνσταντίνος Βοτζαζήκης, Αρχαιολόγος

RADIANT TECHNOLOGIES

Μανώλης Βοτβόκης

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ

ΜΟΥΣΕΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

Δρ. Μαρία Σταματοπούλου, Αρχαιολόγος
Αιμιλία Καλογιάννη, Αρχαιολόγος
Φωτεινή Τσιτσάκη, Αρχαιολόγος
Ευαγγελία Σταμάκου, Αρχαιολόγος
Βελουδία Πάνου, Αρχαιολόγος

ΣΧΕΔΙΑΣΤΙΚΕΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ

Ρέα Γεωργίου, Αρχιτέκτων
Κατερίνα Σημάρος, Σχεδιάστρια
Σοφία Παπαμπαργαρίτη, Σχεδιάστρια
Ελένη Γκοτβία, Σχεδιάστρια

ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΑΠΟΘΗΚΩΝ

Χαράλαμπος Γινζισοπούλος, Αρχαιολόγος
Πολυξένη Αραχωβίτη, Αρχαιολόγος
Βασιλική Ροντήρη, Αρχαιολόγος
Ευαγγελία Σκαφιά, Αρχαιολόγος

ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΧΩΡΟΥ

Πολυξένη Αραχωβίτη, Αρχαιολόγος

ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ

Ιοσέλινα Ζαχαρίου, Συντηρήτρια
Ελένη Ασδεράκη-Τσομερτζιάκη, Συντηρήτρια
Ευθεμία Παπαδογιάννη-Τσομερτζιάκη, Συντηρήτρια

ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ

Γιώργος Αγγελής, Συντηρητής
Μανώλης Διονυσίου, Συντηρητής
Παναγιώτα Ντανοπούλου, Συντηρήτρια
Θανάσης Παπαναστασίου, Συντηρητής
Θεόδωρος Τσομερτζιάκης, Συντηρητής

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ

Ολεγμία Σιάδρη, Λογίστρια

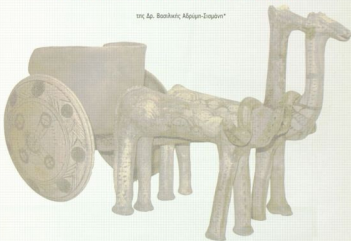
ΤΕΧΝΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ

Δημήτρης Γούλιος, Τέως Φύλακας Αρχαιοτήτων
Αλέξανδρος Κοεντογιάννης, Ηλεκτρολόγος
Γιάννης Γούλιος, Εργασιοτεχνίτης
Ζωή Ραχωβίτσα, Εργασιοτεχνίτρια
Μαρία Παρασκευασοπούλου, Φωτογράφος

ΑΘΑΝΑΣΑΚΕΙΟ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΒΟΛΟΥ
συντελεστές ολοκλήρωσης μουσείου

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΒΟΛΟΥ ΝΕΑ ΕΚΘΕΣΗ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ

της Δρ. Βασιλικής Αβρίνη-Σαμάν*

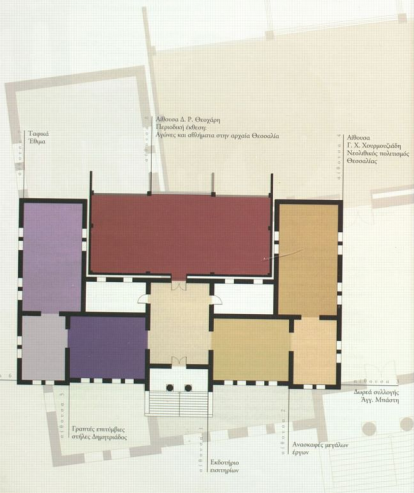

Στις 3 Αύγουστου του 2004 εγκαινιάστηκε από τον Υπουργό Πολιτισμού Π. Τασιόλη το ανακαινισμένο κτήριο και η επανέκθεση του Αρχαιολογικού Μουσείου του Βόλου, καθώς και η περιοδική έκθεση «Αιώνες και αθλήματα στον Αρχαίο Θεσσαλίο» στο νέο κτήριο που προστέθηκε ως επέκταση στο υπάρχον παλιό κτήριο. Το παλιό Μουσείο Βόλου, έχοντας βιώσει έναν αιώνα σκεδόν λειτουργίας από την ίδρυσή του το 1909, ανανεώθηκε και εμπλουτίστηκε με αρχαιολογικές συλλογές που παρουσιάζονται στο κοινό με στόχο την γνωριμία του με τον πολιτιστικό πλούτο της Θεσσαλίας, σύμφωνα με τις σύγχρονες μουσειολογικές αντιλήψεις και πρακτικές.

Η αρχιτεκτονική φυσιογνωμία του παλαιού κτηρίου του Μουσείου διατηρήθηκε και αναδειχθηκε, ενώ παράλληλα εφαρμόστηκαν τεχνολογικές πρακτικές υψηλών προδιαγραφών για να καλυφθούν οι ανάγκες κλιματισμού, φωτισμού και πληροφορικής, καθώς και η εξυπηρέτηση ατόμων με ειδικές ανάγκες. Επίσης, προστέθηκε ένα νέο κτήριο 3.000 τ.μ. που, επιτρέποντας την απρόσκοπτη πορεία των επισκεπτών από τον ένα χώρο στον άλλο, προσφέρει μεγαλύτερες έκθεσκακές χώρους και νέους χώρους στέγασης και φύλαξης των αρχαιοτήτων.

Η έκθεση πραγματοποιήθηκε με τη συμμετοχή όλων των αρχαιολόγων, μηχανικών, ανιχνευτών και τεχνιτών που εργάζονται στην ΙΓ' Ε.Π.Κ.Α., καθώς και με την πρόθυμη συνδρομή νέων αρχαιολόγων που ασχολήθηκαν στο έργο. Την ιδέα και το σχεδιασμό της έκθεσης καθώς και το συντονισμό της όλης προσπάθειας, όπως ήταν φυσικό, την ανέλαβε η υπαρχόντισσα, η οποία ανέλαβε κάθε προσπάθεια ώστε να θεκαριωθεί αυτό το δύσκολο έργο εντός των προβλεπόμενων ασφαρκτικών χρονών ορίων, δεδομένου ότι το έργο υλοποιήθηκε παράλληλα με την εργαλαβία, και να εγκατασταθεί πριν την έναρξη των Ολυμπιακών Αγώνων. Το ανάστημα όλων των ανειργμένων μηχανοκίνητων στον παρακείμενο κατάλογο, ωστόσο απ' αυτή εδώ τη θέση θα ήθελα να εκφράσω και πάλι τις θερμές ευχαριστίες μου για την πρόθυμη ανειργασία όλων των συναδέλφων, η οποία υπηρέτησε καθοριστικά, ώστε να υπερνικηθούν όλες οι δυσκολίες και να ξεπεραστούν οι καθημερινές ταλαιπωρίες και οι καθυστερήσεις και το έργο να υλοποιηθεί εγκαίρως.

ΤΟΜΟΣ ΠΕΤΕΡ ΠΕΡΕΚΑΚΙΟΥ ΤΟΥΣ ΤΟΙΧΟΥΣ ΤΗΣ ΜΑΡΙΑΣ

Οι αρχαιολογικές συλλογές ανατίθονται σε οκτώ αίθουσες στο ισόγειο του παλιού και νέου κτιρίου, ακολουθώντας τη μουσειογραφική μελέτη που εκπόνησε η κ. Θάλεια Μακρή - Σκατενιώτη, τοπογράφος - μηχανικός της ΙΓ' ΕΠΚΑ. Περιλαμβάνει ευρήματα από τις αρχαιολογικές έρευνες που έλασαν στη θεσσαλία στις αρχές του 20ού αιώνα και συνεχίζονται έως σήμερα. Τα εκθέματα τοποθετήθηκαν σε σύγχρονες προθήκες με ψυχρό φωτισμό, ώστε να προβάλλονται με τον καλύτερο δυνατό τρόπο ακολουθώντας ταυτόχρονα τις απαραίτητες προδιαγραφές για την ασφαλή διατήρησή τους. Ενγερμητικά κείμενα, σκέδια και φωτογραφίες εμπλουτίζουν την έκθεση επιτρέποντας στο μη ειδικό κοινό την υπερστατισμένη πληροφορία του για το είδος και τη χρήση των αρχαιολογικών ευρημάτων, καθώς και για τους αρχαιολογικούς χώρους από τους οποίους τα εκθέματα αυτά προήλθαν.

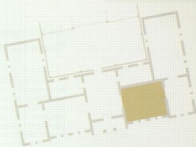
Εκδοτήριο εισιτηρίων

α | θ ο ο ο α |

Η κεντρική είσοδος είναι από το παλιό κτίριο του Μουσείου, όπου λειτουργούν επτά αίθουσες ανακαινισμένες. Στο χώρο της εισόδου (αθ. 1), διατίθενται εισιτήρια, έντυπο ενημερωτικό υλικό για το Μουσείο και τους αρχαιολογικούς χώρους της Μαγνησίας, καθώς και πωλητέα είδη (βιβλία, φωτογραφικό υλικό). Επίσης, παρουσιάζεται η δομή των αρχαιολογικών συλλογών του Μουσείου κατά αίθουσα με ενημερωτικές πινακίδες και ηλεκτρονικό σύστημα ξενάγησης με οθόνες αφής.

Ανασκαφές μεγάλων έργων

αθήνα 2

Η πρώτη αίθουσα στα δεξιά της εισόδου παρουσιάζει τους αρχαιολογικούς χώρους που αποκαλύφθηκαν στη Μογιόσα κατά τη διάρκεια των εκτεταμένων οριστικών ανασκαφών στα πλαίσια των μεγάλων αναπτυξιακών έργων υποδομής που σηματοδοτούν η ένταξη της χώρας μας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η διακλάση της εθνικής οδού, η αργή άσκηση του επαρχιακού σιδηροδρομικού δικτύου, η επαναδραστηριοποίηση του ταμειούχου της λίμνης Κάρλος και ο βιολογικός καθαρισμός της πόλης του Βόλου αποτελούν έργα μεγάλης κλίμακας, στα οποία πραγματοποιήθηκαν πολυετείς ανασκαφικές έρευνες οριστικού χαρακτήρα που έφεραν στο φως ένα σημαντικό αριθμό αρχαιολογικών χώρων, μερικά από τους οποίους οργανώθηκαν σε επαρκή αρχαιολογικούς χώρους και είναι οι εξής:

1. Στον κόμβο των Μικροθώνων ερευνήθηκε οικισμός της Τελικής Νεολιθικής (α' μισό 4ης χιλιετίας), όπου αποκαλύφθηκαν έντεκα οικιστικά σύνολα.
2. Στον κόμβο του Αερνού ερευνήθηκαν μεκωνιστές

οικισμός και τμήμα του νεκροταφείου του με θολωτούς, θαλαμοειδείς και κωδωποειδείς τάφους, τμήμα νεκροταφείου πρωτογεωμετρικής-γεωμετρικής εποχής και οικισμός της Πρώιμης και Μέσης εποχής του Χαλκού.

3. Στα πλαίσια κατασκευής του ταμειούχου της λίμνης Κάρλος αποκαλύφθηκαν δικασίονες αρχαίοι οικισμοί, που επιβεβαιώνουν μια διαρκή κατοίκηση από την Νεότερη Νεολιθική μέχρι και την Υστερη Ελληνιστική περίοδο και αργότερα τη Βυζαντινή εποχή. Ερευνήθηκε τμήμα οικισμού και νεκροταφείο με μικρούς κτιστούς θολωτούς τάφους της μεκωνιστικής εποχής.

4. Στην πεδιάδα Χλόης-Βελεστίου διατηρήθηκαν έντεκα μικρά κτιστά θολωτά τάφοι της Πρωτογεωμετρικής εποχής, τρεις από τους οποίους καλύφθηκαν με ταμινοτένα προστατευτικά στέγαστρα. Επίσης, αποκαλύφθηκε λάκκος αποτέφρωσης νεκρών υπομεκωνιστικής εποχής, ο οποίος αποκαλύφθηκε για έκθεση σε μουσείο.

5. Στην περιακή κόμβου Βελεστίου και Αγίου Γεωργίου Φερών ερευνήθηκε η αρχαία οδός Φερών-Ποτασών με αρματωχικές, νεκροταφείο Υστερης Κλασικής, Ελληνιστικής και Ρωμαϊκής εποχής, δύο-μοναδική στη Θεσσαλία-Λάκκοι αποτέφρωσης νεκρών ελληνιστικών χρόνων και σφραγίδα Ρωμαϊκών χρόνων (2ου-3ου αι. μ.Χ.), που διατηρήθηκε για να διαμορφωθεί σε επισκέψιμο χώρο.

6. Στην πεδιάδα Σούρτης-Αλμυρού αποκαλύφθηκε:

- α) το δυτικό τμήμα της ελληνιστικής πόλης Άλκυ, το οποίο αυξάνει σε ύψος τριών δόξαμ.
- β) στη θέση Βουλοκαλύβα νεκροταφείο και ταφικός τύμβος γεωμετρικών χρόνων, ο οποίος έχει μεταφερθεί εν μέρει στην οχλή του Μουσείου Αλμυρού και εκθέτεται.

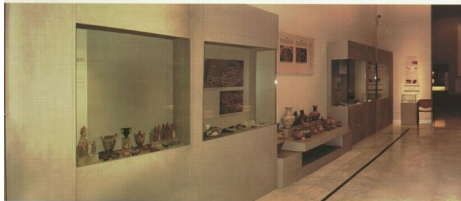
Αντιπροσωπευτικό κειμήλιο, κάρτες και ενημερωτικό κείμενα παρουσιάζουν στην έκθεση τις νέες αρχαιολογικές θέσεις, που οργανώνονται κατά ενότητες και με σειρά χρονολογική, πληροφορώντας τον επισκέπτη για τις πολιτιστικές αλλαγές που χαρακτηρίζουν τις αρχαιολογικές περιόδους από το τέλος της νεολιθικής εποχής έως τη ελληνιστική χρόνια.

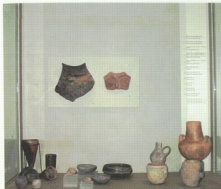
1. Προϊστορικός οικισμός στον κόμβο των Μικροθρηβών. Τελική Νεολιθική (α΄ μισό 4ης χιλιετίας)

Κατά τη διαπίστωση της εθνικής οδού Αθηνών - Θεσσαλονίκης εντοπίστηκε, στον κόμβο των Μικροθρηβών Ν. Μαγνησίας, ένας μοναδικός στον ελληνικό χώρο οικισμός της μετα-βατικής φάσης από την Τελική Νεολιθική στην Πρώιμη Εποχή του Χαλκού. Πρόκειται για οικισμό που αναπτύχθηκε σε «μαγούλα», 3 κλμ. από τη θάλασσα, και σε έκταση περίπου 20 στρεμμάτων. Η θέση του, στο νοτιοδυτικό του Παγασητικού κόλπου, που αποτελούσε την κύρια διέξοδο της Κεντρικής Ελλάδας προς τη θάλασσα, του επέτρεψε την επαφή με τον αγροκό κόσμο, αλλά και την πεδινή ενδοκώρα.

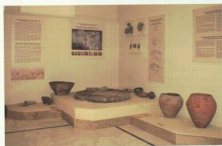
Οι ανασκαφές αποκάλυψαν αρχιτεκτονικό κατάλογο πέντε οικιστικών μονάδων. Πρόκειται για ορθογώνιες καλύδες με τοιχώματα από πλέγματα κλαμινών ή κλαδιών με ενδιάμεσους ξύλινους πασσαλούς, που πατούσαν στο έδαφος ή στηρίζονταν σε κρηπίδα από μικρούς λίθους ή σταθιακό πηλό. Υπήρχε διπλή επένδυση από πηλό για στεγανοποίηση. Η στέγη ήταν διπλή, φτιαγμένη από ξύλινο σκαletό πλεγμένο με καλάμι ή κλαδί και πηθιανό εξωτερική επόχληση από πηλό, ενώ τα δάπεδα ήταν από πατημένο πηλό ή κύμα. Οι πασσαλότρυπες που βρέθηκαν έξω από τις καλύδες παραπέμπουν στην ύπαρξη στεγασμένων κύμων. Χαρακτηριστικό της κοινωνικής οργάνωσης και των τοπικών οικονομικών στρατηγικών αποτελούν οι κατασκευές που βρέθηκαν στο εσωτερικό των οικιστικών μονάδων: πήλινες και λίθινες κατασκευές ασοκτικής, τροφοπαρασκευαστικής και αποθηκευτικής δυνατότητας, πήλινες «τρέπεζες», ορθογώνιες και ωοειδείς «θήκες» που πιθανόν χρησιμοποιούνταν ως αποθηκευτικοί ή παρασκευαστικοί χώροι. Στην έκθεση παρουσιάζονται τμήματα από τα αρχιτεκτονικά κατάλογα των οικιστικών μονάδων, καθώς και μια πλήρη τράπεζα που μεταφέρθηκε αυτοίσιον από την ανασκαφή.

Πληροφορίες για την καθημερινή ζωή των κατοίκων αντλούμε από τα διατροφικά κατάλογα (συγκεντρώσεις από οστά ζώων, καρποί δημητριακών, βελανιδία και θαλασσινά όστρακα), τα εργαλεία (χάλκινα δίκαια εργαλεία, σπείς και σμίλες, δύο εγκάρσια λίθινα πελέκια, λείδες από πυριτόλιθο της Πίνδου, πήλινα σφονδύλια, λίθινη σφραγίδα), σημαντικό αριθμό κοσμημάτων (κάντρες και περάσματα από λίθο, οστά, όστρακα και πηλό, βραχιόλια από *Spondylus Gaederopus*), καθώς και από τα παλιόριθμα αγγεία. Κυριαρχούν η ψάλη και ο πήθος, ενώ υπάρχουν ακόμη άμφορα, κωνικά, σελιδωμένα κύπελλα, πήθοι με ανάγλυφα προσημεία και εγκάρτες σιλβωμένες φιάλες που μαρτυρούν επδράσεις από το Βορρά (Αλβανία) και την Ανατολή (Μικρά Ασία). Η διακόσμηση των αγγείων (κυρίων των εγκάρκτων) στα τοπικά εργαστήρια παραγωγής και διανομής, απαιτούσε ιδιαίτερη προσοχή και χρόνο αλλά και υψηλή εξειδίκευση.

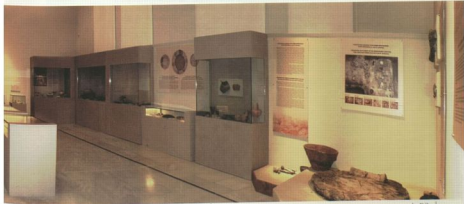

Πολλά αγγεία από τον οικισμό της Τεχνης, Νεολιθικός (π' περί 4400 κ.Χ. περίοδος)
στον κήφο των Μυροθιτών

Πολλές ανακατασκευές τραπεζιού, πήλινα αγγεία και σπυράκια
από τον οικισμό της Τεχνης, Νεολιθικός (π' περί 4400 κ.Χ. περίοδος)
στον κήφο των Μυροθιτών

Πόλυ αγγείο και
πολλά εργαλεία από
τον οικισμό της
Τεχνης Νεολιθικής
(4^η μισή της χιλιετίας)
στον κήμβο των
Μυροθιτών

Η χαρακτηριστική εγχάρακτη και στικτή διακόσμηση εντόσσεται στον τύπο "Bratislava". Συναντάται πολύ συχνά σε αδοφείς φιάλες, όπου η εξωτερική και εσωτερική επιφάνεια των αγγείων είναι πολύ καλά σταδωμένη και φέρει επίγραμμα. Διακοσμείται μόνο η εξωτερική επιφάνεια του αγγείου με ελασσομένες σπείρες, συνοδευόμενες από στικτή διακόσμηση και παραπληρωματικά κοσμήματα (τρίγωνα ενάλληλα). Εγχάρακτη ή στικτή διακόσμηση φέρει και το κείλος. Όλα τα διακοσμητικά θέματα πληρούνται με λευκή πάστα. Ο τύπος αυτής της φιάλης έχει εντοπιστεί στα Καρπίθια, τα Βακόνια και γενικά τη Νεοσσοντολική Ευρώπη. Στον ελλαδικό χώρο εντοπίστηκε στα Δοικανά Ιωνάντινα, στη μαγούλα Ράχης Παναγιάς της Φθιώτιδας, στο Μεγάλο Νησί Γαλιάνης Κοζάνης, στη Πετρομαγούλα Μαγνησίας και στον προϊστορικό οικισμό του κήμβου των Μυροθιτών στη Μαγνησία. Υποθέτουμε ότι η διάδοση του στη Θεσσαλία πραγματοποιήθηκε μέσω Κοσόβου - Ν. Αλβανίας - Ηπειρού ή μέσω Δ. Βουλγαρίας - Μακεδονίας. Ραδιοχρονολόγησε σε δείγμα απονθρακωμένων καρπών δελανιδιάς που βρέθηκαν μαζί με τη φιάλη τύπου "Bratislava" έδωσε απόλυτη χρονολόγηση 3670 π.Χ. (Δεμ/Υπεστατότο Δημόκριτος).

Πόλυ αγγείο και
άλλα με
διακόσμηση τύπου
"Bratislava"
από τον οικισμό της
Τεχνης Νεολιθικής
(4^η μισή της χιλιετίας)
στον κήμβο των
Μυροθιτών

2. Ο αρχαιολογικός χώρος του Αερινού

Ο αρχαιολογικός χώρος του Αερινού, στα νότια της ομώνυμης κοινότητας, εκτείνεται στο ύψωμα «Περουσιή Μαγούλα» ή «Κάστρο Αερινού» και στη γύρω από αυτό πεδινή ζώνη που πλουτίζεται από τα νερά του «Ακαονορέματος».

Οι πρόσφατες εκτεταμένες ανασκαφές στο Αερινό κατά μήκος της εθνικής οδού, κατέδειξαν τη διαχρονικότητα της ανθρώπινης παρουσίας από τη Μέση Νεολιθική έως τη Μεσαυζοντινική περίοδο. Η φυσική ακρίβεια, η δυνατότητα αντιμετώπισης εύφορων εδαφών, η υδρευτική αυτάρκεια και η δυνατότητα επικοινωνίας και ελέγχου των φυσικών περασμάτων υπήρξαν καθοριστικό πλεονεκτήματα για την πρώτη εγκατάσταση στο χώρο, αλλά και για την εξέλιξή της στο χρόνο.

Κατά την Πρώιμη Εποχή του Χαλκού (3200-2100 π.Χ.) ενταξίζεται μια περιορισμένη έκταση εγκατάσταση εποχιακού χαρακτήρα, με πρόχειρες κατασκευές ριχτών υπόσκαφον καλυδών. Τα ευρήματα των ανασκαφών που παρουσιάζονται στην έκθεση, πύλα αγεία και εργαλεία, μαρτυρούν το γεωργικηνοτροφικό χαρακτήρα του οικισμού.

Στην περίοδο που ακολουθεί, τη Μέση Εποχή του Χαλκού (2100-1600 π.Χ.), η έκταση του οικισμού διατηρείται ακαθόν η ίδια, φαίνεται όμως ότι ο πληθυσμός αυξάνεται. Το ότι με αρθρωτική ελλειψοειδή κάτοψη αποτελεί τον συνθηχότερο αρκετοκονικό τύπο της περιόδου

Αγεία και εργαλεία της Πρώιμης και Μέσης Εποχής του Χαλκού από τον αρχαίο οικισμό στο Αερινό

στο Αερινό, ενώ ο χαρακτήρας του οικισμού παραμένει κατά βάση γεωργικηνοτροφικός. Το κνήμη, η καταργασία του δέρματος, του ξύλου και της πέτρας, η υφαντική, η κατασκευή αγείων είναι ορισμένες από τις δραστηριότητες που βελώνονται από τα ευρήματα.

Στη Μυκηναϊκή περίοδο και ιδιαίτερα στην Υστεροελλαδική ΙΒ και ΙΙΙΑ-Γ (1440-1100 π.Χ.) φάση της, η κατοίκηση συνεχίζεται σε ακτίες στον τύπο του «μαγούρα» με ένα ή δύο ορθογώνια δωμάτια που επικοινωνούν με ανοιχτό πρόβολοιο και πλευρικούς αποθηκευτικούς ή βοηθητικούς χώρους. Αγεία, ειδύλια, όπλα, κοσμήματα από πηλό, λίθο ή γυαλί αποτελούν ένα ανθρωπομετρικό σύνολο από την πληθώρα ευρημάτων που προήλθαν από

Αγείο-κτιρήματα Πρωτομυκηναϊκής Εποχής (1100-900 π. Χ.) από τους θολωτούς τείλους στο Αερινό

Κάρτες της περιοχής της λίμνης Κάρλας, όπου σημειώνονται οι κρημνισμένοι αρχαιολογικοί χώροι, καθώς και οι ουσιαστικές ανακαφές της 17^{ης} ΕΠΕΑ

τις ανακαφές τόσο του οικισμού όσο και του εκτεταμένου νεκροταφείου με κτιστούς θαλαττούς και θαλαμοειδείς, αλλά και απλούς κιβωτιόσχημους και λακκοειδείς τάφους. Το ευρήματα αυτά φωτίζουν τις συνθήκες των κατοίκων, την καθημερινή ζωή, την ιδεολογία και τις σχέσεις τους με άλλες περιοχές.

Κατά την Πρωτογεωμετρική Εποχή (10ος - 9ος αι. π.Χ.), το οικιστικό κατάλοιπο είναι πενιχρό, αν στίβει με το εκτεταμένο νεκροταφείο που περιλαμβάνει θαλαττούς και απλούς λακκοειδείς ή κιβωτιόσχημους τάφους. Τα κτερίσματα των τάφων, αγγεία, κοσμήματα, όπλα δίνουν πολλά στοιχεία για τις κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες της εποχής.

Κρημνισμένοι αρχαιολογικοί χώροι.
Ουσιαστικές ανακαφές 17^{ης} ΕΠΕΑ.

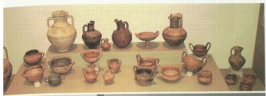
3. Κάρλα

Στο πλαίσιο επανοδημιουργίας του ταμειστήρα της λίμνης Κάρλας (αρχαία Βοιθίς) αποκαλύφθηκαν δεκατέσσερις αρχαίοι οικισμοί, που επεδεικνύουν μία διαχρονική κατοίκηση από την Νεότερη Νεολιθική μέχρι και την Υστερή Ελληνιστική εποχή και αργότερα τη Βυζαντινή εποχή. Στη νοτιοανατολική πλαγιά του βραχίονα υψώματος Κερφυούλα (1) ερευνήθηκε τμήμα οικισμού και νεκροταφείο με μικρούς κτιστούς θαλαττούς τάφους της μυκηναϊκής περιόδου, το οποίο θα αναδειχθεί σε επισκεπτιμο χώρο, ενώ τα ευρήματά του παρουσιάζονται στην έκθεση.

Το νεκροταφείο και ο μυκηναϊκός οικισμός επιβεβαιώνουν τις αρχαίες πηγές για την ύπαρξη μεγάλων πόλεων γύρω από τη λίμνη Βοιθίδα ήδη από την εποχή του Χαλκού και δε Φερός ενύμνητο παρὰ Βοιθίτιδα λίμνη, Βοιθίη και Γλαφύρας... των πρὸς Ἀβύμητο φίλος πᾶσι ἐνδοκα νῦν Εὐμῆλος...» (Ομήρου, Ιλιάδα, Β, 731-734).

4. Φεραί

Η αρχαία πόλη των Φερών, μιας από τις σημαντικότερες της Βεοαχίας και με συνεχή ιστορική εξέλιξη τριών χιλιόων και πλέον ετών (3000 π.Χ. - 1ος αι. μ.Χ.), δρισκεύον στη θέση της σημερινής πόλης του Βελεστίου, πάνω στο σταυροδρόμιο κυρίων οδών αξόνων. Στην περιοχή του οικισμού της Χλόης Βελεστίου, που ανήκει στη «κώμα» των Φερών, ανακαφθηκε νεκροταφείο Πρωτογεωμετρικής - Γεωμετρικής εποχής (10ου - 8ου αι. π.Χ.) με μικρούς κτιστούς θαλαττούς τάφους που περιείχαν πλουσιότατα κτερίσματα, όπως αγγεία, κοσμήματα, εξαρτήματα ένδυσης και κόμμωσης.

Αγγεία Πρωτογεωμετρικής
Εποχής (10ος-9ος αι. π.Χ.)
από τους Βολυταίς τάφους
στο Κλάδι Βελονίων

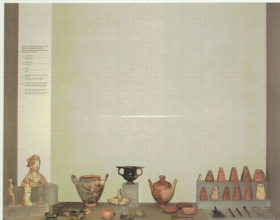

Κοσμήτη της αίθουσας 2
με τα εσθράγγια των ανασκαφών
στο κλάδι
των Μεγάλων Έργων

Κοσμήματα, έπαι
από κλάδι αγγεία
Πρωτογεωμετρικής Εποχής
(10ος-9ος αι. π.Χ.)
από τους Βολυταίς τάφους
στο Κλάδι Βελονίων

5. Η αρχαία Άλος-Νέα δεδομένα κατά τις εργασίες διαπλάτυνσης του Εθνικού Οδικού άξονα

Άγεια, ειδώλα και εργαλεία από την Ελληνιστική πύλη της Άλος και τα κεραμικά της στην περιοχή του Αλμυρού

Η πόλη Άλος αναφέρεται από τον Όμηρο ότι έλαβε μέρος στην τριακή εκστρατεία (Όμηρου Ίλιάς, Κατάλογος Νηών), καθώς και από μεταγενέστερους αρχαίους συγγραφείς, όπως ο Ηρόδοτος, ο Δημοσθένης και ο Στράβων.

Τα πρόσφατα δεδομένα των αρχαιολογικών ερευνών στην Άλο μαρτυρούν την ιστορική διαδρομή από την Ύστερη Εποχή του Χαλκού (15ος αι. π.Χ.) έως τους ελληνιστικούς χρόνους (3ος αι. π.Χ.). Ιδιαίτερως σημαντικά είναι τα ευρήματα των ανασκαφών που αφορούν την Εποχή του Σιδήρου (1050-700 π.Χ.). Η ανθρωπινή παρουσία τεκμηριώνεται από τμήματα σφειδνιτών σκευών, κεραμικώς κλιβάνους, παιδικές τσάρες εντός του κατοικημένου χώρου και οργανωμένα νεκροταφεία ενήλικων εκτός της πόλης σε τύμβους με ενταφιασμούς και κρήνες, σε λιθοπερικλειστούς λάκκους.

Τα πλούσια κτερίσματα από τάφους της εποχής αυτής, όπως τα πήλινα αγγεία, τα χρυσά, χαλκίνα και σιδηρένια κοσμήματα, τα σιδηρένια όπλα και εργαλεία, δηλώνουν μια αναπτυσσόμενη κοινωνία που είχε επαφές με γειτονικές περιοχές, όπως οι Φερίες, η Ίωλλος και το Λευκαντί (Εύβοια).

Η πόλη των ελληνιστικών χρόνων άκμασε στο α' μισό του 3ου αι. π.Χ., αναπτύχθηκε σε δύο τμήματα, την πόλη και την ακρόπολη, που ήταν διαχωρισμένες με ισχυρά τείχη. Η πόλη ήταν κτισμένη με οικοδομικά τετράγωνα που όριζαν ορίζοντες και κάθεται δρόμοι. Εκείς από τις κατοικίες, διαπιστώθηκε και η ύπαρξη εργαστηρίων. Ο πληθυσμός της ελληνιστικής Άλος υπολογίζεται σε 8.000 περίπου κατοίκους. Ερευνήθηκαν τμήματα των τεχνών και μια γυναικεία, κεντρική πύλη που εξυμπετεύουσε τη διέλευση των κατοίκων προς την ακρόπολη. Τα τείχη σφίζονται σε ύψος μέχρι 2,50 μ., έχουν πλάτος 3,20 μ. και εξωτερικά ενισκούνται με ορθογώνιους αμυντικούς πύργους. Έξω από τα τείχη της ελληνιστικής πόλης εντοπίστηκαν τα νεκροταφεία με πλούσια κτερίσματα, όπως αγγεία, ειδώλα και κοσμήματα.

Σιδηρένια όπλα και σκεύη από τα νεκροταφεία της Πρωτογεωμετρικής και της Γεωμετρικής Εποχής (10ος-8ος αι. π.Χ.) στην περιοχή του Αλμυρού

Δωρεά συλλογής Αγγ. Μπάσση

αίθουσα 3

Την αίθουσα των ανασκαφών των μεγάλων έργων ακολουθεί η αίθουσα με τη δωρεά συλλογής του Αγγέλου Μπάσση (αίθ. 3). Εκτίθεται μέρος από την ιδιωτική συλλογή του Βολιώτη συλλέκτη που αριθμεί 2.500 αντικείμενα της προϊστορικής περιόδου από το θεσσαλικό κύριο και δωριστικά το 1994 στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο. Πρόκειται για επιφανειακά ευρήματα από τις νεολιθικές μαγούλες, τα οποία περισυλλέχθηκαν από τον ίδιο το συλλέκτη κατά τη διάρκεια των τελευταίων τριάντα χρόνων. Η συλλογή περιλαμβάνει αντικείμενα από όλα τα φάσμα των κινητών ευρημάτων που χαρακτηρίζουν την νεολιθική εποχή, όπως ειδώλια, εργαλεία και κοσμήματα. Τα ευρήματα αυτά παρουσιάζονται μαζί με ενημερωτικά κείμενα εκπαιδευτικού χαρακτήρα, που υποβοηθούν τον επισκέπτη να αποκοδικοποιήσει τους συμβολισμούς που αυτά τα αντικείμενα φέρουν, καθώς ουσιαστικά αποτελούν ένα μέσο έκφρασης των νεολιθικών ανθρώπων.

Αποψη της αίθουσας 3 όπου παρουσιάζεται η αρχαιολογική συλλογή Αγγ. Μπάσση

Μια κατηγορία αντικειμένων που μας δίνουν σημαντικές πληροφορίες για να κατανοήσουμε τους νεολιθικούς ανθρώπους, το πώς αντιλήφθηκαν τον κόσμο τους και δόμησαν τις αξίες τους, είναι τα ειδώλια, που εκπροσωπούνται στην έκθεση από ένα αντιπροσωπευτικό σύνολο. Τα ειδώλια από πέτρα, πηλό, μέταλλο και κόκαλο, συνήθως με γραπτή και εγχρόματη διακόσμηση απεικονίζουν την ανθρώπινη μορφή και κυρίως τη γυναίκα. Εκτός από τα ανθρώπινα ειδώλια, εκτίθενται και ειδώλια ζώων, καθώς και αντικείμενα καθημερινής χρήσης. Αποτελούν συμβολικές αναπαραστάσεις που δηλώνουν τη διάθεση των ανθρώπων να απεικονίσουν τις δυνάμεις που είναι σημαντικές για την επιβίωση της κοινότητας και της κοινωνικής συνοχής.

Τα νεολιθικά κοσμήματα (βραχιόλια, δακτυλίδια, «ενύσια», «κουμπιά», χάντρες) κατασκευάζονται κυρίως από πέτρα, πηλό και όστρακα, ενώ προς το τέλος της εποχής χρησιμοποιούνται και τα μέταλλα, ο χρυσός, ο άργυρος και ο χαλκός. Η λειτουργία τους είναι ποικίλη, καθώς άλλοτε αποτελούν απλά διακοσμητικά αντικείμενα, άλλοτε προϊόντα που δισκονομούνται σε δικτύς ανταλλαγών, ενώ άλλοτε φοριούνται με συμβολικούς «κοινωνικό γούστρου». Έτσι, πολλά από αυτά τα αντικείμενα εκτός από την αξία χρήσης τους εμπεριέχουν και επικοινωνιακή αξία ορίζοντας τον κατασκευαστή και τον χρήστη.

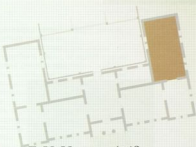
Τα εργαλεία αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι της καθημερινής ζωής των προϊστορικών ανθρώπων και η οικονομία τους βασιζόταν στη γεωργία και την κτηνοτροφία. Πρόκειται για τρία βασικά εργαλεία που αλληλοσυμπληρώνονται στις διάφορες τεχνικές δραστηριότητες και πληροφορούν για τις εργασίες παραγωγής και τους μηχανισμούς διακίνησης και διακίνησης των πρώτων υλών. Η λήξηση των πετρωμάτων με στρεπτοειδή θραύση, όπως του ορισμός και του πυρταλόθου δίνει ένα μεγάλο φάσμα αποκομμένων εργαλείων για κοπή και κυρίως δραστηριότητες. Τα εργαλεία από λεισμένο λίθο έχουν ως πρώτη ύλη λεπτόκοκα πετρώματα και κατασκευάζονται με σφουροκόπηση και κατόπιν λείανση της επιφάνειάς τους. Τέλος, η κατεργασία του οστού και του ελαφοκέρατος δίνει οστέινα εργαλεία προοριζόμενα για την κατεργασία των δερμάτων, την καλοθελεκτηκή και την υφαντική, ενώ τα ενδιάμεσα κομμάτια από ελαφοκέρατος χρησιμοποιήθηκαν για τις στελελεύουσες των λεισμένων λίθινων εργαλείων.

Η έκθεση των αντικειμένων της συλλογής αυτής, δίπλα στην αίθουσα 3, όπου υπάρχει η κύρια έκθεση για το Νεολιθικό Πολιτισμό, λειτουργεί συμπληρωματικά και τονίζει την ποικιλομορφία του νεολιθικού πολιτισμού, αλλά και τη σημαντική διασπορά του συγκεκριμένου υλικού στον ευρύ γεωγραφικό χώρο της Θεσσαλίας.

Άθρηνα εργαλεία Νεολιθικής Έποχής σε αναπόσπαστο από τη συλλογή Μουσείο

Πέλινο ειδώλιο, χρυσό και λίθινο "ενύσια" Νεολιθικής Έποχής από τη συλλογή Μουσείο

Αίθουσα Γ. Χ. Χουρμουζιάδη Νεολιθικός πολιτισμός Θεσσαλίας

αίθουσα 4

Την αίθουσα Μπάσιπ ακολουθεί η κύρια έκθεση του Μουσείου για το Νεολιθικό Παλαιοκόσμο (αίθ. 4), που δημιουργήθηκε το 1975-1976 από τον τότε Επιμελητή Αρχαιοτήτων Γ. Χ. Χουρμουζιάδη. Ο Γ. Χ. Χουρμουζιάδης πραγματοποίησε την έκθεση με βασικό σκοπό τη διδακτική πληροφόρηση του επισκέπτη, υλοποιώντας την άποψή του ότι το Μουσείο δεν πρέπει να περιορίζεται στο ρόλο του ως μουσείο της αρχαίας τέχνης, αλλά πρέπει να ξεπεράσει τον καθαρά αισθητικό του χαρακτήρα και να αποτελέσει κυρίως μουσείο της Ιστορίας του Παλαιοκόσμου. Τα αρχαία αντικείμενα παρουσιάστηκαν έτσι ώστε να διαφάνεται πίσω από αυτά ο άνθρωπος-δημιουργός, καθώς κρίνεται για προϊόντα μιας ανθρώπινης κοινωνίας, που μέσα από συγκεκριμένες παραγωγικές δια-

Άποψη της αίθουσας 2, που είναι αφιερωμένη στο Νεολιθικό πολιτισμό της Θεσσαλίας

βάσεις ή κατασκευάζει στην προσθήκx της να επιβιώσει. Για το λόγο αυτό, τα αντικείμενα εκτίθενται ελεύθερα μέσα σε κόγχες και ράφια, που διαμορφώθηκαν με μικρά διαθεδομένα στα περιβάλλον της νεολιθικής περιόδου, όπως το ξύλο, η λιντόσσα, η πέτρα και ο πλός.

Έτσι, οι καθημερινές ασκαλιές του νεολιθικού ανθρώπου ζυγανώνοντο μπροστά στα μάτια του επισκέπτη, ο οποίος αποκτά ένα πιο ενεργό ρόλο, καθώς καλείται να αντικείμε και να αναπλάσει τις πληροφορίες. Αυτός ο πρωτοποριακός για την εποχή του σχεδιασμός της έκθεσης στη συγκεκριμένη αίθουσα, αν και έχει σήμερα ηλικία τριάντα περίπου χρόνων, αποτελεί ένα επιτυχημένο εγχείρημα οργάνωσης μουσείου, καθώς προσφέρει πολλές δυνατότητες δραστηριοτήτων εκπαιδευτικού χαρακτήρα.

Η έκθεση διατηρήθηκε ανοικτή με μικρές παρεμβάσεις, καθώς αποτελεί δείγμα μιας εκθετικής πρακτικής, πρωτοποριακής για τη εποχή της που συνεχίζει ακόμα και σήμερα να παρέχει μια ολοκληρωμένη άποψη για τη νεολιθική εποχή με τρόπο άμεσα κατανοητό στο ευρύ κοινό. Στα πλαίσια της ανακίνησης ανοιχώθηκαν οι προβήκες και ανακαταστάθηκαν ο φωτισμός και ο χρωματισμός της αίθουσας εφαρμόζοντας σύγχρονες τεχνολογικές δυνατότητες.

Η έκθεση παρουσιάζει τα μικρά κατάλοιπα του νεολιθικού πολιτισμού από γνωστές θέσεις του θεσσαλικού κύριου, όπως αγγεία, εργαλεία, ειδώλια, σφραγίδες και κοσμήματα. Τα αντικείμενα εκτίθενται σε τρεις βασικές θεματικές ενότητες που οργανώνονται ως μικροπεριοχές μέσα στο χώρο της έκθεσης και

αναφέρονται σε διάφορες δραστηριότητες του νεολιθικού ανθρώπου.

Η πρώτη ενότητα αναφέρεται στην οργάνωση και χρήση του χώρου, όπως παρουσιάζεται μέσα από νεολιθικά ομοιώματα σπητιών και υπολείμματα οικοδομημένων οικιών (πληθά, ξύλινα δοκάρια). Στον ίδιο χώρο βρίσκεται αναπαράσταση στρωματογραφίας σε φυσικό μέγεθος και με φυσικά υλικά από το νεολιθικό σκαμμό του Σέσσιου, μέσα από την οποία μπορεί κανείς να διακρίνει εικαστικά στρώματα διακρινόμενα.

Η οικονομία, δεύτερος κατά σειρά θεματικός άξονας της έκθεσης, αφορά τη γεωργία και την κτηνοτροφία, που αποτελούσαν τις κύριες διαποριστικές πηγές της περιόδου. Η προσθήκη των νεολιθικών ανθρώπων να διακρίνονται το περιβάλλον ως πηγή των πρώτων υλών και να εξοφλούσαν την τροφή τους οδηγεί στην ευρεία χρήση εργαλείων που κατασκευάζονταν από οστά ή από αποκομμένο ή λειοσμένο λίθο που στελεωνόταν συνικά σε κέρατο. Η κατασκευή και η χρήση των εργαλείων εντόσσεται στην τεχνολογική εξέλιξη τους, που καλύπτει όλη τη νεολιθική περίοδο και συνεχίζεται ακόμα και μετά την εμφάνιση των πρώτων μετάλλων. Ο χαρακτήρας της νεολιθικής οικονομίας αντανακλάται και στα ζωόμετρα ειδώλια, ευρήματα πολύ συχνά στους σκαμμούς κύριου των οικισμών. Απεικονίζουν με σχηματική μορφή ζώα εξημερωμένα, όπως αγριοπρόβατα, βοσείδη, κοίριους και σκυλιά, ενώ σπανότερα προηγούνται τα άγρια ζώα, όπως η αρκούδα και το κλέφει. Οι διατροφικές επιλογές των νεολιθικών ομάδων παρουσιάζονται μέσα από τους απανθρωπωμένους σπόρους και καρπούς, τα όσπρια, τους σπονώδους φαρύγγι και τα οστά άγριων και εξημερωμένων ζώων. Μεγάλα κομμάτια της ενότητας καταλαμβάνουν τα πήλινα αγγεία, προϊόντα της αγροικαστικής της περιόδου. Η ποικιλία των σχημάτων και της διακόσμησης των αγγείων που παρουσιάζονται στην έκθεση καλύπτει ολόκληρη τη χρονική περίοδο της νεολιθικής παρουσιάζοντας τις επιμέρους φάσεις της. Στα σύνθετα γεωμετρικά διακοσμητικά θέματα που ζωγραφίζονται ή κηρφόσσονται στα αγγεία μπορούν να ανιχνευτούν οι

Πήλινο κρητιδικό της Νεολιθικής Έποχής

Νεολιθικό εργαλείο σε αναπαράσταση

Οστάνα αγίριου Νεολιθικής Έποχής

Ειδώλη Νεολιθικής εποχής

κωδικές της συμβολικής και οφρημένης αθέτης των νεολιθικών ανθρώπων.

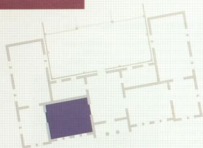
Η ιδεολογία του νεολιθικού κόσμου παρουσιάζεται στην τρίτη ενότητα μέσα από τα ειδώλια, τις οφρημένες και τα κομήματα. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα ειδώλια, καθώς απεικονίζουν την ανθρώπινη μορφή άλλως με ανατομικά χαρακτηριστικά του προσώπου και του σώματος και άλλοτε ασχημάτω. Συνήθως δλώνεται η κόμμιση και πιο σπάνια τα κομήματα και η ενδυμασία, αφού συνήθως τα ειδώλια παριστάνονται γυμνά. Σε μερικές περιπτώσεις αναπαριστώνται μορφές που κρατούν μωρά ή κάποιο αντικείμενο ή που κάνουν κάποια δραστηριότητα. Η ανεξάντλητη ποικιλομορφία των νεολιθικών ειδωλίων δείχνει τη μεγάλη ανάγκη των νεολιθικών ανθρώπων να εκφραστούν. Η κυρίαρχη προτίμηση στις γυναίκες μορφή με τονισμένα τα ανατομικά χαρακτηριστικά της αναπαραγωγής υποδηλώνει τον ενεργό ρόλο της γυναίκας στη διαχείριση του σπιτιού, αλλά και τη συμβολή της σε σημαντικούς τομείς της παραγωγής. Στο συμβολικό σύστημα αξιών των νεολιθικών ανθρώπων αναπαύεται η αναγνώριση της δύναμης της γυναίκας που αποτελούσε το αρχέτυπο, στο οποίο εμπνεύσανταν πολλές από τις μεταφυσικές δυνάμεις που προτάσσονταν τη γεωργία και την εξοφίση της ευτηρίας του νεολιθικού νοικοκυριού και της κοινότητας.

Στην ίδια ενότητα παρουσιάζονται τα νεολιθικά κομήματα: βραχιόλια κατασκευασμένα κυρίως από όστρεο Spondylus gaederopus, δακτυλίδια, «ενύστα», «κομμάτια» που πιθανόν ραβδωνταν ως διακοσμητικά, χάντρες, πάρπες ζωνών, όπως επιβεβαιώνεται σε ανάλογες παραστάσεις ειδωλίων. Υπάρχουν και άλλα σπλά κομήματα από βόσωνα, όστρεο και βισκόρια κυρίως τρίτης ανάρτησης καθώς και εκείνα που αναπαριστούν ανθρώπους, ζώα και καρπούς. Τα κομήματα από Spondylus gaederopus φοριζόνταν με συμβολισμούς κοινωνικού γένους και η αυξημένη κυκλοφορία τους αδειάζει με τις ανεκρίμενες κοινωνικές ιεραρχίες. Η ταύτιση του οστρέου των αντικείμενων αυτών δείχνει ότι η πρώτη ύλη προερχόταν από το Αιγαίο, ενώ τα βραχιόλια από Spondylus

Αίθια και σπύλα
ειδώλια της Υπέρσης
Νεολιθικής εποχής

gaederopus διακινείθηκαν έως τα Βαλκάνια και την Κεντρική Ευρώπη μέσω δικτύων ανταλλαγών. Ο οικισμός του Διπνίου αποτέλεσε ένα κέντρο παραγωγής τέτοιων κομημάτων, στην οποία συμμετείχαν ολόκληρα νοικοκυριά με εξειδικευμένη κατανομή εργασίας.

Γραπτές επιτύμβιες στήλες Δημητριάδος

αίθουσα 5

Η αίθουσα αριστερά της κυρίας εισόδου (αίθ. 5) είναι αφιερωμένη στην αρχαία πόλη της Μαγνησίας, τη Δημητριάδα. Η Δημητριάς ιδρύθηκε από τον Δημήτριο Πολιορκητή, ο οποίος ανακηρύχθηκε από το μακεδονικό στρατό Βασιλεύς των Μακεδόνων το 294 π.Χ. και είχε υπό την επηρροή του το μεγαλύτερο μέρος της ηπειρωτικής Ελλάδος. Για την καλύτερη διαίκηση του κράτους του, επειδή η μακεδονική πρωτεύουσα Πέλλα βρισκόταν μακριά από την Αθήνα και γενικά τη νότια Ελλάδα, όπου δεν ήταν αποδεκτή η μακεδονική κυριαρχία, ίδρυσε νέα πρωτεύουσα, τη Δημητριάδα.

Η Δημητριάς ως το 167 π.Χ. αποτελείει έδρα των Μακεδόνων βασιλέων της δυναστείας των Αντιγονιδών. Βάση στρατιωτική και ναύσταθμο, αλλά και μεγάλο διεθνές εμπορικό λιμάνι, όπου συγκεντρώθηκε πληθυσμός όχι μόνο από κοντινές πόλεις αλλά από όλο τον ελληνικό χώρο (Μακεδονία, Θράκη, Ήπειρο, Ακαρνανία) και από τον ευρύτερο χώρο της ανατολικής Μεσογείου (νότια Αγγλία, Κρήτη, Μικρά Ασία, Μέση Ανατολή, Αίγυπτος, Κυπριακή), όπως αποδεικνύουν οι επιγραφές των επιτύμβιων στήλων, τα νομίσματα και οι ενοφράστρες λαβές αμφορέων. Από τον 1ο αι. π.Χ., η Δημητριάς συρρικνώνεται εδαφικά, αλλά και στους αυτοκρατορικούς χρόνους εξακολουθεί να παραμένει η πρωτεύουσα του Κοινού των Μαγνητίων. Στο τέλος του 3ου - αρχές 4ου αι. μ.Χ. ο Διοκλητιανός καταλείπει τα Κοινά των Βεσσαλίων και των Μαγνητίων. Η Δημητριάς έγινε έδρα Επισκοπής επί Μεγάλου Κωνσταντίνου και εγκαταλείφθηκε σταδιακά ως τα τέλη του 5ου αι. μ.Χ.

Οι γραπτές επιτύμβιες στήλες από τα νεκροταφεία της Δημητριάδος παρουσιάζονται στην έκθεση κατά θεματικές ομάδες. Οι γραπτές επιτύμβιες στήλες, αποτελούν αυθεντικό μνημείο που παραμένουν στις κατακτήσεις της μεγάλης ζωγραφικής. Βρέθηκαν 1906-07 από τον Α. Αρβανιτόπουλο εντοιχισμένες σε πάγκους του τείχους της Δημητριάδος, καλυμμένες από πλινθούς της ανωδομής των πύργων, οι οποίες συντέλεσαν στη διατήρηση των κρημάτων τους.

Οι γραπτές παραστάσεις των επιτύμβιων στήλων της Δημητριάδος είναι από τα ελάχιστα σωζόμενα δείγματα ζωγραφικής των ελληνιστικών χρόνων. Η χρήση του χρώματος για τη διακόσμηση των στήλων δεν αποτελούσε δείγμα πλούτου ή πολυτέλειας. Ήταν πιο εύκολη και φτηνή εργασία σε σύγκριση με τη γλυπτική. Πάνω στο λευκό μάρμαρο, χωρίς καμιά επεξεργασία της επιφάνειας του λίθου, τοποθετούνταν τα χρώματα. Αρχικά, με νίελο, γινόταν ένα σκέδιο με μαύρο χρώμα που προσδιόριζε όλες τις λεπτομέρειες της παράστασης. Ακολουθούσε το γέμισμα της επιφάνειας με χρώματα, χρησιμοποιώντας βούρσα, με χρώμα ομομόρφου και σε μέτρο τόνο. Τέλος, προσέθε-

Άποψη της αίθουσας 5 "Γραμμές εντοιχισμένες στην Αφροδίτη"

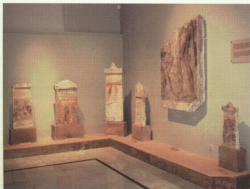
τον το πιο σκούρο ή λαμπρό χρώματα για την απόδοση φυτοσκιάσεων. Χημικές αναλύσεις των χρωμάτων διακρίνουν την προέλευσή τους. Τα χρώματα που ανακτούσαν είναι το αιγυπτιακό μπλε, το κόκκινο, το μαύρο, το λευκό, η ώχρα και το πρωτοξείδιο του μαolibίου, κίτρινο ή υπέρυθρου χρώματος.

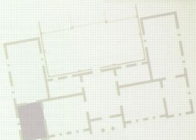
Οι στήλες φέρουν επιγραφές που δίνουν πληροφορίες το όνομα του νεκρού, την καταγωγή του και υποδηλώνουν μερικές φορές την οικονομική του κατάσταση. Σε μερικές στήλες υπάρχουν και επιγράμματα που αναφέρονται στις συνθήκες θανάτου και στις αρετές του θανόντος. Στις παραστάσεις των στήλων, ο νεκρός απεικονίζεται σε δραστηριότητες της καθημερινής ζωής, άρθης ή καθιστός σε βεζύμια με άλλο πρόσωπο, ανακλιμένος σε ανάκλιτρο για το δείπνο, παίζοντας με το σκύλο του και ακολουθούμενος από το δούλο του, οι στρατιωτικοί με τα όπλα τους κ.ο.κ. Οι εικόνες ολοκληρώνονταν με την προσθήκη διακοσμητικών στοιχείων -ταπίων, θυμάτων, βράχων, δέντρων- που δίνονταν το περιβάλλον. Υπάρχουν και στήλες διακοσμημένες μόνο με δύο ανάγλυφους ροδάκες και γραπτά κόκκινα τανία. Κάτω από την κύρια παράσταση, σε όλες σχεδόν τις στήλες, εκκονίζεται γραπτή Ερμηϊκή στήλη που επιστέφεται με κεφαλή του θεού Ερμή. Η απεικόνιση της Ερμηϊκής στήλης εκφράζει επίκληση του νεκρού προς τον χθόνιο Ερμή, για να εξασφαλίσει την ευμενή αντιμετώπισή του στον Κάτω Κόσμο.

Μεγάλη οικολογία παρουσιάζουν και τα κτερίσματα από τα νεκροταφεία της Δημητριάδας, όπου έχουν εντοπιστεί αντικείμενα καθημερινής χρήσης, αγγεία πλίνθα και μαλιβδόνα, που διατηρούν οργανικά υλικά κοσμητολογίας, αλλά και πολυτελή αντικείμενα, σύμβολα επιδειξης πλούτου.

Ο σημαντικός ρόλος της πόλης στον οικονομικό, πολιτικό και στρατιωτικό τομέα αποδεικνύεται από τη νομισματική κυκλοφορία. Νομίσματα χθόνια και ασημένα του τοπικού νομισματοκοπείου, αλλά και κοπές θεσσαλικές, ρωμαϊκές, καθώς και πιο απομακρυσμένων περιοχών, εντοπίζονται κατά τις ανασκαφές στη Δημητριάδα διευρύνοντας τις γνώσεις μας για τη ζωή της πόλης. Σημαντικές πληροφορίες για την εμπορική δραστηριότητα στη Δημητριάδα δίνουν οι ενοφράγες λαβές των αμφορέων, που εισάγονταν από τη Θάσο, αλλά και από τη Ρόδο, την Κνίδο, τη Σύνθη και τη Μακεδονία. Όλες οι λαβές χρονολογούνται στα χρόνια της ακμής της Μακεδονικής δυναστείας στη Δημητριάδα, από τις αρχές του 3ου αι. π.Χ. ως τις αρχές του 2ου αι. π.Χ.

Γραπτή επιτύμβια στήλη
Ελληνιστικής εποχής από τη Δημητριάδα
(3ος-2ος αι. π.Χ.)

Χθόνιες θεότητες, κτερίσματα ταφών

α | θ ο ο ο ο | 6

Η επόμενη αίθουσα, που αποτελεί πρόβλημα της επόμενης αίθουσας των τοφικών εθίμων, παρουσιάζει τις χθόνιες θεότητες που λατρεύονταν στη Μαγνησία κατά τα υστερα κλασικά και ελληνιστικά χρόνια και συνδέθηκαν με το θάνατο και τη μετά θάνατον ζωή (αίθ. 6). Οι θεότητες αυτές εμφανίστηκαν, όταν η λατρεία των Ολύμπιων θεών υποχώρησε και αντικαταστάθηκε σε μεγάλο βαθμό από τις θεότητες της Αγίμου και της Ηκράς Ασίας. Οι μυστηριακές λατρείες της Ανατολής κάλυπταν τις ψυχικές ανάγκες των ανθρώπων που προσδοκούσαν από τους θεούς τους, να συμπάσκουν στον πόνο τους, να συμμαρτυρούν τα πάθη τους και να τους παρηγορούν.

Οι χθόνιες, μελικές θεότητες που λατρεύονταν στη Δημητριάδα απεικονίζονται σε πύλα

Χρυσά κτερίσματα-κτερίσματα από τάφους Ελληνιστικής Εποχής στη Θεσσαλία (1ος-2ος αι. π.Χ.)

ειδώλα και σε μαρμάρινες ή πλίνθινες προτομές, ενώ τα ανάμμετά τους αναφέρονται σε ανθηματικές στήλες. Πρόκειται για την Αφροδίτη, το Διόνισο, τη Δία, τη Δήμητρα, την Περσεφόνη, την Εννοδία και τον Ερμή. Η Παρκεράτα, επίσης, ήταν ταφική κθόνη θεότητα, της οποίας το ιερό υπήρχε μέσα στο νότιο νεκροταφείο της Δημητριάδος. Στο ιερό της Παρκεράτας, που ταυτιζόταν και με την Αφροδίτη, σωματρευνόταν και η Εννοδία Πατρώα, η θεσσαλική θεά του Κάτω Κόσμου που ανακτάται με τη κθόνη λατρεία και τη μαγεία. Η Εννοδία ενυψώθηκε με άλλες θεότητες, κυρίως με την Αρτέμιδα και την Εκάτη.

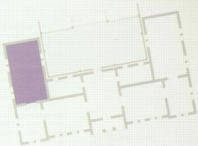
Η Εννοδία λατρευόταν στις αρχαίες Φερίες σε ένα μικρό ιερό, από όπου προέρχονται πλίνθινα ειδώλια και άλλα αφιερώματα που συμβολίζουν τη κθόνη λατρεία. Παρόμοια αφιερώματα κθόνιου χαρακτήρα έχουν εντοπιστεί και σε οικιακά ιερά, ενώ ένα σπάνιο χρυσό ορφικό έλασμα, κτήρισμα σε ύψος κλασικής εποχής, μνημονεύει της μυστικής λέξης της μύησης που επιτρέπουν στο νεκρό να εισέλθει στον παράδεισο. Η ορφική λατρεία με χαρακτηριστικά μυστηριακά και μαγιστρικά τελετουργικά βρήκε μεγάλη απήχηση στα λαϊκά στρώματα, καθώς υπάσκαζαν μια καλύτερη μετά θάνατον ζωή. Ένα επιτύμβιακό σύνολο με χρυσά κομμάτια που βρέθηκαν σε θαλασπικούς τάφους ελληνιστικής περιόδου από διάφορες περιοχές της Θεσσαλίας παρουσιάζει την πολυτάλη κτήριση των νεκρών κίνοντας μια εισαγωγή για το θέμα της επόμενης αίθουσας (αίθ. 7) που είναι τα ταφικά έθιμα.

Τμήμα ανθηματικής στήλης με παράσταση πλοίου.
 © Χρόνιας Τριανταφύλλου στο πλαίσιο οδηγού της νεκρής στον Κάτω Κόσμο.
 Ρωμαϊκή Εποχή, (1ος-3ος αι. π.Χ.)

Γενική άποψη της αίθουσας 6, "Κθόνιες θεότητες, εστρώματα τάφου"

Ταφικά έθιμα

αίθουσα 7

Επιθή επιτύμβια στήλη
του Αριστοκλή
από τον αρχαίο Δυρράχιο
(3ος-2ος αι. π.Χ.)

Τα αρκία αντικείμενα που εκτίθενται στην αίθουσα 7 έχουν σκοπό να δώσουν μία εκτενή περιγραφή των ταφικών εθίμων στις διάφορες πολιτιστικές περιόδους της αρχαιότητας. Η στάση των ανθρώπων απέναντι στο θάνατο και στη μεταθανάτια ζωή ήταν πάντοτε ένα ενδιαφέρον θέμα. Ο σεβασμός απέναντι στους νεκρούς ήταν μία κοινή τάση και δεν υπήρχαν σημαντικές παρεκκλίσεις κατά την τήρηση των ταφικών εθίμων σε όλη την αρχαιότητα.

Οι ταφές παρουσιάζονται σε αναπαράσταση, έγκοιτες διατηρήσεις στο εσωτερικό τους σκελετούς και τα σφαιρίσματα στο νεκρό, δηλαδή τα κτερίσματα, και αποτελούν ανθρωποκεντρικά δείγματα των πρακτικών ταφών των νεκρών στη Θεσσαλία. Η κατάργηση των θηριών, η παράθεση σκελών τάφων και οι αναπαράσεις των πρακτικών ταφών συμβάλλουν σε μία γόνιμη επικοινωνία μεταξύ του επισκέπτη και του αρχαιολογικού κειμένου.

Ο πλέον διαδεδομένος τρόπος ταφής στην αρχαιότητα ήταν ο ενταφιασμός. Η κούρα απαιτούσε μεγάλη διαδικασία και δαπάνη, ενώ ο εγκλιτισμός, η ταφή δηλαδή μέσα σε αγγεία, δεν συντηζόταν πολύ. Τα νεκροσφραγία βρισκόνταν εκτός των οικισμών και δρόμοι ή μονοπάτια οδηγούσαν σ' αυτά. Το έδαφος καθόριζε τη διάταξη των τάφων σε σειρές, ή σε ομάδες, προφανώς συγγενικές και ενίοτε οριοθετούνταν από λίθινο περίβολο. Τα παλιά θάδονταν συνήθως πλησίον των σπιτιών του οικισμού.

Στην Υστερή Εποχή του Χαλκού, οι χαρακτηριστικοί μνημειώδεις θολωτοί τάφοι, όπως αυτοί του Δυρραχίου, αλλά και λαξευτοί θαλαμοειδείς τάφοι περιέκλειαν τον νεκρό και την οικογένειά του. Την ίδια εποχή, οι καθυστερητοί τάφοι σκαμμένοι στη γη και

επενδεδυμένοι με πλάκες ή κοσμημένοι με μικρές πέτρες, περιέκλειαν στομιακούς ενταφιασμούς. Οι αργότεροι λακκοειδείς τάφοι, που αποτύπων την εποχή αυτή, αποτελούν ένα τύπο πολύ κοινό και γνωστό ήδη από την Μίση Εποχή του Χαλκού.

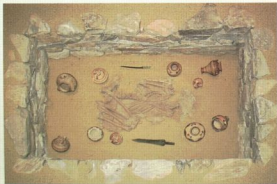
Στην εποχή του Σιδήρου οι ενταφιασμοί δεν παρουσιάζουν ιδιαίτερους νεωτερημούς. Η πρακτική της καύσης του νεκρού, η οποία ήταν ήδη γνωστή από την Αρχαιότερη Νεολιθική Εποχή στη Θεσσαλία, κατά την Υπομυκηναϊκή περίοδο (12ος-11ος αι. π.Χ.) επικρατεί σταδιακά και καθιερώνεται σε συνθήκες για τους ενήλικες κατά την Εποχή του Σιδήρου (10ος - 8ος αι. π.Χ.). Ο συνήθης χώρος της καύσης του νεκρού ήταν ένας λιθωπηλίκειος λάκκος, που περιείχε τα αποθεματικά λείψανα, τις προσφορές και τα κτερίσματα, τα οποία πολλές φορές συγκεντρώνονταν μέσα σε τεφροδόξα αγγεία.

Κατά την Κλασική περίοδο ο τρόπος ταφής αποτελούσε προσωπική επιλογή και οι νεκροί συνήθως ενταφιάζονταν και σπανιότερα καίγονταν.

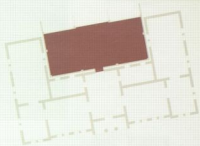
Τα κτερίσματα που χρησιμοποιούνταν στις ταφικές τελετές και κυρίως τα αγγεία συνδίδονταν με προσφορές τροφών και ποτών στο νεκρό, ενώ κοσμήματα και άλλα μικροαντικείμενα ερμηνεύονται σαν προσωπικά αντικείμενα του νεκρού. Οι καθημερινές προσφορές στους νεκρούς, κατά την τρίτη μέρα (τα τρίτα) ή την ένατη (τα ένατα), τοποθετούνταν μέσα ή και έξω γύρω από τον τάφο, σε αποθήκες ή σε λάκκους.

Οι τάφοι σηματοδοτούνταν με κωνικό τύμβο, με υπερμεγέθη πύλινα ή μαρμάρινα αγγεία, με επιτύμβιες στήλες με ανάγλυφη ή γραπτή αφηγηματική διακόσμηση καθώς και αγάλματα.

Γενική άποψη της αίθουσας 7, που παρουσιάζει τα τάφοι έθνη στην αρχαιότητα

Εξασπός τάφος Μυκηναϊκής Εποχής με τα νεκρά σε συντεταγμένη θέση και γύρω του τα κτερίσματα (σε ανατολική οριζόντια) Μυκηναϊκή περίοδος, (14ος αι. π.Χ.)

Αίθουσα Δ. Ρ. Θεοχάρη
Περιοδική έκθεση: Αγώνες και
αθλήματα στην αρχαία Θεσσαλία

αίθουσα Β

Άποψη της περιοδικής έκθεσης
"Αγώνες και αθλήματα
στην αρχαία Θεσσαλία"

Τέλος, η αίθουσα στο ισόγειο του νέου κτηρίου του Μουσείου Βόλου (αίθ. 8) φιλοξενεί την περιοδική έκθεση με τίτλο «Αγώνες και αθλήματα στην αρχαία Θεσσαλία», που θα διαρκέσει ένα έτος. Η πρόσβαση στην αίθουσα πραγματοποιείται μέσω του προβαλίου (κύριος υποδοχής των επισκεπτών) του παλαιού νεοκλασικού κτηρίου. Αφορμή για την πραγματοποίηση της έκθεσης αποτέλεσε η διεξαγωγή των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004 στη χώρα μας και ο ορισμός του Βόλου ως Ολυμπιακής πόλης.

Στόχος της έκθεσης είναι να αναγραφίσει τη σχέση των αρχαίων Θεσσαλών με τον αθλητισμό και να δώσει την ευκαιρία στο ευρύ κοινό, αλλά και τους ειδικούς, να γνωρίσουν μια πτυχή του αρχαίου πολιτισμού της περιοχής, που μέχρι τώρα δεν είχε τύχει ιδιαίτερης προσοχής. Στην έκθεση, παρουσιάζονται όλες οι διαθέσιμες πληροφορίες και τα ευρήματα σχετικά με τη διεξαγωγή αγώνων (αθλητικών και μουσικών) στη Θεσσαλία, από την εμφάνισή τους στους μύθους της περιοχής μέχρι και την ύστερη αρχαιότητα. Έμφαση δίνεται στην προβολή αγώνων Θεσσαλικού χαρακτήρα, όπως τα ταυροθρία και οι διάφοροι αγώνες ιππικής διεξοχτικότητας, οι οποίοι σκετιζόνταν άμεσα με την κοινωνική δομή της περιοχής και την αγροτική και κτηνοτροφική κατάσταση βάσει της οικονομίας της. Παράλληλα, η έκθεση εξετάζει τη συμμετοχή των Θεσσαλών αθλητών στους Πανελληνίους σεφονίτες αγώνες, καθώς και στους τοπικούς αγώνες περιοχών εκτός Θεσσαλίας, όπως τα Παναθήναια και τα Αμφιπόρεια.

Για την καλύτερη αντίληψη του θέματος, αλλά και για την πληρέστερη κατανόηση της έκθεσης από το κοινό, η διαπραγμάτευση του θέματος της έκθεσης πραγματοποιείται σε επιμέρους ενότητες. Τα κριτήρια για τον ορισμό κάθε ξεχωριστής ενότητας είναι η θεματική συνικία με βάση τους μύθους της περιοχής, συγκεκριμένα αθλητικά γεγονότα της αρχαιότητας και η χρονική συνάφεια και αλληλουχία των πληροφοριών. Η οργάνωση αυτή του υλικού επιτρέπει στον επισκέπτη να διαμορφώσει μια ολοκληρωμένη εικόνα για τον αθλητισμό στην αρχαία Θεσσαλία και να αναζητήσει στοιχεία συνδέσμων και αλλαγών στο πέρασμα των αιώνων. Αναλυτικά οι θεματικές ενότητες έχουν ως εξής:

Τραπέζιο γυαλί
επιτύλο βορείου
Δελφίν (Κ. Μαντρινός)

Μυκηναϊκή περίοδος, 13ος αι. π.Χ.

1. Οι αγώνες στο μύθο

Η Θεσσαλία υπήρξε η κοιτίδα της γένεσης πολλών μύθων, που αποτέλεσαν το βασικό κομμάτι της ελληνικής μυθολογίας. Εδώ οι θεοί του Ολύμπου πόλεψαν με τους Τιτάνες, οι Κένταυροι και οι Λαπίθες αναμέτρησαν τις δυνάμεις τους, ο Κένταυρος Κείρων διόδεξε τους ήρωες και τους ημίθεους, ενώ από τη μυθική Ίωλική Ξηκίονα οι Αργοναύτες την υπερπόντια εκστρατεία τους.

Στη μυκηναϊκή εποχή οργανώνονται για πρώτη φορά επίσημοι αγώνες, για να αποδοθεί ύψιστη τιμή σε εμφανείς νεκρούς και προστίθενται στα ήδη υπάρχοντα αγωνίσματα, ο δρόμος και η αμαξοδρομία. Οι παλαιότεροι γνωστοί επίσημοι αγώνες είναι αυτοί που οργανώθηκαν, κατά τη διάρκεια της Αργοναυτικής εκστρατείας, στη Λίγνο προς τμήν του Βασιλιά της Θήβας (αγώνες δρόμου, πόλης και πεντάθλου) και στην Κιζίκη, προς τμήν του Βασιλιά Κιζίκου (αγώνες δρόμου, πόλης, παγκρατίου, αμαξοδρομίας, πυγμαχίας, ταξοβολίας και μουσικής).

Αργότερα, μετά την επιστροφή των Αργοναυτών στην Ίωλική, οργανώθηκαν επίσημοι αγώνες προς τιμή του νεκρού Βασιλιά της Ίωλικής Πελίας, από το γιο του Λαοκόου,

Βιόλινο αμαξοφόρο
με γυαλί δακτύλιον
Η. Νικολαΐδη (Κ. Λάρα)

Μυκηναϊκή περίοδος, 13ος αι. π.Χ.

τα γνωστά από τον Όμηρο «Άθλα επί Πελοία». Στους αγώνες αυτούς (δρομίες, αρματοδρομία, πελμακία, ακοντισμός, τοξοβολία, δισκοβολία) που διεξήχθησαν με κρητή τον ίδιο τον Ηρακλή, διακρίθηκε ο Ίσωνος αλλά και άλλα φημισμένοι ημίται από όλη την Ελλάδα, όπως οι Κάτοιστος, Παλιδεύκης, Μελέαγρος, Αμφίφορος, Πυλίας, Άλματος, Αταλάντης.

Ποσούτο, το «Άθλο επί Πατρόκλου», τα οποία οργάνωσε ο Αακλίας, ο αρχηγός των Μυρμιδόνων, για να αποδώσει τιμές στο νεκρό φίλο του Πατρόκλου, αποστέλνουν τους πλέον διάσημους επιδότους αγώνες. Μετά την καίση του νεκρού Πατρόκλου οργανώθηκαν επιδόσεις αγώνων, όπου έλαβαν μέρος όλοι οι βασιλείς που συμμετείχαν στην Τρωική εκστρατεία, με επιβλητικά έπαθλα για νικητές και συμμετέχοντες.

Έργαδοκίθιο Δερνίου με τσαροκορόφιο

2. Ηρακλής, ο ιδρυτής των μυθικών αγώνων

Η ελληνική μυθολογία περιλαμβάνει ποικίλους μύθους για να ερμηνεύσει τη γένεση των Ολυμπιακών Αγώνων. Ένας από τους μύθους αυτούς θεωρεί ως μυθικό ιδρυτή των αγώνων τον Ηρακλή, ο οποίος συμμετείχε στους πρώτους αγώνες νικώντας στην πάλη και στα παγκράτια.

Οι μύθοι για τον Ηρακλή τον συνδέουν συχνά με τη Θεσσαλία, όπου ο ήρωας ήταν ιδιαίτερα αγαπητός, όπως δείχνουν και οι συχνές παραστάσεις των μύθων του στα Θεσσαλικά αγεία. Εκτός από τις αεικές του με το Βασιλιά των Φερών Άλματο και τη σύγκρουση με τον Κύκνο, για του θεού Άρη και τον Κανέα, Βασιλιά των Λασηθών, ο Ηρακλής πήρε μέρος στην Αργοναυτική εκστρατεία, ενώ σύμφωνα με μια παράδοση ήταν ο κατασκευαστής της Αργού. Κατά τη διάρκεια της Αργοναυτικής εκστρατείας, στους πρώτους επιδότους αγώνες που οργανώθηκαν προς τιμήν του Βασιλιά Κυζίκου στην αμύμημη πόλη της Θράκης ο Ηρακλής νίκησε στο παγκράτιο.

Χρυσό βραχιόλι σε σχήμα δύο φιδιών που συμπλέκονται αλληλοεξέχοντας στο πάνω μέρος, "Ηρακλίων άμμα" (το κρητή της Λασηθίας του Ηρακλή) Πέλονα (Ν. Τρωάδα) Ελληνιστική εποχή, (2ος αι. π.Χ.)

3. Θεσσαλικά αγωνίσματα στα τοπικά ιερά κατά την κλασική και ελληνοιστική εποχή

Εκτός από τη συμμετοχή τους Πανελληνίους αγώνες (Όλυμπος, Πύθια, Νέμεα, Ισθμία, Παναθηναία), οι Θεσσαλοί οργάνωναν αγώνες στα τοπικά θεσσαλικά ιερά προκειμένου να προβάλλει η άριστα τάξη την κοινωνική της υπεροχή στις τοπικές θεσσαλικές κοινωνίες.

Ήδη από τον 5ο αι. π.Χ. στη Θεσσαλία κυριαρχούν οι ακόλουθοι αγώνες που ακτινίζονται με την εκτροπή αλόγων και την ιππική δεξιοτεχνία των θεσσαλών:

- τα Πιτραία, προς τιμήν του Ποσειδώνου Πιτραίου,
- τα Πρωτεϊλάσια, προς τιμήν του Βασιλιά της Φθίας, Πρωτεϊλάου, στα οποία συμμετείχαν και αθλητές από περιοχές εκτός Θεσσαλίας,
- τα Ιτύνια, προς τιμήν της Αθηνής Ιτύνιας, το ιερό της οσίας βρισκείται στη Φύλα της Καρδίτσας,
- τα Λευινίδεια, -στις 4 του μηνός Διφίου- προς τιμήν του Λευινίδα από την Αλικαρνασσού που ίδρυσε, με δικιά του δαπάνες, Ισθιά στη Φάρσαλο για να γυμνάζονται οι νέοι, όπως μαρτυρεί η επιγραφή του τέλους του 4ου αι. π.Χ. που παρουσιάζεται στην εικόση.

Ο τιμάριος της φυσικής αγωγής αποστέλλουσε στην αριστοτάτη Βασική μέριμνα

Μαρμάρινος κεφαλή αλόγου Πέλονα (Ν. Φθιώτιδας) Ελληνιστική εποχή, (3ος αι. π.Χ.)

του κράτους, κάποιοι υπήρξαν και ιδιωτικές κοργίες, όπως στην περίπτωση του Λευινίδη. Κατασκευάζονταν ειδικά δημόσια κτίρια, τα Γυμνάσια, στα οποία γυμνάζονταν οι νέοι και οι αθλητές. Το Γυμνάσιο στις αρχές της ελληνιστικής εποχής αποκτά εκπαιδευτικό χαρακτήρα, ο οποίος επηρεάζει την αριστοκρατική του διαμόρφωση. Μια ή περισσότερες αίθουσες, τα «καροστέρια», ήταν προσαρμένες για τα μαθήματα που δίνονταν υπό τύπο διαλέξεων. Επίσης, ειδικά παιδαγωγεία και εκπαιδευτές αναλάμβαναν τη φυσική και τη στρατιωτική δόξαση των εφήβων.

Επιγραφή αριστοκρατικού γυμνασίου
Η επιγραφή αναφέρεται
στη Δύρα του Λευινίδα για την
έκδοση ενός και την καθήκονση
ετήσιων φόρων.
(Μουσείο Εθνικό,
α' μισό 3ου αι. π.Χ.)

ΛΕΩΝΙΔΗΣ ΓΕΓΡΩΤΕΣ ΟΥΛΙΚΑΡΝΑΣ ΣΕΣΥΕΤΗΣ ΣΤΟ ΑΝΚΥΤΑ ΟΦΗΝΑΤΑ ΤΑ ΕΝΤΗΣ ΣΤΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟΝ ΕΘΗΣΕ Ν
 ΤΗΣ ΓΟΡΕΘΙΔΕ ΓΟΡΕΘΙΔΕ ΤΑ ΓΟΡΕΘΙΔΕ ΓΙΝΟΜΕΝΟΝ ΚΑΙ ΤΑ ΜΑΙΔΙΑ ΕΚ ΤΩΝ ΠΡΟΣΘΑΔΟΝΤΗΣ ΣΤΟ ΑΣ
 ΒΑΙΤΟΝ ΟΦΗΜΑ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ ΕΣΟΥΣΙΔΙΑ ΕΙΠΟΥΣΙΝ ΕΝΑΝΤΙ ΚΩΣΤΟΥ ΚΕΝΤΩ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ ΛΕΙΦΘΗΜΕΝΗ
 ΕΛΛΗΝΙΚΑΝ ΟΝΔΙΔΟΝΤΕΣ ΚΑΤΕΝΙΑΥΤΩΝ ΤΩ ΣΥΓΜΝΑΣΙΑΙΡΗ ΚΑΙ ΚΑΙ ΠΡΟΣΔΙΔΟΤΕΣ ΑΝ
 ΤΩΣ ΓΥΜΝΑΣΙΑΣ ΕΙΣΙΣΑΓΩΓΗΝ ΤΩΝ ΚΑΙ ΛΑΜΠΑΔΑΜΝΑΣ ΔΕΥΘΩΣ ΕΛΛΗΝΙΚΩΣ ΕΛΛΗΝΙΚΩΣ
 ΛΕΛΗΝΙΔΕΣ ΚΑΘΩΣ ΕΙΣΑΜΑΧΗΡΗΣΙΣ ΕΤΩΝΟΝ ΚΑΙ ΝΕΑ ΤΩΝ ΔΕΥΘΩΣ ΓΥΜΝΑΣΙΑΙΡΗ ΚΑΙ ΕΙΠΟΥΣΙΝ
 ΔΙΠΡΟΤΗΝ ΕΤΕΡΑ ΔΕ ΣΤΗ ΜΕΝΟΥΤΩ ΕΤΕΡΗΣΙΣ ΕΝΑΝΤΙ ΓΥΜΝΑΣΙΑΣ ΕΝ ΤΗ ΠΟΛΙΕ ΡΙΣ ΚΕΤΑΣΤΕ ΤΩ ΔΕ
 ΤΗΝ ΕΤΕΡΑΝ ΚΑΤΕΝΙΑΥΤΩΝ ΑΝΑΝΤΩΣ ΔΕ ΗΤΑΙ

Θεσσαλικό ιππικό και πολιτική οργάνωση της Θεσσαλίας

Χρυσό ανάθημα που αφιερώθηκε από τον Νικόνο Νίον,
Πύδνα (Ν. Τριχωνίδα).
(Εθνικό Μουσείο, 2ος αι. π.Χ.)

Η πολιτική οργάνωση και εξέλιξη της Θεσσαλίας ακολούθησε ήδη από τον 7ο αι. π.Χ., με την τάση των αριστοκρατικών οίκων της περιοχής. Η αριστοκρατική αυτή τάξη αποτελούνταν από γαιοκτήμονες, με μεγάλα κοπάδια ορίων και έλεγχε σημαντικό αριθμό «πεντεστών», έλλοδη εργατών γης της Θεσσαλικής πεδιάδας.

Η δημιουργία του ιαυκού και πολυαριθμού Θεσσαλικού ιππικού, ευνοήθηκε από τη γεωμορφολογία της Θεσσαλίας αλλά και από την κοινωνική και πολιτική της οργάνωση. Η επικράτηση του ιππικού ως καταξίωση αριστοκρατικού σώματος αποτέλεσε χαρακτηριστικό στοιχείο της περιοχής.

Ο Αλέξανδρος ο Πυρρός οργάνωσε το Κοινό των Θεσσαλών χωρίζοντας τη Θεσσαλία γη στις λεγόμενες «ετάρδες-μοίρες»: την Πελοποννήσια, την Εσσιονήσια, τη Θεσσαλονήσια και τη Φθιώτια. Κάθε οργάνωση στρατιωτικά κάθε τετράδα κατά κλήρου, ο καθένας από τους οποίους όφειλε να προσφέρει 40 ιππείς και 80 οπλίτες στο Κοινό.

Η συντήρηση ιππικού αποτελούσε θέμα κοινωνικού γοήτρου. Οι ιππείς όφειλαν να προμηθεύονται τον οπλισμό τους με δικό τους έξοδα, να διαθέτουν ιππο και να τον συντηρούν. Η κοινωνική και οικονομική τους θέση τους έδινε τη δυνατότητα να συμμετείχαν στους τοπικούς και στους πανελλήνιους αθλητικούς αγώνες.

Τα αγωνίσματα που οργανώνονταν αποκλειστικά στη Θεσσαλία (ταυροθρία, αγώνες επίδειξης δεξιοτεχνίας και κινήσεων ακρίβειας στην ιππική τέχνη, αποδοτικοί αγώνες, αριστοδρόμος) είναι αποτέλεσμα του τρόπου ζωής των Θεσσαλών, απίκοινα τα ενδιαφέροντά τους και αρμόζουν στον καταξίωση αριστοκρατικό χαρακτήρα διακυβέρνησης της περιοχής τους.

Οι Θεσσαλοί ευγενείς συμμετείχαν, κατά την κλασική εποχή, κυρίως στα Ολύμπια και στα Πύδνα.

4. Αγώνες στη Ρωμαϊκή εποχή

Άλλο γνωστό θεσσαλικό αγώνες ήταν οι αγώνες στα Στενά, που τελούνταν στην περιοχή των Τεμπών σε ανάμνηση νίκης των Θεσσαλών και των Ρωμαίων επί των Μακεδόνων (171π.Χ.). Οι εορτές περιλάμβαναν:

Ιππικούς αγώνες, όπως κίλης πωλικός, ταυροθρία, ομφιολαμιάς, Γυμνικούς αγώνες, αθλητικές και στρατιωτικές παρελάσεις, Μουσικούς και ποιητικούς αγώνες (εργώμα για τους νεκρούς σε έμμετρο και πεζό λόγο, «εγκώμιον τραγικόν» και «εγκώμιον λογικόν»).

Η απελευθέρωση των Θεσσαλών από τη μακεδονική κυριαρχία, το 167π.Χ., σήμανε την καθιέρωση των πανθεσσαλικών εορτών, γνωστών με το όνομα Ελευθέρια που τελούνταν κάθε 4 χρόνια προς τιμήν του Ελευθερίου Δία στην πρωτεύουσα του Κοινού των Θεσσαλών, τη Λάρισα. Πληροφορίες για το πρόγραμμα των εορτών, τα αγωνίσματα και για τους αθλητές παρόντες οι νικητήριες ενεπίγραφες στήλες, που παρουσιάζονται στην έκθεση. Οι εορτασμοί περιλάμβαναν:

1. Ιππικούς αγώνες:

α) Αρματοδρομίες

Συναρισία πωλική (άρμα με δύο νεαρά αλογα)

Συναρισία τελεία (άρμα με δύο ενήλικα αλογα)

Άρμα πωλικό (άρμα με τέσσερα νεαρά αλογα - τέθριππο)

Άρμα τελείο (άρμα με τέσσερα ενήλικα αλογα - τέθριππο)

β) Ιπποδρομίες

Κίλης πωλικός

Κίλης τελείος

γ) Σύνθετα ιππικά αγωνίσματα συντονισμού και ακριβείας κινήσεων

Αμφιπολαμιάς (νικητηρήν λαμπαδοφορία με έφιππους νέους)

Αμφιποδρομιάς (ο ίππιος πηδούσε από το αλόγο και έτρεχε δίπλα σε αυτό κρατώντας τους καλκούς. Στη συνέχεια ίππευε και πάλι το αλόγο.)

δ) Ταυροθρία. (οι έφιπποι νέοι καταδιώκουν τους ταύρους μέχρι το ζώο να εξοντωθείθουν.

Κατόπιον πηδούσαν από το αλόγο, όρπαζον τον ταύρο από τα κέρατα και πάλευαν με αυτόν μέχρι να τον καταβάλουν, έως ότου τα κέρατα να ακουμπήσουν στο έδαφος.)

2. Γυμνικούς αγώνες (δρόμος, σταθόν, τριστάδιον, παγκράτιο, πένηθλο, οπλιτοδρομιά)

3. Μουσικούς και ποιητικούς αγώνες

5. Οι αγώνες κατά το 2ο και 3ο αιώνα μ.Χ.

Η Θεσσαλία, σύμφωνα με το Λατινίο συγγραφέα Απουλκίω, φιμζόταν για τους μονομάχους της. Η Λάρισα ιδιαίτερα ήταν γνωστή για τις αναμετρήσεις μονομάχων. Επιτύμβιες στήλες, όπως του Φουβίου από τη Λάρισα και ενός άγνωστου από τη Δημητριάδα, δίνουν λιρικές λεπτομέρειες για τη ζωή και το θάνατό τους. Ενδεικτικό στοιχείο αποτιλούν οι κατασκευαστικές μεταρρυθμίσεις που έγιναν σε παλιά θέατρα του Θεσσαλικού κύριου, όπως αυτά των Φθιώτιδων Θηβών, της Δημητριάδας και της Λάρισας, προκειμένου να λειτουργήσουν ως ορένες, διακομίζοντας με εγκυδωμάτα το κύριο της ορχήστρας από το κοίλο, για να προστατευθούν οι θεατές από τα θηρία.

Στις Φθιώτιδες Θήβες, το θέατρο κτίστηκε από νεώπο ηρωιστογενή λίθο στη Βασιλοο-νοσταλικά πλευρά της αρχαίας πόλης στα τέλη του 4ου αι. π.Χ. Υπολογίζεται ότι το κοίλο είχε χωρητικότητα 3.000 θεατών. Στη Ρωμαϊκή εποχή (1ος αι. μ.Χ. - 3ος αι. μ.Χ.) το θέατρο ανα-

κατασκευάστηκε και μετατράπηκε σε ερίνα προκειμένου να χρησιμοποιηθεί για μονομαχίες και θηρυμαχίες.

Πανθηνικός αμφορέας με πορτοκάλι αματάρου, Ίλκιος (N. Μαινακός), Κλασική Εποχή, (γύρω 500 π.Χ.)

6. Οι βραβεύσεις αθλητών

Οι θεσσαλοί ευγενείς ζητούσαν από ποιητές και γλύπτες να ιμνίσουν με τα έργα τους τις νίκες αθλητών της άρκουσας τάξης. Έτσι αναπτύσσεται ένα νέο μουσικό είδος, η επικώ υδή. Από το μέσο του 5ου αι. π.Χ., οι νικητές αφιερώνουν στα μεγάλα Ιερά αγάλματα ή το αντίκείμενο με τα οποία αγωνίστηκαν και νίκησαν, π.χ. το άγαλμα του θεσσαλού Πολυδάμαντα από τη Σικουσία στην Όλυμπια, έργο του Λυσίππου, από το οποίο σώζεται η βάση.

Στους νικητές των αγώνων δίνονταν ως έπαιθα στεφάνια από κλάδο ελιάς, κόκκινες ταινίες που δένονταν στα χέρια ή στο κεφάλι, καθώς και αγγεία με λάδι (Πανθηνικοί αμφορείς). Σε παραστάσεις αγγείων εκαινίζονται φημιτάτες Νίκες που κρατούν στεφάνια, φιάλες, Ληκυθείους, και υβρίες για να τα προσφέρουν στους νικητές.

7. Αθλητικά εξαρτήματα

Κατά τη διάρκεια των αγώνων οι αθλητές χρησιμοποιούσαν αλτήρες, δίσκους, ακόντια, τάξα κτλ. Κατά την τέλεση της οπλιτοδρομίας και της αρματοδρομίας, οι αθλητές έφεραν ακεδόν πλήρη πολεμική εξάρτηση. Πριν από την τέλεση των γυμνικών αγώνων, οι αθλητές έλαφον το σώμα τους με λάδι, το οποίο έφεραν μαζί τους στο γυμνάσιο μέσα σε μικρούς αφαιρηκούς αριβάλλους. Τους αριβάλλους αυτούς τους γέμιζαν με λάδι από τη πύθρα με τη βοήθεια της αράτανας. Μετά τους αγώνες καθαρίζαν το σώμα τους από τη σκόνη και το λάδι με τη σπλεγγίδα.

8. Η διατροφή των αθλητών

Κατά την αρχαιότητα, στους κίωρους άθλησης παράλληλα με τη φροντίδα για σωστή αμυσική άσκηση, υπήρχε μέριμνα για τη σωστή διατροφή των αθλητών και εφαρμόζονταν ήδη από τον 5ο αι. π.Χ. ένα διατολόγιο ειδικά προσαρμοσμένο στις ανάγκες τους. Το ειδικό διατολόγιο που πρότεινε για παράδειγμα ο Ιπποκράτης στους αθλητές ήταν προσαρμοσμένο στο άθλημα και στις ανάγκες κάθε ομάδας αθλητών και ανάλογο βέβαια με τα προϊόντα που παράγονταν σε κάθε εποχή του χρόνου. Πολλοί όμως γυμναστές της εποχής του Ιπποκράτη απέφευγαν ηθελκόμενα να συστήσουν ένα υγιεινό διατολόγιο στους αθλητές τους. Αντίθετα τους υπέβαλλαν πολλές φορές σε εξαιρετικόμενες δίαιτες με αποκλειστικό στόχο τη μέγιστη απόδοσή τους στους αγώνες. Μια τέτοια διαίτα ήταν και η «αναγκοφαγία», έπληδα η αποκλειστική χρήση μεγάλων ποσοτήτων κρέατος, η οποία, αν και ενδυνάμωνε τους αθλητές, ωστόσο επέφερε θλάδες στο πεπτικό τους σύστημα.

Αν θεωρήσουμε το φαινόμενο της «αναγκοφαγίας» ελίρεια στην αθλητική διατροφική πρακτική, δύο είναι τα βασικά στοιχεία που χαρακτηρίζουν την ιστορία της διατροφής των αθλητών

Επιβλήμωση κύλικα του Ζωγράφου των Ευαγγέλων με παράσταση αλτήρι έ αθλητή, Αίγινα, Αρχακή Εποχή, (520-510 π.Χ.)

στην αρχαία Ελλάδα: α) η λιτή διαίτα που εφαρμόζονταν από την Αρχαϊκή εποχή και αποτελούνταν από ξηρά σίκα, τυρί, άζυμο ψωμί, κριθαρένια παζυρόδια και φισά κρέατα και β) η πλούσια διαίτα με ψωμί ποικιλοτρόπο με σπόρους παταρούνας, παντός είδους φάρια, καθούρια, κριανό κρέας, τροφές με παλιές αλλεπάς, άθρονο κρέας και καρικκιματά. Αυτή η δεύτερη διαίτα συνδέεται με τη διάδοση της Σκελετικής μορφικής στην Ελλάδα από τον 5ο αι. π.Χ. και μετά.

Η διατροφή των θεσσαλών αθλητών από την Αρχαϊκή εποχή έως τα τέλη του 5ου αι. π.Χ. ήταν λιτή και βασίζονταν σε δύο κύρια θεσσαλικά προϊόντα, το σπάρτι (σπαρτινός κηλές - πληγούρι) και το κρέας (βοδινό). Είναι γνωστό ότι η διατροφή του φημιζόμενου θεσσαλού παγκρατιστή, Πολυδύμντα, από την Σκαπούσσα Λάρισα, βασίζονταν κυρίως στην κατανάλωση βοδινού κρέατος για την ενδυνάμωση του σώματός του.

Αργότερα στην Ελληνιστική και Ρωμαϊκή εποχή, η λιτή διαίτα των θεσσαλών αθλητών αντικαταστάθηκε από μια πλούσια διατροφή, που ήταν διαβεδομένη και στον υπόλοιπο θεσσαλικό πληθυσμό, όπως μαρτυρούν και οι εκφράσεις «θετταλόμητον κρέας» (μεγάλες μερίδες κρέατος, σύμφωνα με τον θεσσαλικό τρόπο καλής) και «ευτράπεζοι» (καλοφαγάδες), προσωνύμιο που χαρακτηρίζει τους θεσσαλούς στην Ελληνιστική εποχή.

Μαρμάρινη κεφαλή γυναικός, έργο του Αθηνά, Μουσείο (Ν. Αθήνας), Υπαρχαιολογική Εταιρεία, (350-325 π.Χ.)

*Η Δρ. Βασιλική Αβράμ-Σταθού είναι αρχαιολόγος, διευθύντρια της 17^{ης} Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων. Φωτογραφίες: Μαρία Παπακωνσταντίνου

Λογοτεχνία

Αναβαθμοί
του Γιάννη Τσίγκρα

Πρόσωπα

Γιώργος Χουρμουζιάδης
της Βασιλικής Αδρύμη - Σισμάνη

Αιζέντα

...Εντέλει

Θέατρο, Κινηματογράφος, Μουσική, Χορός,
Εικαστικά, Εκδηλώσεις λόγου, Νέες εκδόσεις,
Συνέδρια, Αφιέρωματα, Ημερίδες
Ενόψει...

Εντάχει

ΠΕΡΙΕΧΟ

ΑΝΑΒΑΘΜΟΙ

του Γιάννη Τσίγκρα

- Καλή σου μέρα, Γιάννη (και στη λεύκα του Γερμανού ένα επιδειξι-
μονές σπόδι...)
- Γεια σου, Βασίλη, πώς είσαι;
- Μια χαρά. Κι εσύ, γερός;

Ο Βασίλης τσουλιάει ένα πρόσωπο καρότσι κι εγώ σκαλιόζω τις λεύκες για να ξεφύγω απ' τον καταραμένο ηλεκτρισμό, τον άναρχο, του κεφαλιού μου - μικρός ανεπαισθητός, ένα status epilepticus που δεν διακρίνεται λόγω -ενδοκαρμίνως- του lamictal.

Υπήρξε καιρός που εκείνος έτρεξε πλάι στο κτηρινόμυρο πουλάων κραυγάζοντας «για σου, Παπαλιάννου, γίγαντα» μπροστά στο «Εθνικών Σταθίων Βόλου», ένα κύριο ξερό, κιμώτινο, με λακκούβες γεμάτες βροχή και γυρίνους. Κι εγώ με τη γέση της γαρδουμπας στη γλώσσα, «το 'φτιαξα αγοράκι μου γιατί σ' αρέσει, μην πας στο γήπεδο, έχω προσίθημα» μου 'λεγε η μάνα μου, κι εγώ να παρακαλώ τον Σάββα τον φερά να με περάσει στο γήπεδο μέσα, σαν γιο του. Αν τον άκουγα «δεν γίνεται αυτό, με Γιάννη» δεν θα γελούσε μαζί μου ο θυμωρός μ' εκείνο το στεγνό «ποιος είναι γιος και ποιος πατέρας» πουκανε τον Σάββα να κωσεί το κεφάλι στους ιχθυοσσομούς γκαζαδες του.

Όμως πέρασα αργότερα, μ' ένα ντου των άφραγκων και με τον Γιάννη των Αράπη κατευθυνθήκαμε στη βορινή χαμηλή κερπίδα, εκεί όπου «είχαμε πάντα περιπέτειες». Κάποτε οκτακόσιες φοδιασμένες σφήκες τινάχθηκαν από το πλιστρόμο που κλωτίσασμε και μας κινήγησαν ως το κυκλόδιωμα. Κι άλλότε, μ' ένα άλμα του, από την κορυφή της μικρής τούμπας, που ακουμπούσε την ελέδρα, ένας φαντάρος βρέθηκε πάνω μου, καλύτερα για κείνον απ' την κίπη του ταιμέντου, καλύτερα για κείνον, όχι όμως για μας, ιδιαίτερα για τον Γιάννη, που του 'καναν το κεφάλι μπακαλάδι οι αρβύλες του ακροβάτη.

[Τώρα γιατί συνεχίζω το γύρισμα αυτού του κυλιού; Τι στέριο ηλικιά θα βγει; Μια αναδόμηση της «Νυκτωδίας» ή του «Σταλίου σ' αφορισμό του Ουαίλντ» θα μπορούσε ίσως να δώσει ένα σφήγμα, ναρκασιικό μεν, ορισμένο όμως, απλό και καλλιές.

Αν έβαζα τον θείο Κώστα, ο οποίος παρίστανε τον Λάμπρο Κωνσταντέρο, να πηδάει μπροστά στο ναύι, να κάνει τις γκριμάτσες του κι οι θεατές να χειροκροτούν ή να αφυρίζουν; Ή να φιλοσοφούσα το «πέπαι» του

ταξήθει και του ανθρώπου του πουλούσε ποσάτεμπο και ψυτικοστράγα-
λα, στήθη γυναικών, γδαρμένα γόνατα και λάβαρα, ανεστραμμένες παλά-
μες, φωνές, όλα είχαν απλωθεί στον κερίδα κι οι παίκτες σταμάτησαν το
παιχνίδι κι έβλεπαν αμήχανοι, κάπου μ' είχαν στριμώξει και με ακουτού-
σαν και μ' έσπρωκναν και με κτυπούσαν, αλλόφρονες επειδή ένας εκεί,
ένος τρελός, που αντί για τον αγώνα έδλεπε τα ανοιξιάτικα σύννεφα,
φώναζε εφηνικά «ο προβολέας, ο προβολέας πέφτει» κι άρσιε να υπο-
βαθμίζεται (ήλος νδύς της κυριολεξίας) άρσιε να πηδάει δυο-δυο τα οκα-
λαπάρια και τον ακολουθούσαν οι πάντες.

Στο 0-3, κι ενώ ο Τόσος Βασιλείου κτυπούσε κόρνερ.

(Το κείμενο μου ως εδώ μοιάζει με μουλαράκι που δεν φτάνει το μωβ
γαϊδουράγκιστο στο φράκτι. Ένας λόγος με τη δυναμική τέλειματος. Μια
διελκυστίνδα – στην έναντί μου άκρη θρικόκεται ο βροδινός στύλος του 66.
Μαζεύομαστε από κάτω του, οι μια γεγονα στερημένη εκείνη την ώρα απ'
την απίστευτη φωνογραφία των πλανοδίων. Στο στόματο μας ανθίζουν τα
mirabilis. Σπύλιναμε σημαίες απόψεων που σήμερα φοντάζουν ανοίκειες
και αστείες, ακεδόν απάνθρωπες.

Οι μισοί τραγουδούσαμε νέο κύμα, οι υπόλοιποι Καζαντζίδε. Με φωνές
και τρακωμούς υποστηρίζαμε ο καθένας το ήνδαλμο του – πόνω μας έστα-
ζε ο κομήτης.

Ξαφνικά έβγαλε στο Βεραντάκι του με τις πυτζάμες ο Ιταλιανός Φακίς
και μας κατάβρεξε με το νερό του καναρινίου. Φτου, φτιτόκωσα...)

Τίημερα θρικόκωστε εδώ στην ανθημένη Νεόπολη. Πιου μου ακούω
τα καρτσάκι του Βασίλη να τριζει. Τρέκω νοντάροντας στο ελάσιτο που
περιμένω, να μιν με βρει η έκρηξη της κρίσης, ώσπου να μιν στο εκκλη-
σάκι του πάρκου. Φθάνω μπροστά στην εικόνα του Αγίου Τρύφωνα, γονα-
τίζω. Και πριν του μιλήσω ο Άγιος με μεταφέρει σ' ένα ρωμαϊκό στάδιο. Οι
θεατές κρουγάζουν κάτι σαν όπε η έκτε. Ο Τρύφων με μια φεγγαρώδη άλω
στο μέτωπο προαιρεί προς το κέντρο του σταδίου. Εκεί υπάρχει μια αλω-
σοδεμένη επιγίμνη γυναίκα. Την πλησιάζει και μπροστά της γονατίζει,
στρίφει το πρόσωπο στον ουρανό. Το φεγγαρώδες γίνεται ηλιοκό. Το πλο-
θος φωνάζει καθαρά έκτε. Ξαφνικά απ' τις ανεστραμμένες κόρες των
ματιών της κοπέλας τινάζεται μια σκηνή μωβ κι όπως πέφτει μορφοποιεί-
ται. Γίνεται ένας μαύρος οκύλος που απομεικνίνεται κληγώντας τον ήσο
του πόνου του.

Στο στάδιο απλώνεται σιγή.

Ο καθηγητής Γιώργος Χ. Χουρμουζιάδης:

Το έργο και η συμβολή του στο Αρχαιολογικό Μουσείο του Βόπου

της Βασιλικής Αβραμ - Σιρμένη*

Ο Γιώργος Χουρμουζιάδης αναμφισβήτητα αποτελεί μία από τις πιο λαμπρές φυσιογνωμίες στο χώρο της αρχαιολογικής επιστήμης. Με βεβαιότητα εξακολουθεί να παραμένει και σήμερα ένας από τους πλέον πρωτοπόρους κρυμμένους της ελληνικής επιστημονικής αρχαιολογικής κοινότητας, καθώς σε όλη τη διάρκεια της μακρόχρονης επαγγελματικής του πορείας συνέβαλε από πολύ νωρίς αποφασιστικά στη διάωση της πολιτιστικής κληρονομιάς και υπήρξε πρωταγωνιστής σε αυτό που ονομάζουμε «ιστορικό γένεσθαι» και «πολιτιστική προσφορά» στον τόπο μας.

Θαίσαο πρέπει να επισημειώσουμε ότι ο Γ. Χουρμουζιάδης δεν υπήρξε πρωτοπόρος μορφή και καινοπονητής των θεωρητικών και μεθοδολογικών επιστημονικών προσεγγίσεων μόνο στα πλαίσια της ελληνικής αρχαιολογικής πραγματικότητας, αλλά έπαιξε εξίσου πρωταγωνιστικό ρόλο και στη διεθνή αρχαιολογική κοινότητα καθώς αποτέλεσε τον κυριότερο κίβρατο του θεωρητικού ρεύματος της «Νέας Αρχαιολογίας» στην Ελλάδα.

Ο Γιώργος Χουρμουζιάδης γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη όπου φοιτήσε στο δημοτικό και στο γυμνάσιο. Στη συνέχεια αποφοίτησε από την Φιλοσοφική Σχολή του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

Το 1972 ολοκλήρωσε την Διδακτορική του Διατριβή με θέμα «Η Ανθρωπιώμορφη Ειδωλοσκοπική της Νεολιθικής Θεσσαλίας», την οποία εκπόνησε στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και αναγορεύτηκε διδάκτορας.

Το 1976-1977 με υποτροφία του Ιδρύματος Humboldt μετακαταβίβηκε στη Γερμανία, στο Ινστιτούτο Προϊστορικής Αρχαιολογίας της Χαϊδελβέργης με την υπηρέση και την επίβλεψη του καθηγητή V. Milojkic.

Αρχικά, μετά την αποφοίτησή του από το Πανεπιστήμιο, διορίστηκε και υπηρέτησε ως καθηγητής της Μέσης Εκπαίδευσης στα Δωδεκάνησα της Ηπείρου από όπου, γεμάτος ανησυχίες καθώς ήταν πάντοτε, παραιτήθηκε για να δώσει εξετάσεις στην Αρχαιολογική Υπηρεσία, τις οποίες και πέρασε με επιτυχία.

Από τότε και στο ελεύθερο ή παρεότι διαγράφονταν λαμπρή. Το 1966, νεαρός Επιμελητής Αρχαιοτήτων, διορίστηκε στην Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων του Βόλου την οποία αργότερα πραγματικά με την παρουσία του υπηρέτησε ως αυτήν 21 ολόκληρα χρόνια, μέχρι το 1984. Στο Βόλο ο γεμάτος ενθουσιασμό νέος επιμελητής έθεσε φέρνοντας μαζί του νέες πρωτοπόρες ιδέες και μεγαλεπήβολα σχέδια αλλά προπάντων μία νέα πνοή, μία καινοτόμο αντίληψη των αρχαιολογικών πραγμάτων.

Όταν αργότερα έγινε Έφορος της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας του Βόλου προσπάθησε και πέτυχε να μπει με τρόπο μυστηριακό όσους δουλεύουν κοντά του στα μυστικά και στις ιδιαιτερότητες της αρχαιολογικής έρευνας, αλλά, κυρίως, στην αποκατάσταση των πολλών επιπέδων που ενέκει εν δυνάμει το αρχαιολογικό εύρημα. Όποιος είχε τη μεγάλη τύχη, την τύχη και την ευκαιρία να δουλέψει κοντά του στην Εφορεία του Βόλου δεν μπορεί να μην θυμάται την αέναη ορμή, τον αδύναμο ενθουσιασμό του, τις όσες καθημερινές προσπάθειές του, αλλά προπάντων το πάθος του για την αρχαιολογική επιστήμη, ένα πάθος μέσα στο οποίο κατάφερε πολλές φορές με έναν μοναδικό τρόπο να συνειρμίζει μαζί του και τους συνεργάτες του. Ο Γιώργος Χουρμούζοδης διακρίνονταν από την οπτική ικανότητα να αναπτύσσει μία ιδιόμορφη στενή σχέση με τους συνεργάτες του που τις περισσότερες φορές ξεπερνούσε τα όρια της αυστηρά επαγγελματικής δεοντολογίας και αποτελούσε πάντοτε μία σχέση δασκάλου με μαθητή.

Κατά τη διάρκεια της παραμονής του στο Βόλο πραγματοποίησε πλήθαρα ανασκαφικών ερευνών, αρχικά ακολουθώντας τον αγιασμό του δασκάλου, τον τότε Έφορο Αρχαιοτήτων Δημήτρη Θεοδόρη και στη συνέχεια ο ίδιος ως Έφορος οι πάρα πολλούς νεολιθικούς οικισμούς τόσο της Μαγνησίας όσο και της Καρδίτσας (Πρόδρομος, Μεγάλο Παζαρόκι, Χασάν Μαγούλα, Αγία Άννα Τυρνάβου κ.λ.π.). Στοίβη στην πορεία του άποιασαν οι ανασκαφικές του έρευνες στον ποικιλίως γνωστό νεολιθικό οικισμό του Διμητίου, για τον οποίο

διατύπωσε την «επινοημένη θεωρία του οικισμού με το ρόλο των περιβάλλοντος κατά τη Νεολιθική περίοδο. Τη θεωρία αυτή μαζί με τα αποτελέσματα των ερευνών του στο Διμήτιο τα δημοσίευσε το 1979 στο γνωστό σε όλους Βιβλίο του «Το Νεολιθικό Διμήτιο», μία έκδοση που παραμένει αλεξήραστη και αξιόμαχη μέχρι τις μέρες μας.

Επίσης ο Γ. Χουρμούζοδης που χαρακτηριζόταν από ιδιαίτερο πάθος για τη φωτογραφία, ήταν ο πρώτος Έφορος στο Μουσείο του Βόλου, που με πολύ προσωπικό κόπο, μεράκι και αμείωτη φροντίδα οργάνωσε ένα εργαστήριο φωτογραφίας μέσα στο οποίο περνούσε ατέλειωτες ώρες περυστομαζών μαζί με τον Τάκη Τλούρα και αργότερα με τον Δημήτρη Γούλα, φύλακα αρχαιοτήτων, τον οποίο εκπαίδευσε στα μυστικά της ασπράμαρης φωτογραφίας. Άλλωστε όσοι από το Μουσείο του Βόλου υπήρξαν συνύφρανα τα ταξίδια του σίγουρα θα τον θυμούνται να φωτογραφίζει με μανία στη μέση του ταξιδιού τις μαγούλες του απέραντου θεσσαλικού κάμπου.

Η σημαντικότερη όμως τους συμβολή του στο Μουσείο του Βόλου ήταν όταν το 1974-1975 οργάνωσε με πρωτοπορικό τρόπο την έκθεση των ευρημάτων του Νεολιθικού πολιτισμού στη Θεσσαλία και την Αιθουσα με την έκθεση των τορκικών εθίμων της αρχαιότητας. Ο Γ. Χουρμούζοδης στις δύο αυτές εκθέσεις ήταν ο πρώτος που κατάφερε να δώσει στα ευρήματα τη δυναμική που τα καθιστά «εργαλεία κοινωνικής και ατομικής ανάπτυξης». Πραγματικοί της επανέκθεσης με βασικό σκοπό τη διδακτική πληροφόρηση του επισκέπτη, υλοποιώντας την άποψή του ότι το μουσείο δεν πρέπει να περιορίζεται στο ρόλο του ως μουσείου της αρχαιότητας, αλλά πρέπει να ξεπεράσει τον καθαρά αισθητικό του χαρακτήρα και να αποτελέσει κυρίως μουσείο της Ιστορίας του Πολιτισμού. Πρωτοπόρικό του στοιχείο ήταν η παροχή ευαίσθητοτερων και αμειωτοτερων πληροφοριών για όλους τους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας. Πρόσφερε λύσεις για το πρόβλημα της μουσειακής λειτουργίας τόσο στο επίπεδο της πληροφορίας όσο και στο επίπεδο του οπτικού ερεθίσματος όπου εντάσσεται το κείμενο, η καρτόνα, και ο φωτοστόμ, η οποία περιλαμβάνει θέματα οργάνωσης και διαρρύθμισης της έκθεσης. Επίσης κατάφερε να συνδυάσει την ανάδειξη των ευρημάτων με ίσως επιβλαβείς στην αισθητική πρακτική ενταξιοποιώντας με τη φύση και την ιστορία των αντικειμένων. Για πρώτη φορά πρόσφερε την έκθεση των αντικειμένων ελεύθερα στο χώρο, χωρίς πρόβλεψη, μέσα σε κίσκες και ράφια που διαμορφώσε με υλικά διαδεδομένα στο περιβάλλον της νεολιθικής περιόδου, όπως το έβλο, η πέτρα, ο πηλός. Άισην για πρώτη φορά επέφερε να αποδείξει ότι τα μουσειακά αντικείμενα μπορούν να έχουν έναν άλλο προορισμό πέρα από αυτόν που αναγνωρίζει η αίσθητη αρχαιολογικομουσειακή θέωρηση. Απόρροια αυτής της ησθητικής του ήταν τα αρχαία αντικείμενα στο Μουσείο του Βόλου να εκτεθούν με βάση την ανάλυσήν ότι αποτελούν προϊόν μιας ανθρώπινης κοινωνίας, ο οποίος μέσα από συγκεκριμένες παραγωγικές διαδικασίες τα

κατασκευάζει στην προσπάθειά της να επιβιώσει, και να παρουσιαστούν έτσι ώστε να διαγραφεί πίσω από αυτά ο άνθρωπος-δημιουργός τους. Κατά την άποψη του κάθε ευαγμία που εκτιμάται πρέπει να ελθεί τη θέση του μέσα στο πλαίσιο των θεσμών της κοινωνίας που κατασκευάζεται, να πληροφορηθεί για τις κοινωνικές αξίες, τις εργασιακές και παραγωγικές

καθηγητής στο Α.Π.Θ. συνίδρυσε με ασκήσεις και με την ανακατασκευή έρευνα σε μία σειρά από οικισμούς της Μακεδονίας, όπως ο Αρκαδικός της Δράμας, η Τουμπά της Θεσσαλονίκης και ο λιμναίος οικισμός του Δοσιπλάου στην περιοχή της Καστοριάς. Επιπλέον οι κοινωνικές του ευαισθησίες τον ώθησαν να ασχοληθεί με τα κοινά και η κοινωνική του δράση επισημα-

Μουσείο Βόλου:
1976, εγκαίνια αίθουσας
νεολιθικού πολιτισμού

διαδικασίες μέσα στις οποίες εντάσσεται. Ο αρχαιολογικός σταθμός του Γ. Χουρμουζιάδη διατέθηκε από την πεποίθηση ότι οι καθημερινές ασκήσεις του νεολιθικού ανθρώπου πρέπει να παρουσιάζονται έτσι ώστε να μπορούν να ζυγανιστούν μπροστά από τα μάτια του επισκέπτη, ο οποίος αποκόμει ενεργό ρόλο μέσα σε αυτή τη διαδικασία καθώς καλείται να συζητήσει και να αναζητήσει ο ίδιος τις πληροφορίες.

Το 1984 ο Γ. Χουρμουζιάδης έφυγε από το Μουσείο του Βόλου καθώς μπροστά του ανοιγόταν μια νέα πρόκληση, δικτείας καθώς ήταν από τη φύση του στις νέες προκλήσεις και πνευματικό αποδέχτηκε τον διορισμό του ως καθηγητής στην έδρα της Προϊστορικής Αρχαιολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Α.Π.Θ., αφού βέβαια πρώτα είχε ολοκληρώσει τη συγγραφή του βιβλίου του για το νεολιθικό Δυμνί. Πολυταξιδεμένος και με ένα αδιανέμητο τεράστιο ευρος αρχαιολογικής γνώσης αλλά ταυτόχρονα προσηλωμένος και με μία πρωταγωνική ικανότητα μεταδοτικότητας της γνώσης αυτής στους φοιτητές του ακόμη και μέσα από το ιδιόμορφο κούρμαρ του, αποτέλεσε πολύτιμο δάσκαλο που σφράγισε με τον τρόπο σκέψης του την πορεία πολλών από τους αρχαιολόγους που αργότερα επάνδρωσαν τις διάφορες αρχαιολογικές υπηρεσίες.

Παράλληλα με την ακαδημαϊκή του καριέρα ως

σπικε με την εκλογή του ως Βουλευτή Θεσσαλονίκης του Κ.Κ.Ε. από τις εκλογές του 2000 ως σήμερα.

Τελειώνοντας, αν ήθελε κανείς να χαρακτηρίσει τον αρχαιολόγο και καθηγητή Γ. Χουρμουζιάδη νομίζουμε ότι είναι καλύτερα να μιλήσουμε μέσα από τις φράσεις που ο ίδιος χρησιμοποίησε στο τελευταίο βιβλίο του για τον νεολιθικό οικισμό του Δοσιπλάου «Η ανάπτυξη του προβληματισμού για το πώς και το γιατί της μετάδοσης της αρχαιολογικής πληροφορίας στο φυσικό της αποδέκτη πρέπει να ξεκινάει από την αρχή. Πολύ πριν αρχίσει μία κλειστή ομάδα επιστημόνων να συζητά για τη δυνατότητα, τη μέθοδο ή τη μοναδικότητα της ερμηνείας του αρχαιολογικού αντικείμενου. Το θέμα πρώτα και κύριο αφορά το φυσικό αποδέκτη για τον οποίο ή στο όνομα του οποίου αναπτύσσεται η αρχαιολογική έρευνα και στον οποίο πρέπει να καταλήξει το προϊόν της. Πρέπει να υπερβούμε τη φρενοκρατική αποθησαύριση των αντικειμένων της αρχαιολογίας που αντιμετωπίζει διάστημα τον μη ειδικό ως εν δυνάμει καταστροφές τους. Πρέπει να αποσκοπούμε στην ανάπτυξη μιας άλλης σχέσης της τοπικής κοινότητας με το δικό της παρελθόν».

**Η Βασίλειά Αδριάνη - Σιγανή είναι
Δρ. Αρχαιολόγος Διευθύντρια ΙΓ' Εφορείας Προ-
ϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων*

Η νέα αρχαιολογία

Όταν χρησιμοποιούμε τον όρο «Νέα Αρχαιολογία» πρέπει να έχουμε στο μυαλό μας ένα σύστημα θεωρητικών και μεθοδολογικών στοιχείων των οποίων η λειτουργία αναπτύσσεται μέσω διεπιστημονικής ρύθμισης με αποκλειστικό σκοπό τη μελέτη και την ερμηνεία ενός αρχαιολογικού υλικού. Η εντύπωση ότι η «Νέα Αρχαιολογία» σημαίνει προσπάθεια για «εκκωδισμό» της αρχαιολογικής έρευνας και ακόμα την καθιέρωση μιας μηχανιστικής συλλογιστικής, η οποία απομακρύνεται από τα εμπειρικά δεδομένα και δέχεται την απολυτεμένη χρήση φιλοσοφικών γενικεύσεων, δεν είναι σωστή. Θεμελιώνεται πάνω στην κακή πίστη ή την άγνοια. Το πρόβλημα όμως δεν είναι πρόβλημα οργάνου ή περιγραφής, είναι πρόβλημα ουσίας. Η ανάλυση δηλαδή που μας απασχολεί τώρα δεν έχει σκοπό να εντοπίσει τον τρόπο με τον οποίο συγκροτείται στην τελική σημειολογική αποδοχή ο όρος, αλλά να περιγράψει τη λειτουργία του νεοαρχαιολογικού συστήματος στο επίπεδο της θεωρίας και στο επίπεδο της μεθόδου. Γιατί πάνω ακριβώς στα δύο αυτά επίπεδα η αρχαιολογική έρευνα αντιμετωπίζει τα πρώτα συμπτώματα της ανεπάρκειάς της, που της επι-

βάλλει ρυθμούς ανάπτυξης μη φυσιολογικούς. Έτσι η αδυναμία να ενταχθεί στα πλαίσια της σύγχρονης επιστημονικής πραγματικότητας και εκτρέπεται σε περιγραφολογική πρακτική ή αναζητεί την ανανέωση μέσω στην αξιοποίηση νέων σημαντικών ευρημάτων, τα οποία δε συγκροτούν πάντα ιστορική πληροφορία, αλλά τις πιο πολλές φορές εντόσσονται προσθετικά μέσα στα ευρηματικά αθροίσματα της ιστορίας της τέχνης. Μια συζήτηση επομένως σχετικά με τη «Ν.Α.» πρέπει να έχει ως οριζόντιο τη μεθοδολογική και τη θεωρητική κρίση που αντιμετωπίζει η παραδοσιακή αρχαιολογία ως κλάδος των ανθρωπιστικών σπουδών και ιδιαίτερα ως ιστορία της αρχαίας τέχνης.

Σύμφωνα με την τρέχουσα αρχαιολογική αντίληψη (μιλούμε πάντα για την Ελλάδα) βασική μέθοδος της αρχαιολογικής έρευνας θεωρείται η ανασκαφή, η περιγραφή των ευρημάτων και η σύγκριση. Μέσω της μεθοδολογικής αυτής πρακτικής προσπαθεί ο αρχαιολόγος να απομονώσει τα στοιχεία εκείνα του ευρήματος που το αξιολογούν ως προς την αισθητική του ποιότητα, τα προδιορίζουν χρονολογικά - ιστορικά και τα τοποθετούν μέσα στη γενικότερη παραγωγή

της αρχαίας τέχνης και τέλος το προσφέρουν στη δραστηριότητα μιας συγκεκριμένης περιοχής ή ακόμα ενός συγκεκριμένου προσώπου και του κύκλου τεχνιτών που επηρεάζει. Η θεωρητική βάση, πάνω στην οποία στηρίζεται η αρχαιολογική έρευνα, σύμφωνα πάντα με την ίδια αντίληψη που αναφέρα στην αρχή, είναι μια γενική άποψη που δέχεται ως μοναδική αφετηρία της μελέτης και της ερμηνείας του αρχαίου κόσμου τα πράγματα, τα ανθρώπινα έργα δηλαδή, μέσα στα οποία περιέχεται, κατά την άποψη της παραδοσιακής αρχαιολογίας, η πολιτιστική ιδιομορφία της εποχής που τα δημιούργησε.

Οι αρχαίοι, οι μεθοδολογικές και θεωρητικές αυτές προδιαγραφές φαίνονται επαρκείς. Δίνοντάς την εντύπωση πως με τη σωστή τους εφαρμογή και ανάπτυξη είναι δυνατό να σταυροθετηθούν μια έρευνα αυτοτελή και αυτόφωκη. Στην πρακτική τους όμως προώθηση προκαλούν κενά, μονόδρομες αναπτύξεις, υποκειμενικές εκτιμήσεις και αναγκαστικό παραμερισμό σημαντικών ιστορικών στοιχείων που εμπεριέχονται μέσα στις θεωρητικές μεταβλητές του αρχαίου κόσμου. Αυτό βέβαια δε συμβαίνει από την αδυναμία των ερευνητών, αλλά από την αρνητική επίδραση μιας σειράς συντελεστών που την παρουσία τους και την επίδραση δεν μπορεί η παραδοσιακή αρχαιολογική οπτική να αποφύγει. Οι συντελεστές αυτοί, ως προς την παραδοσιακή μεθολογία, είναι: ελλιπής ανασκαφική έρευνα, κακή κατάσταση των ευρημάτων, αδυναμία εξεύρεσης συγκριτικών μεγεθών. Μια σωστική ανασκαφή π.χ., που αποτελεί και το πιο χαρακτηριστικό είδος ανασκαφικής έρευνας στην Ελλάδα, αναπτύσσεται μέσα σε περιορισμένα χρονικά όρια, η ευρηματολογική της ολοκλήρωση εξαρτάται από τις διοικητικές συνθήκες που επιβάλλουν την ανασκαφή και τέλος το αρχαιολογικό της πρόβλημα δεν προϋπάρχει ούτε τεκμηριώνεται με πληρότητα κατά τη διάρκεια της ανασκαφής, μια και η πραγματοποιησιμότητα της επιβάλλεται από λόγους εξωαρχαιολογικούς, άρα εξεμπιστευτικούς. Έτσι, το υλικό μιας τέτοιας ανασκαφής δεν είναι δυνατό να στηρίξει μια ολοκληρωμένη αξιολόγηση των πληροφοριών, γιατί το επιμέρους ευρηματολογικό σθροσίωμα παραμένουν αδρανές, μέσα στην απλή περιγραφολογική τους αντιμετώπιση. Ως προς τη θεωρητική θεμελίωση της παραδοσιακής αρχαιολογίας, οι συντελεστές που είναι δυνατό να επιδράσουν αρνητικά στην ανάπτυξη της έρευνας είναι η αδυναμία των αισθητικών (εμπειρικών) εκτιμήσεων να προσεγγίσουν το πολιτιστικό σύστημα του αρχαίου κόσμου μέσω της περιγραφής και της σύγκρισης των ευρηματικών ενσήτων. Είναι γνωστό ότι κάθε σύστημα είναι ένας σύνθετος μηχανισμός, η λειτουργία του οποίου δεν εξαρτάζεται μόνο από τη διάταξη ή τις επιμέρους κινήσεις των στοιχείων του, αλλά με βάση τις ρυθμίσεις και τις επανα-

τροφοδοτήσεις που ασκούνται από δυνάμεις που βρίσκονται έξω από αυτόν. Έτσι, στην περίπτωση που μελετούμε ένα πολιτιστικό σύστημα του παρελθόντος είναι βέβαιο πως ό,τι προέρχεται στην παρατήρησή μας είναι απλά στοιχεία μιας λειτουργίας. Η αποδοτικότητα ανάλυσή του ή μελέτη του δε θα μας οδηγήσει στην τήρησή του ή τις αιτίες που το ενεργοποίησαν μέσα στο σύστημα. Η μελέτη επομένως ενός κλασικού κειμένου, όσο εξαντλητική και αν είναι, όσο συνεπής προς τους παραδοχόμενους κανόνες της παραδοσιακής αρχαιολογίας, ποτέ δε θα μας οδηγήσει στη γνώση της λειτουργίας των καλλιτεχνικών δυνάμεων της εποχής του. Ό,τι γνωρίσουμε θα αναφέρεται στην κατασκευή, τη μορφολογία, την ένταξη του μέσα σε μια διαδικασία εφαρμογής τεχνολογικής πείρας και κατασκευαστικών παραδόσεων. Οι αιτίες που ενεργοποίησαν, μέσω οργανωμένων ενσήτων, τα άλλα στοιχεία και τα μετατρέπουν σε θνητούς μηχανισμούς μένουν άγνωστες. Μένουν άγνωστες οι οικονομικές και πολιτικοideολογικές παράμετροι που οδηγούν τα αδρανή οπτικά ερεθίσματα ή την έμφυτη τεχνολογική δυνατότητα να συνδυαστούν, να μετατραπούν σε πείρα, σε διαδικασία καλλιτεχνικής παραγωγής. Η αποκαταστατική επιμονή στην ανάλυση των εμπειρικών δεδομένων δε θα μας αποκαλύψει τις δυνάμεις που καθορίζουν τις ρυθμίσεις και βοηθούν στην επανοτροφοδότηση του συστήματος. Επομένως οι θεωρητικές προοπτικές της παραδοσιακής αρχαιολογίας δεν πραγματοποιούνται εξαιτίας της ανεπαρκείας που χαρακτηρίζει την ανάπτυξη τους και από την άλλη πλευρά εξαιτίας της αυθαίρεταότητας που χαρακτηρίζει τις μεθοδολογικές προσεγγίσεις, όπως αυτές αναπτύσσονται κάτω από τη δουλειά των συντελεστών που αναφέραμε.

Πάνω στο σημείο αυτό, όπου μορφοποιείται η κρίση, η «Νέα Αρχαιολογία» διατυπώνει τις δικές της προτάσεις με σκοπό την αλλαγή και την επιστημονικοποίηση της μεθολογίας και τέλος την αναπροσαρμογή των θεωρητικών της ακριβιών. Ο Lewis R. Binford (1977) διατυπώνει αρχαιολογικά και καταφεύγει σε μια γενική κρίση θέλοντας να προδιαγράψει τη σημασία της νέας προσέλασης «...προσπάθεια να δώσω έμφαση στην άποψή μου ότι για να είναι ο επιστήμονας (αρχαιολογικός) παραγωγικός πρέπει να λειτουργεί με πλήρη και σωστή γνώση των ιδεών και των υποθέσεων του, μέσω των οποίων προχωρεί. Το έργο υπογραμμίζει ότι τα πράγματα δεν μέλουν μόνο τους. Οι γενικοί κανόνες των εμπειριστών δε θα μας οδηγήσουν στο δράμα της ερμηνείας και στη συνέχεια της κατανόησης του αρχαίου κόσμου», θέτει η «N.A.» πρόβλημα επιστημολογικό «...η επίδειξη της γενικής φύσης και των ιδιαίτερων στοιχείων ποιότητας της αρχαιολογικής πληροφορίας» Clarke (1972). Αντικεινεί την ουσία και τη λογική της αρχαιολογικής περιγραφής, τη σημασία της εθνο-

γοφικές αναλογίες, τη διαφορά ανάμεσα στην αναζήτηση των ιδιών και στην προσπάθεια για την αξιολόγησή τους. Κρίνει το επαγωγικό συμπέρασμα, την επάρκεια του υποθετικού μοντέλου και τη λειτουργία των νόμων της ιστορικής λογικής. Προτείνει τον έλεγχο των υποθέσεων και την αξιοποίηση θεωριών εν γένει (Hill, 1968, Watson, 1971). Αναζητά συγκεκριμένες μεθοδολογικές βάσεις μέσα στο κύριο των μαθηματικών, της συστηματολογίας, των στατιστικών προσεγγίσεων, στην αξιοποίηση των μεταβλητών, που προσφέρει κάθε σύνθετο πολιτιστικό σύστημα ως σύνολο οργανωμένων παραγωγικών ακρίσεων. Προσπαθεί να απομακρύνει το αρχαιολογικό συμπέρασμα από την υποκειμενική λογική που επιβάλλει αναγκαστικά αξιολογικές διακρίσεις στο υλικό μέσω υπολογισμών και κατατάξεων βασισμένων στη διάθεση και την αντισταθρική λειτουργία των φορμαλιστικών στοιχείων. Δέχεται τη χρήση των υποθετικών μοντέλων, των οποίων την επιχειρηματολογία και τη συμπερασματολογία τη μεταφέρει από το γενικό στο μερικό (deduction). Το γενικό όμως δεν καθορίζεται από το υποκείμενο της υπόθεσης των ερευνητή, αλλά προϋπάρχει μέσα στην ιστορία. Αποτελεί συγκεκριμένο μέγεθος που οι παραλλαγές του εκδηλώνονται με σαφήνεια στα επιμέρους πολιτιστικά φαινόμενα. Όταν π.χ. μελετούμε τις επιθυμίες ζωγραφιστές στήλης της Δημητριάδας, πρέπει να έχουμε υπόψη μας ότι το ερμητολογικό αυτό άθροισμα είναι ένα επιμέρους στοιχείο - εκδήλωση ιδεολογικής συμπεριφοράς, της οποίας η ανάπτυξη οφείλεται σε μια συγκεκριμένη οικονομική βάση και στην επιβολή ιδιαίτερης μορφής δικαιοπολιτικών μηχανισμών. Μόνο αν προβληθεί το υλικό που μελετούμε πάνω στο πλέγμα των παραγωγικών και των επικοινωνιακών παραμέτρων, θα μπορούσαμε να αξιολογήσουμε τις ιδέες που έχουν παράγει την κατασκευαστική δομή και την ιδεολογική λειτουργία της γραφιστικής στήλης.

ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΚΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΘΕΩΡΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ

ΒΟΛΟΣ - ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 1980 · 1.

Δ.Ρ. Θεοτόκης - Μ. Φουντήρας:	Το ερώτημα	2
Δ. Γεωργιάδης - Μ. Φουντήρας:	Τα κελύφη από	10
	Από τους προϊστορικούς οικισμούς της Ανατολικής Θεσσαλίας	15
Χ. Κικελιάς - Κρησινιώτης:	Οίκησης της οικίας της εποχής του σιδήρου	34
Α. Μουζιράκη - Ασημακόπουλος:	Επιλογή στη μεθόδολογία ανάλυσης των προϊστορικών πολιτικών διεργασιών	80
Ρ. Ηαλίλας - G. Ζάννα:	Early neolithic economy in Thessaly - some evidence from excavations at Protopappa	92
Γ.Χ. Καραγιάννης:	Επίλογος στη μεθόδολογία ανάλυσης	115

ΕΠΗΜΕΡΕΣΕΙΣ

1-1. Αρχαιολογικό Δελτίο, Αρχαιολογικό Ανάλεκτο επί Αθηνών (της αρχαιολογικής υπηρεσίας)
 Αρχαιολογική Εφημερίς, Πρακτικά της Αρχαιολογικής Εταιρείας, Άρθρωτος (της Ανθρωπολογικής Εταιρείας)
 Mitteilungen des Deutschen Archäologischen Instituts (Athenische Abteilung), Bulletin de Correspondance Hellénique, Hesperia, Journal of the American School of Classical Studies at Athens. Από τα περιοδικά αυτά τα έντυφα δεν εκδίδονται βιβλία στην Ελλάδα, αλλά πρέπει να τα αναρτυθούμε με τα άλλα ελληνικά περιοδικά, γιατί αναφέρονται πάνω στην αρχαιολογική δράση που αναπτύσσεται στην Ελλάδα.

Το κείμενο προέρχεται από το σημείωμα του εχθρού της 1ου τεύχους του περιοδικού «Ανθρωπολογικά», Βόλος-Θεσσαλονίκη, 1980.

Θέατρο κινηματογράφος

19-25/11

«Μεταμορφώσεις της Πινελόπης» σε σκηνοθεσία Δημήτρη Δοκίμω, κείμενο Αγγελική Νικολάου-Τομή και μουσική Ηλία Χατζόγλου, από το Ερασιτεχνικό Θεατρικό Εργαστήρι του ΔΗ.Π.Ε.ΘΕ. Βόλου, Παύλη Ηλεκτρική.

Από 22/11-9/12

«Γιαρός με το σταυρό» του Μακέρτου, σε σκηνοθεσία Στ. Μαθίου, μετάφρ. Δάσ. Λεμνίας, σκηνοθ. Ίω. Τουρούπη, μουσική, Α. Κασαγιάννη, με τους Π. Τσαραντάνη, Ελ. Αδαμίδη, Στ. Μεδίδη, Δημοτικό Θέατρο Βόλου. Την παράσταση παρακολούθησαν 4.500 μοιητές της Διευκροδοθήκης Εκπαίδευσης.

Μουσική χορός

7/11

Κυκλοφορία του συλλεκτικού μουσικού CD «Παραδοσιακή μουσική και τραγούδια», παραγωγής της ΕΡΑ Βόλου και της ΕΚΠΟΑ Μαγνησίας, σε επιμέλεια Χρ. Καλαϊτζή και Γ. Διαμαντίδουλου.

8/12

Συνούλα - αφιέρωμα στον μέετρο της Γ. Κεραυδάκη από τη Φιλαρμονική του Δήμου Βόλου για τα 20 χρόνια συνεισφοράς του. Δημοτικό Θέατρο Βόλου.

18/12/2004 - 6/1/2005

9ο Διεθνές Φεστιβάλ Μουσικού Θεάτρου, Μουσικής και Θεατρικής παραστάσεων, εκδηλώσεις, αφιέρωμα από το Κέντρο Μουσικού Θεάτρου, Βόλου, Δημοτικό Θέατρο, Παύλη Ηλεκτρική.

9ο Διεθνές Φεστιβάλ Μουσικού Θεάτρου Χειμώνας 2004-2005

Το Κέντρο Μουσικού Θεάτρου του Δήμου Βόλου εκλείπει φέτος το δέκα χρόνια λειτουργίας του και διαγράφεται με μεγάλη επιτυχία, για ακόμη μία φορά, το 9ο κατά σειρά Διεθνές Φεστιβάλ Μουσικού Θεάτρου. Εννέα συνολικά επί και εννέα φεστιβάλ αντιστασια, διοργανώσεις που σταθρίθηκαν όλες με μεγάλη επιτυχία και είναι πανελλήνια και διεθνή απήκηση, είναι αρκετά για να δημιουργηθούν και να εδρασηθούν έναν θεατρό που πλέον έχει ενισχθεί στη ζωή της πόλης και που τα τελευταία χρόνια έγινε συνώνυμο της χορτασιατικής παράδοι του Χριστουγέννων.

Από τις 18 Δεκεμβρίου 2004 έως τις 4 Ιανουαρίου 2005, το Φεστιβάλ Μουσικού Θεάτρου Βόλου, υπό την καλλιτεχνική διεύθυνση του αυθεντία Δημήτρη Μαρκοπόουλου, παρουσιασάει έννέα διεθνή παραγωγές σε 11 παραστάσεις, στις δύο μεγάλες σκηνές της πόλης, στο Δημοτικό Θέατρο και την Παύλη Ηλεκτρική. Εξαρχατικές όλες τους και διαφορετικές μεταξύ τους, κάλυψαν τον ευρύ χώρο του μουσικού θεάτρου, ξεκινώντας από το αυθεντικό ισπανικό φλαμένκο του Αντόνιο Καρόλις, 0 ισπανικό κορευτικό και η ομάδα του, μπιστον τους θεατές στη «βραχοναία» του φλαμένκο με μια παράσταση σκεδών τελεταουργική. Το φλαμένκο στην πιο οργή και καθαρή του μορφή, γήσιο και ανόθευτο, γεμάτο πάθος και δυνατά συναισθήματα. Από και σπρίττο, είδαμε με ακρίβεια το στήσιμο ενός λαού που δεν φοβάται τις δυνατές συγκινήσεις και έχει βρει έναν θαυμαστό τρόπο να τις εκφράζει.

ADGE & TNT Music Theatre Britain, "A Christmas Carol"

Ένα δυνατό ξεκίνημα για το 9ο Θεατιβάλ, με μουσική και τραγούδια ισπανικού φλαμένκο, δυο παραστάσεις από εκείνες που μόνον χαρμάρες στη μνήμη και στην καρδιά για καιρό.

Η συνέχεια, εξίσου δυνατή, τελείως διαφορετικού όμως ύφους και είδους, αφορούσε στην παντομίμα και η Familie Flöz από τη Γερμανία τήρασε τις υποσχάσεις που για πρώτη φορά έδωσε στο θεατικό κοινό πριν μερικά χρόνια, όταν είχε παρουσιάσει, πάλι στο πλαίσιο του Θεατιβάλ, το έργο «Αθώατα Εστιάτορια». Τότε το κοινό είχε έρθει σε επαφή με τη σύγχρονη

Ευαγγελία Παπαϊωάννου, Familie Flöz

παντομίμα, μια πανάρχαια τέχνη, που λειτουργεί όμως μέσα σ' ένα εντελώς σύγχρονο έργο. Εδώ δεν εκπαίει να κάνουμε με τον παραδοσιακό μίμο τύπου Μαρσού, αλλά με ένα κοινικό θεατρικό έργο όπου οι ήρωες είναι ερμηνεί-

Familie Flöz, "Theater Delusion"

ζονται με μάσκες και παίζουν με παντομίμα, κυρίως λόγια, με σκεπικά, μουσική, χορό και τη βοήθεια της σύγχρονης τεχνολογίας, σε ένα θέμα που δεν γνωρίζει σύνορα αφού η γλώσσα που δεν γνωρίζει σύνορα είναι η γλώσσα που είναι παγκόσμια. Το φετινό «Theater Delusion» - «Το θέατρο των παραδόσεων» έκλεψε τις καρδιές μικρών και μεγάλων με τους γρήγορους ρυθμούς, το εξυμνωτικό, την άσχημη τεχνική και την αληθινή εμπνευσία. Ένα θέατρο μέσα στο θέατρο, το θέατρο από την ανησυχία, τρεις τεχνικοί της σκηνής, εν ώρα παράστασης, ζουν σ' έναν κόσμο σκεπτικό και αντικαταραμένο. Ο κόσμος τους γίνεται σκέπη πιο σκεπτικής αφού μόνο ένα λεπτό σκηνικό τον κυριεύει από τον λεπτεπίλετο κόσμο της σκηνής και των πρωταγωνιστών. Το «Theater Delusion» πέρασε με άνεση από το εξαιρετικά ασταίο στη σκληρή πραγματικότητα της ζωής για να γίνει και πάλι ασταίο, υπερβολικό, γχρο-

Φωτογράφοι: Louisa Bisset Blue Αντιστάθης Σουαρόνης

τεύα, από και γρήγορα, παραδοσιακό και μοντέρνο.

Τα μολέτα Μοϊσέγιεφ γοητεύουν μικρούς και μεγάλους και ήταν ένα πραγματικό χριστουγεννιάτικο δώρο καθώς έδωσαν τις παραστάσεις τους στις 25 και 26 Δεκεμβρίου. Ένα πλήθος χορευτών με εκπληκτικό ταμπερμέντο και μπριό, κίρραρον κορούς από παντού της ατέλειμας ρωσικής γης, με το γλυκό στυλ της ομάδας που είναι η πρώτη που εγκαθίδρυσε ένα καινούργιο κορο-θεατρικό είδος, αυτό του έντεχνου παραδοσιακού θεατρικού κορού. Θαύματα εκπαιδευμένων χορευτές ξεσήκωσαν το κοινό με τη δύναμη, τη κίρα και την τεχνική τους αποδεικνύοντας ότι οι παραδοσιακοί κοροί δεν απειλούν μουσικό είδος αλλά με εμπνεύσει και ταλέντο μπορούν να εξελιχθούν σε μια πρωτότυπη μορφή τέχνης, αμεσης και ζωντανής.

Το πραγματικό όραμα χριστουγεννιάτικα αφιέρωμα ακολουθίας ήλιος μέρες μετά με την παιγνίσια «Χριστουγεννιάτικη Ιστορία» - «A Christmas Carol» του Ήτικενς έτσι όπως παρουσιάστηκε επί σκηνής από το TNT Music Theatre

Britain και τους δημιουργούς Paul Stebbings & Phil Smith. Αυθεντικό μουσικό θέατρο για όλη την οικογένεια, με ζωντανή μουσική ειδικά γραμμένη για την παράσταση, τραγούδια με κορό, πρόζα και ανεπρόληπτο κέφι, το TNT Theatre έδωσε καινούργια ζωή στην υραιότερη ιστορία φαντασμάτων που γράφτηκε ποτέ. Ο Εμμ. Ίκρουιτζ και τα τρία φαντάσματα του είδειξαν την εξέλιξη της προσωπικότητας του ήρωα από τη μαζέρια και τη μισάνθρωπια στη γενναίωση και την ψυχική ευγένεια. Το σπέκταλο χριστουγεννιάτικο μήνυμα, ατμόσφαιρα δικτατοριανή, κισόμορ, μια ιδέα από εγκόσμια ιστορίες τράγου, ένα έργο άμεσο και ζωντανό όπως αποδείχτηκε, αφού οι θεατές συνόδη ένοιωσαν ότι το παρακολούθουσαν στα αγκάλια.

Χορογραφία non nono, Philippe Mériaud

Ηθοίγοι Βαλκή

φωτογραφίες
Studio Silver Blue
Ανδρέας Ζαχαρίας

Η αυλαία του φετινού φεστιβάλ έκλεισε με ένα θέαμα τελείως διαφορετικό κι αυτή τη φορά. Ο γάλλος ζωγράφος Philippe Menard και η Compagnie Non Nova παροικούν ένα θέαμα μοναδικό με τίτλο «Λασιόνερ». Ο ήρωας είναι ένας ζωγράφος, μακριά όμως από το φως του ταρταρού και του σκουπίσιου. Εδώ γίνεται μια πραγματική θεατρική περformance με χαρακτηριστικά αληθινά και μεταπτώσεις ψυχολογικές.

Ο ήρωας παλεύει για το καλύτερο, γνωρίζει την απαισία και μαθαίνει απ' αυτή, αναδίδει έναν - έναν όλοως τους «καρφούς» των συναισθημάτων με το προσωπικό του «ασαντέρ», ισορροπεί στην λεπτή γραμμή ανάμεσα στη «μεγαλολαμία» και την «κρίλα», είναι ένας από μας, ανθρώπινος και γι' αυτό εξαιρετικά συμπληρωτικός. Υπέροκες πραγματικές οι στιγμές που η παραδοσιακή τέχνη του ζωγράφου συνδυάζεται με διανοητο-προδότης και το προσωπικό του τίμια γίνεται τρόπος του «κακομαγειρέματος».

Άρκετα ήταν επίσης και τα workshops που διοργανώθηκαν από το Κέντρο Μουσικού Θεάτρου στα πλαίσια του φεστιβάλ και όπου οι επαγγελματίες, καλλιτέχνες που συμμετείχαν στις παραγωγές, μεταξύ των οποίων ο Paul Stebbings και ο Philippe Menard αυτοπροσώπως, μίσησαν τον ενδιαφερόμενο στα μυστικά της τέχνης τους.

Το 9ο Διεθνές Φεστιβάλ Μουσικού Θεάτρου προσέφερε για άλλη μια φορά μουσικό θέαμα ποιότητας για όλες τις ηλικίες. Χιλιάδες θεατές από το Βόλο, την Ελλάδα και το εξωτερικό παρακολούθησαν τις παραστάσεις του, αποδεικνύοντας έτσι την ευρύτατη απήχηση ενός θεαματικού που έγινε μια παράδοση, ενός θεαματικού που εξεσάρμασε την αμέριστη υποστήριξη τόσο του κοινού όσο και της πολιτείας, όπως χαρακτηριστικά έγραψε ο ελληνικός πρωθυπουργός στην εισηγητική του προγράμματος και όπως χαρακτηριστικά επίσης την εξέφρασε το κοινό με την συμμετάσξη του, τον ενθουσιασμό του και τα εκστασιαστικά, μικρά ή μεγάλα, επαίνετικά του λόγια.

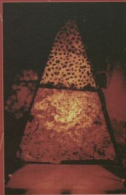
Το Κέντρο Μουσικού Θεάτρου του Δήμου Βόλου, με πρόεδρο του Δ.Σ. τον κ. Δημήτρη Κουτσό, ακολουθεί πιστά την ίδια εμπνευσμένη πορεία που κορυφώθηκε πριν από δέκα αλλοτρώ χρόνια, έχει γράψει τη δική του ιστορία στην πόλη του Βόλου και υποσέχεται ανάλογη συνέπεια με ένα φεστιβάλ που είναι η αιχμή της ετήσιας δράσης του αλλά και πολλές άλλες εκδηλώσεις, θεατρικές και ομιλητικές που τονίζουν την καλλιτεχνική αλλά και εκπαιδευτική χαρακτηριστικά του, αναδεικνύοντας έτσι μια υπόθεση που πρέπει τόσο χρόνια με ευλόγους σκέψεις να βελτιωθεί.

Για το 9ο Διεθνές Φεστιβάλ Μουσικού Θεάτρου η Χρυσάνθη Μανδύου από τη Λάρνακα έγραψε χαρακτηριστικά:

«... Κάθε φορά που πλησιάζουν Χριστούγεννα, εντελώς τυχαία θα βρεθεί στα χέρια μου κάποιο διαφορετικό φυλλάδιο για το φεστιβάλ μουσικού θεάτρου Βόλου. Σκεφλιζόντας τα, νιώθω πως έχω τη δυνατότητα ν' αουραοκρατώ τους παλιούς του διεθνούς πολιτιστικού γίγνεσθαι. Πέρσι, που έγινε και η παρθενική γνωριμία μου με το Δημοτικό Θέατρο Βόλου στην παράσταση του Γάλλου μέγρου Marcel Marou, έμεινα με τις καλύτερες εντυπώσεις όχι μόνο για την επιλογή του συγκεκριμένου καλλιτέχνη αλλά για την γενικότερη οργάνωση του φεστιβάλ που αναδεικνύει την ευρύτατη λειτουργία του. Ευχάριστοι και ζωστή ανθρώποι, κομμάτια πρόσωπα έτοιμα να εξυμνητήσουν τον κόσμο και να τον κοιτάζουν στα κύρια αλλά και στα πνευματικά θέματα. Μπράβο, μπράβο, μπράβο! Και το μεγαλύτερο μπράβο απ' όλα στον φίλιτο κ. Δημήτρη Μαραγκόπουλο που φροντίζει με τις ευρηματικές, καλλιτεχνικές πρωτοβουλίες του να διακεί πολιτιστικά και πρωταρχικά - όχι μόνο για το επαγγελματικό δεδομένο - πνεύμα. Εξοικουθείτε να δημοσιοποιήσετε κρεβδιαστά επικαινίοντες για ν' απολαμβάνωμαι όλοι μας και ΚΥΡΙΟΣ ΟΙ ΝΕΟΙ ιδιαίτερα θέαματα χωρίς να κινηγώμε τις ετήσιες πολιτισμικές μας αδηφύγες πρωτοβουλίες».

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ

ΕΚΘΕΣΗ

ΣΙ/Ο

Έκθεση της 22ης Έκθεσης Φωτογραφίας με τίτλο «Το κόκκινο χρώμα» της Ορέσδας Φωτογραφίας του Κέντρου Πληροφόρησης Νέων Βόλου Διαικού. Κέντρο Νοεμβρίου Διαικού.

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ

22/10/2004-4/1/2005

«Εκ Χιονιάδων...σπουδές και ανθίβολα» έκθεση αερίων και ανθίβολων ζωγράφων της μεταβυζαντινής περιόδου από το Δημοτικό Κέντρο Ιστορίας και Τεχνικής Βόλου. Κτήριο Σπίρερ

Εκ Χιονιάδων...σπουδές και ανθίβολα

Η επιτυχημένη ανάδειξη ενός πλούσιου εικαστικού και αρχαιακού υλικού

Ιωάννης Δ. Βαρολός*

Αμφιβόητητα μία από τις σημαντικότερες περιοδικές εκθέσεις της χρονιάς που πέρασε ήταν αυτή που διοργανώθηκε από το Δημοτικό Κέντρο Ιστορίας και Τεχνικής του Δήμου Βόλου, παρουσιάστηκε στα κτήρια Σπίρερ και διάρκειας από τις 22 Οκτωβρίου μέχρι τις 20 Δεκεμβρίου (η παράσταση της μέχρι τις 4 Ιανουαρίου τινάζει ακόμη περισσότερο τη σημασία της). Στην έκθεση φιλοξενήθηκαν 130 από τα περίπου 2.000 ανθίβολα, αερίδια και σπουδές, που ανήκουν στη συλλογή των Μελετών και Βουλών Πανοσιολ. Τα έργα αυτά αποτελούν αέριο εργασίες που προέρχονται από ένα σημαντικό εργαστήριο ζωγραφικής, εκείνο της οικογένειας των Μαρτινόδων από το χωριό Χιονιάδες της Ηπείρου, που έδρασε από τα τέλη του 18ου μέχρι τις αρχές του 20ου αιώνα.

Η αξία των χιονιάδων ζωγράφων με τη Μαργαρίτα είναι από παλιά γνωστή. Ο Κίτσος Μακρής ήταν εκείνος που κατέστησε ευρύτερα γνωστής της επιχορηγίας της τοκογραφίας του ζωγράφου Παγγών

στο βιβλίο του Η λαϊκή τέχνη του Πόλυου (Αθήνα, 1976) και, δοθαίνοντας την έρευνα, συνέγραψε τη μοναδική μέχρι σήμερα μονογραφία για εζήτητα πέντε συγχρονιστους ζωγράφους: Χιονιάδες ζωγράφοι (Αθήνα, 1981). Είναι ευτυχής συγκυρία που η οικογένεια Πανοσιολ, μετά τη μακρόχρονη φύλαξη και διάσωση των πολυάριθμων ανθίβोलων των Μαρτινόδων, εμπιστεύθηκε την μελέτη, οργάνωση και προώδη τους, μαζί με το ανεκτίμητο αξίος αρχαιολογικό που τα συνοδεύει, στο Δημοτικό Κέντρο Ιστορίας του Βόλου.

Η ερευνητική ομάδα που συστάθηκε, απαρτιζόταν από νέους έμπειρους συνολόγους, την κα Μαρία Νάνου και τους κ. Νίκο Μπανόβα και Νίκο Τούτσ, η συντήρηση των έργων έγινε από έμπειρους καταρτητές καρπού, τον κ. Γιώργο Μπαουλιτά και την κ. Ηλένη Καραγιαννίδου, ενώ οι τεχνικές αναλύσεις διενεργήθηκαν από το εγνωσμένης εμπειρίας Διαγνωστικό Κέντρο έργων τέχνης που εδρεύει στο μοναστήρι της Ορμυλίας. Η μουσειο-

λογική μελέτη και η οργάνωση της έκθεσης καταστράφηκε από γνωστούς και από άλλες επιτυχίες εκθέσεις στην Ελλάδα και το εξωτερικό, τους κ. Βασίλη Κολώνη και Διονύση Τόσσιν, Αν η συγκεκριμένη έκθεση, μαζί με τον εμπνευστατικό και καλοτυπωμένο κατάλογο που τη συνοδεύει, αποτελεί μικρό δείγμα της προσπάθειας του Δ.Η.Κ.Ι. για τη μελέτη και την προβολή της συλλογής Πανοσιολ, τότε μπορεί κανείς να λιγότερο εντυπωσιασμένος.

Γιατί είναι κυριολεκτικά καθάρματα να παρουσιάζονται ένα τόσο πολυαξίωτο υλικό με τόσο ευέλπητο τρόπο, οργανωμένο σε εύλογες και ουσιαστικές μεταξύ τους ενότητες και ταποθετημένο σε εντυπωσιακό μιν ομόλοπ εικαστικό περιβάλλον. Η έκθεση αποτελείται από τρεις ενότητες, διακριτές από την άποψη των περιεχομένων, που συνοδεύονται από εισαγωγικό κείμενο. Από τη γενική παρουσίαση των χιονιάδων ζωγράφων, ο επισκέπτης μαθαίνει για τα είδη των τεχνικών που ανήκουν στα ανθίβολα και τα αερίδια τους, περνά στην εικονογραφία των παραστάσεων που αυτά διασώζουν, και, τέλος, αναγνωρίζει και ταυτίζει ο ίδιος τα πρότυπα των αερίων σε παραστάσεις ναών της περιοχής του Ζαγορίου της Ηπείρου. Οι ενότητες απλώνονται τριγύρω από έναν κεντρικό πυρήνα, που αποκαλύπτει με καθαρά πανό. Γ' αυτό έχουν τυπωθεί φωτογραφίες, αερίδια και γραφήματα, με κατανοητό μοχθηριστικό, που φερώνται στην τεχνική και την τεχνολογία των ανθίβोलων και των αερίων: αναγνωρίζονται πληροφορίες για τη συντήρησή τους, τα υλικά τους των χαρτών και την τεχνική ανάλυση των υλικών του αερίων, των χρυσωμένων οστών και των συνδέσμων μέσων. Ιδιαίτερα

ΚΟΙΝΩΝΙΑ

εντυπωσιακό είναι το αρχαικό μπάφο επιλέγει για τη συμπλήρωση των πληροφοριών αυτών: έγγραφα, επιστολές, ενθύμια, λογαριασμοί, παραγγελίες, εκκοινωνικές οδηγίες.

Οι τρόποι και οι μέθοδοι εργασίας των μεταβυζαντινών ζωγράφων, συμπεριλαμβανομένων των εικονογραφικών οδηγιών και των ανθολόγων, βρίσκονται στο επίκεντρο των συζητήσεων της πιο πρόσφατης επιστημονικής έρευνας. Και είναι γεγονός ότι οι πιο σημαντικές συνεισφορές στο θέμα της μελέτης της τεχνικής και της τεχνολογίας των εικόνων και των ανθολόγων από ελληνικής πλευράς είναι εκείνες της κας Μαρίας Βασιλάκη, αναπληρώτριας καθηγήτριας του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας. Αρκούμι στο να σημειώσουμε ότι σε αρκετά άρθρα, καθώς και στη μονογραφία της, «Από τους εικονογραφικούς οδηγούς στο σκέδιο εργασίας των μεταβυζαντινών ζωγράφων. Το τεχνολογικό υπόβαθρο της βυζαντινής εικονογραφίας» (Αθήνα, 1995), γίνεται παραπομπή πολλές φορές στα εισαγωγικά κείμενα και τα λήμματα του καταλόγου. Πράγματι, τόσο η εικόπη όσο και ο κατάλογος, που τελικά άσπασαν, έφταναν να ριζώνουν στους τρόπους και τις μεθόδους εργασίας της συγκριμένης ομάδας κωνοστατινών ζωγράφων και να συμπληρωθούν έτσι, ένα από τα μεγάλα κενά της έρευνας. Αλλά, παράλληλα, έφταναν και να θέσουν μια σειρά ερωτημάτων που ενδοκιμαστικά να καταβυθίζουν την μεθολογική μελέτη σε μεγαλύτερη εμβάθυνση, όπως πολύ σωστά επισημαίνουν και οι συγγραφείς του καταλόγου. Σειρά ερωτημάτων που αφορούν στις παραμέτρους εργασίας των μεταβυζαντινών ζωγράφων, στο ρόλο των παραγγελιοδοτών, στον τρόπο ανταπόκρισης των προσώπων και παραγωγής τοκοοφορών και εικόνων, στις οδοούς και τις περιδοκίσεις των μετακινήσεων, στην κοινωνική θέση των ζωγράφων. Έτσι, το υλικό της συλλογής Γιαννούλα αποδεικνύεται θησαυρός, όχι μόνο για τον ιστορικό της

βυζαντινής τέχνης αλλά και για τον ιστορικό της νεότερης εποχής και για τον ανθρωπολόγο που μελετά τους παρανομαστές της εκκοινωνιστικής τέχνης.

Και οι παράμετροι της εκκοινωνιστικής τέχνης, ειδικά της αριογραφίας, είναι πολλές φορές πολύ πιο σύνθετες απ' όση μπορούμε να φανταστούμε. Τα ανθολόγια των κωνοστατινών ζωγράφων μπορούν εύκολα να ενταχθούν στην παράδοση των συγκριτικών ομάδων ζωγράφων, από το Κοπτούβο αλλά και από άλλα κενά της Ηπείρου, και να ασακιστούν με την εργασία άλλων συγκριτικών ομάδων ζωγράφων, με καταγωγή από τη Γαλι-

στίας της Καλαδικής, αλλά ακόμη δεν έχουν διαπιστωθεί οι συνδυασμοί κρίσεις μεταξύ των διαφορετικών εργασιών. Η μέχρι σήμερα έρευνα προς την κατεύθυνση αυτή είναι αρκετά περιορισμένη. Εξάλλου, και μόνο από την περιδοκίση στην έκθεση αποκομίζονται κάποιες την εντύπωση ότι ορισμένα από τα σκέδια και τα ανθολόγια είναι παλαιότερα του τέλους του 11ου αιώνα και ενδοκιμαστικά να αποτελούν έργα που έχουν γίνει από κέρτα όχι κωνοστατινών αλλά καπσοκιστινών ζωγράφων, τα οποία θα κληροδοτήθηκαν με κάποιο τρόπο στο κωνοστατικό εργασιόμα. Η ύλη των εδοκισμάτων των κορυφών και, έτσι, η αποκρίση κάποιος απώλυτης χρονολογίας της θα μπορούσε να αποδεικνύουν την αλήθεια αυτής της υπόθεσης, που δικαιολογημένα υποστηρίζουν οι συγγραφείς του καταλόγου. Επιπλέον, τα ανθολόγια κατά μια στενή

έννοια θα μπορούσαν να αποτελούν αυτόνομα έργα με αισθητική αξία σύμφωνα, ενδοκιμαστικά όμως όχι την εποχή που φιλοκονοκισθηκαν. Γιατί, τότε, φανταζόμαστε πως λειτουργούσαν το πολύ ως δείγματα δουλειάς για προσέλευση πωλοτών. Αντίθετα, το σκέδιο του Ιεωάννη το του Ροφούλι γυρίζουμε από αρχαιολογική πηγή ότι υπήρξε αντικείμενο γενικού θαυμασμού και δημόσιας έκθεσης, όπως επισημαίνεται εμμετάκω και στον κατάλογο της έκθεσης που λειτουργεί από καλή αίσθηση αυτή την περίοδο στην Εθνική Πινακοθήκη του Λονδίνου: Η. Charpentier, L. Henry, C. Mazzotta, A. Neokleuth,

N. Penny, επιμ., Raphael, from Urbino to Rome (London, 2004). Αλλά αυτά είναι ζητήματα που θα μπορούσαν να αποτελέσουν θέματα επόμενης μελέτης ή ακόμη και οδοικών συνεδρίων.

Αξίζουν θερμά συγχαρητήρια στο ΔΗΚΙ και σε όλους τους αντελεπτικούς της έκθεσης, για την προσπάθειά τους. Και η προσφορά τους αποδεικνύεται ακόμη πιο σημαντική αν αναλογιστούμε το γεγονός ότι η έκθεση διοργανώθηκε στα περιορισμένα πλαίσια της περιφέρειας, χωρίς να είναι ενταγμένη στην Πολιτιστική Ολυμπιάδα.

«Δεν μπορούσα να φανταστώ ποσο έφταναν αλλά και ενδοκιμαστικά μπορεί να είναι η μελέτη της εργασίας ενός ζωγράφου.

Θέλω να διαθέσω και να ασχοληθώ περισσότερο με το θέμα» ήταν η αυθόρμητη αντίδραση ενός φοιτητή μου μετά τη σκεπτική ξενάγηση στην έκθεση. Κι αυτό είναι, νομίζω, το μεγαλύτερο κέρδος από αυτή.

* Ο Ιωάννης Δ. Βασιλάκης διδάσκει Βυζαντινή Αρχαιολογία (Βασική ΠΔ 407/80) στο Τμήμα Ιστορίας, Αρχαιολογίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

11/11 - 21/11

Έκθεση ζωγραφικής της Μαίρης Βλασιώτη από το τμήμα εικαστικών του Κ.Ο.Δ.Β. Σοφία κτηρίου Σπύρερ.

13/11

Εγκρίνια της έκθεσης έργων του Γ. Καφεντάροκη «Θύρες πολιρείτικων Εκκλησιών» από τη Μητρόπολη Δημητριάδος, Συνεδριακό Κέντρο Θεσσαλίας, Μετσοστόκω.

19/11 - 28/11

Έκθεση ζωγραφικής του Αχιλλέα Γεώσκου και γλυπτικής του Αστέρη Γεώκα από τον Παλιετατικό Οργανισμό του Δήμου Νέας Ιωνίας, Μεταξουργείο Ν. Ιωνίας.

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ

26/11 - 9/12

Έκθεση γλυπτικής της Βασιλικής Πέρκο από το τμήμα εικαστικών του Κ.Ο.Δ.Β. Σοφία κτηρίου Σπύρερ.

1/12 - 15/12

Έκθεση ελληνικών παραδοσιακών ενδυμασιών σε σκέλια Γίση Παπαγεωργίου από τον Καλλιτεχνικό Οργανισμό Δήμου Βόλου και την Ελληνοαμερικανική Ένωση. Κέντρο Τέχνης Τζορτζό Ντε Κρέκο.

20/12 - 12/1

Έκθεση ζωγραφικής και κατασκευών του Κώστα Κομνηνού από το τμήμα Εικαστικών του Καλλιτεχνικού Οργανισμού του Δ. Βόλου. Κέντρο Τέχνης Τζορτζό Ντε Κρέκο.

Κωνσταντίνος Κομνηνός

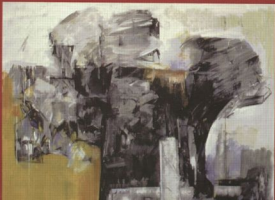
«...Ο Κωνσταντίνος Κομνηνός απομονώνει επανερμηνεύοντας με μια διαφορετική ματιά τις βασικές έννοιες των κλασικών του μοντερνισμού, από την απόδοση της σημασίας χρονικής στιγμής, την επιστημονική ανάλυση του χρώματος, τη γεωμετρική απόδοση του σκευ και του κινήματος, τον διαμελισμό της εννοιολογικής μορφής, ως την τακτική εναλλαγή της κίνησης.

Με τον επαναπροσδιορισμό και την εφαρμογή αυτή κατορθώνει να αποδώσει ολόκληρο το χώρο και την μορφή με υποδηλωμένα διαφορετικά οπτικά πεδία ή σημεία θέασης του θεατή, που δημιουργούν πάλαι ποτέ απεικονίματα και εικόνες.

Η δημιουργία του Κώστα Κομνηνού δεν στηρίζεται στην απλή αναπαραγωγή ή στην παραδοσιακή απόδοση της μορφής ή του τοπίου. Η μορφή λειτουργεί ως οριστικό κριτήριο ή σφραγίδα, ώστε να αποδοθεί εννοιολογικά μέσα στο άπειρο χρόνο και χώρο, παρουσιάζοντας τις διαφορετικές εκφάνσεις του ορακού ερεθίσματος.

Κατάλληλη όλων αυτών ένα έργο πηγαίο και ορθολογιστικό ταυτόχρονα, που συνδυάζει τους δυο πόλους της πραγματικής δημιουργίας...»

Χρύσα Δραντζή
Ιστορικός - Κοινωνιολόγος Τέχνης

Εκδηλώσεις λόγου νέες εκδόσεις

Διαλέξεις ημερίδες-συνέδρια

24/11

Ομιλία-αυτίηση του παιστή Νάνου Βαλουρίτη στο πλαίσιο του σεμιναρίου «η σύγχρονη πόλη στις τέχνες του λόγου» με διδάσκουσα τη Φ. Μαργαρίτη του τμήματος Αρχιτεκτόνων του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας. Συγκράτημα Παπαρήγα, αμφιθέατρο Αρχιτεκτονικής.

11/12

Παρουσίαση του λευκώματος της φωτογράφου Καλλιόπης «Παραδοσιακές φορεσιές του Λυκαίου Ελληνικού» όπου 300 περίπου προσωπικότητες της πολιτικής και κοινωνικής ζωής του τόπου φορούν τις σπάνιες φορεσιές του Λυκαίου Ελληνικού. Σειράτη κτηρίου Σπέρη.

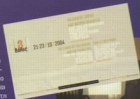
20/12

Παρουσίαση του λευκώματος του Μιχάλη Πόρβαλη «Βόλος, η πόλη των Αργοναυτών» με κείμενα της Σ. Νικολάου, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, αμφιθέατρο Γιάννη Κερδάτου.

21-23/10

Διεθνές επιστημονικό συνέδριο «Αιγιατικός χώρος και Μαύρη Θάλασσα: Από την αρχοντατική εκστρατεία στην παρεχόμενη συνεργασία» από το Διεθνικό Κέντρο Ιστορίας και Τεκμηρίωσης Βόλου με τη συνεργασία της ΙΓ' Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων του Υπουργείου Πολιτισμού και του τμήματος Ιστορίας, Αρχαιολογίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας. Αμφιθέατρο Γιάννη Κερδάτου με κτηρίου Παπαρήγα του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας.

Καίος διαλέξουν οι εκδηλώσεων του τμήματος Ιστορίας, Αρχαιολογίας, Κοινωνικής Ανθρωπολογίας του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, αμφιθέατρο Σπέρη.

13/10

Δημήτρης Μαρωνίτης, Ομότιμος Καθηγητής Α.Π.Θ., «Φωνικά σόλα και έπαβα σε ομηρικό έπος».

14/10

Barbara Duden, Ιστορικός, 'University of Hannover, «Body History and Gender».

3/11

Βασίλης Αραβαντιός, Αρχαιολόγος, Εφορεία 8' Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, «Μικραϊκή θρόνα».

5-6/11

Διημερίδα με θέμα «Ερευνητικός και φοιτητικός στο τη μετακλασική αρχαιότητα έως τον ύμνο Μεσαίωνα» στο πλαίσιο του Διατηρητικού Προγράμματος Πρωτοεπιστημικών Σπουδών «Θέματα φύλου και ισότητας» σε συνεργασία με το Μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών.

24/11

Luisa Passerini, Ιστορικός, European University Institute, Φλωρεντία «Europea Jews between the war: love discourses from the east to west of Europe».

10-11/12

Συμπόσιο με θέμα «Η έπιλά ζητή των γνημίων: Τόποι γνημίων ως αφήγημα και ως κοινωνική πρακτική».

10/1

Παρουσίαση του βιβλίου του Βολύβη Βανάου Νικολάου «Ο Νέος Έξλεκτός» από τον εκδοτικό Οργανισμό Λιθών και τα βιβλιοπωλεία Πέννα, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, αφιερώσει Γιάννη Καράβας.

ΕΚΘΕΣΗ

15/1 - 27/2

Δεύτερη έκθεση με έργα του ζωγράφου Πέτρου Παπαθανασίου και του Τζορτζο Ντα Κλάου με στοίχο «Ευαγγέλιο και περιβόλι στην Τόλτσιτσα Ντα Κλάου» από τον Καλλιτεχνικό οργανισμό του Δ. Βόλου, Κέντρο Τόλτσιτσα Ντα Κλάου.

22/1

Έναρξη του χειμερινού προγράμματος για το έτος 2004-2005 της Ακαδημίας Θεολογικών Σπουδών της Μητρόπολης Δημητριάδας με κεντρικό θέμα «Η συμμετοχή των λαϊκών στη ζωή της Εκκλησίας». Συνεδριακό Κέντρο Forum. Αναλυτικό οι διαλέξεις για το πρώτο τρίμηνο έχουν οριστεί ως εξής:

22/1

π. Γρ. Παπαθωμάς, καθ. Ορθόδοξου Θεολογικού Ινστιτούτου Αγ. Σεργίου Παρισίων, «Η λειτουργία των χαρισμάτων στο σώμα της Εκκλησίας». π. Ν. Λουδοβίκος, καθ. Ανιτ. Εκκλησιαστικής Σχολής Θεσσαλονίκης, «Επισκοποποιήσιμος και λαϊκισμός στην ορθόδοξη παράδοση».

12/2

π. Β. Βερνός, δρ. θεολόγος, παιδαγωγός, «Άγιος κλήρος και γλώσσα της λατρείας ως θεολογικές δοκιμασίες εκκλησιολογικής αλήθειας». Ελ. Κασσαλομή-Κατζηβασιλειδού, δρ. θεολόγος, «Η συμμετοχή των γυναικών στη ζωή της Εκκλησίας: μία ακόμη περίπτωση υποστήριξης του λαϊκού στοιχείου».

26/2

Ι. Φουνταύλης, σμ. καθ. θεολογικής Σχολής Α.Π.Θ., «Η συμμετοχή των λαϊκών στη λατρεία». Κ. Αγόρας, Ακαδημαϊκός, «Το λειτουργημα του επισκόπου στο μυστήριο της Εκκλησίας ενόψει της πληρωσεως της Βασιλείας».

5/3

Σ. Αγουρίνης, σμ. καθ. θεολογικής Αθηνών, «Ο Λόγος του Θεού στη Βιβλική παράδοση». Π. Εμμ. Κλάφης, κοσμήτωρ Ορθόδοξου Θεολογικής Σχολής Τιμίου Σταυρού Βαστώνης, «Η συμμετοχικότητα ως στοιχείο της εκκλησιαστικής παράδοσης και της σύγχρονης προβληματικής».

19/3

Ρ. Meyendorff, κοσμήτωρ Ορθόδοξου Θεολογικού Σεμιναρίου Αγ. Βλαδίμηρου Ν. Υόρκης, «Βαπτισματική θεολογία και "Βασιλείον ιερότευμα": Η ιερωσύνη των λαϊκών». Π. Βασιλειάδης, καθ. θεολογικής Σχολής Α.Π.Θ., «Η λειτουργική αναγέννηση και το στήμα της συμμετοχής των λαϊκών».

27/11

Εκδήλωση-σφίρισμα στον Νικόλαο Παλαστήρα από την Πολιτιστική Εταιρία Μπαρσαλών Ν. Ξανθίας «Ξαντες», στο πλαίσιο του θεσμού Μικρασιατικά 2004. Μεταξύργειο Ν. Ξανθίας.

3-4/12

Επιστημονική ημερίδα με θέμα «Άγιος Όρος-Πάλα-Μαγνησία, 15ος-20ός αιώνας: Μια αμφίδρομη σχέση», από το ιστορικό αρχείο της Ιεράς Μητρόπολης Δημητριάδας. Πνευματικό Κέντρο Μητρόπολης.

24-26/1

Αφιέρωμα στην κλασική κωμωδία από την κινηματογραφική κοινότητα Ν. Ιωνίας με προβολή των ταινιών «Μια νύκτα στην όπερα» των αδερφών Μαυζ, «Τα φύλα της πόλης» του Τσαβή Τσιτσάνη και «Ο στρατηγός» του Μπαστέρ Κίτον. Μεταξουργείο Ν. Ιωνίας.

26/1

Εκδήλωση - αφιέρωμα στα Αρχαία Σύγχρονης Κοινωνικής Ιστορίας (ΑΙΚΙ) με ομιλητές τους Β. Καραμανιώλη, Κ. Πορφυρογέννη και Ηλ. Νικολακόπουλο από τα Δημοτικά Κέντρα Ιστορίας και Τεκμηρίωσης Βόλου (ΔΗ.Κ.Ι.). Κτήριο Σπίερ.

28/1-8/2

Έκθεση video art και εικαστικής κεραμικής των Νίκου Ποδάρη και Βάσος Μπακούλη. Σοφία κτηρίου Σπίερ.

28/2

Εκδήλωση - αφιέρωμα στο Ιστορικό Αρχείο της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδας με ομιλητή τον ιστορικό Ν. Παντελάκη, προβολή video και έκθεση τεκμηρίων από το Δημοτικό Κέντρο Ιστορίας και Τεκμηρίωσης, Κτήριο Σπίερ.

14/2 - 16η Μαρτίου 2005

«Η Βασίλισσα του Χιονιού», θεατρική διασκευή του αμμανικού παραμυθιού του Χανς Κρίστιαν Άντερσεν, σε σκηνοθεσία Σπ. Μαθίση, μεταφρασά Ν. Τροπαυλλίδη, σκηνικά Ι. Τσιουλίου, με τους Στ. Περγασιά, Αντ. Κουτσουλίτη, Κ. Αντωνιάδου, κ.ά. Δημοτικό Θέατρο Βόλου.

23/2 & 23/3

«Πρακτικές και αντικείμενα Ιατρικής» (23/2) και «Ήθρασκια και πολιτική» (23/3), θέματα διαλέξεων - εκδηλώσεων στο πλαίσιο του κωδικού αυξήσεων του μεταπτυχιακού προγράμματος σπουδών του τμήματος Ιστορίας, Αρχαιολογίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας με κεντρικό θέμα «Ήθρασκια και κοινωνικοί μετασχηματισμοί στον μεσοασιακό χώρο». Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, συγκρότημα Πατισσάτου, σθ.13.

3/3 - 20/3

Έκθεση γλυπτικής της Δούλεις ντε Μον - Ζαρεν. Πρωτό σε μορφοί, αφαιρετική απόδοσης της Ελληνοαμερικανικής γλυπτικής, που έχει και διαμορφωθεί το τελευταίο 10 χρόνο στο Βόλο. Κέντρο Τέχνης Τζορτζο ντε Κίρκο.

24/3 - 10/4

Έκθεση με θέμα: Η Ελλάδα μέσα από τα χαρακτηριστικά των περιηγητών 16ος - 19ος αιώνα, των συλλογών χαρακτηριστικά της Alpha bank (κάρτες και χαρακτηριστικά). Κέντρο Τέχνης Τζορτζο ντε Κίρκο.

Συναυλίες Συμφωνικής Ορχήστρας Δήμου Βόλου και Συμφωνικής Ορχήστρας Νέων Δήμου Βόλου

30/1

Συναυλία της Συμφωνικής Ορχήστρας Νέων με έργα των J. S. Bach, A. Coelli, P. I. Tchaikovsky, Δ. Μαρμακοπούλου - φραγμένο είδος για τη Συμφωνική Ορχήστρα Νέων (σε πρώτη εκτέλεση) - με σολίστ στο βιολί τη Δ. Χατζηγεωργίου, υπό τη διεύθυνση του Σιμεών Κόγκαν. Η συναυλία επαναλαμβάνεται στο Μέγαρο Μουσικής Αθηνών, στις 6 Φεβρουαρίου 2005. Δημοτικό Θέατρο Βόλου.

20/2

Συναυλία της Συμφωνικής Ορχήστρας Δήμου Βόλου με έργα των F. Mendelssohn, L. V. Beethoven με σολίστ στο βιολί τον Α. Σελιμαζίδη, υπό τη διεύθυνση του Γεωργίου Μπαλοσάδη. Δημοτικό Θέατρο Βόλου.

6/3

Συναυλία της Συμφωνικής Ορχήστρας Δήμου Βόλου αφιερωμένη στη γυναικεία με έργα των P. I. Tchaikovsky, L. Strauss υπό τη διεύθυνση του Σιμεών Κόγκαν. Δημοτικό Θέατρο Βόλου.

Επιμέλεια: Γιάννης Κουτίς, Γιώργος Σουλκαρούλης

Πηγή
και νόημα ζωής το **ΝΕΡΟ...**
...και το περιβάλλον.

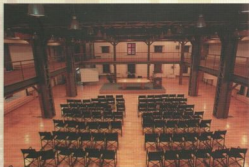
Ας το προστατέψουμε!

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΥΔΡΕΥΣΗΣ - ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗΣ ΜΕΙΖΟΝΟΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΒΟΛΟΥ

κτήριο Σπίρερ

αίθουσα εκδηλώσεων

Η αίθουσα εκδηλώσεων του κτηρίου Σπίρερ, χωρητικότητας 200 ατόμων, διατίθεται για την πραγματοποίηση συνεδρίων, σεμιναρίων, παρουσιάσεων, διαλέξεων, εκδηλώσεων.

παρέχει:

- ✓ Πλήρη μικροφωνική εγκατάσταση
- ✓ Projector
- ✓ Κλιματισμό

Πληροφορίες:

Δημοτικό Κέντρο Ιστορίας και Τεκμηρίωσης Βόλου
Μικρασιατών 81 - Μακρινίτσης,
τηλ: 2421039644, 2421021664 Fax: 2421022927
www.diki.gr, e-mail:diki@diki.gr